

93. Keskiviikkona 26 päivänä syyskuuta 1990

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Siv.

jatketaan ed. Anderssonin ym. kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttamista koskevan välikysymyksen käsittelyä..... 3147

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat E. Aho, Ajo, Anttila, von Bell, Björklund, Elo, Hurskainen, Jansson, Joenpalo, Jokiniemi, Jurva, Jäätteenmäki, Kalima, Kalliomäki, Kekkonen, Kietäväinen, Kuuskoski-Vikatmaa, Lehtosaari, Melin, Moilanen, Mäkelä, Nieminen, Niinistö, Ollila, Paasio, Paavilainen, Pelttari, Pietikäinen, Pohjanoksa, Puska, Rantanen, Renlund, Riihijärvi, Ryynänen, Saapunki, Salolainen, Seppänen, Soininvaara, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Turunen, Tähkämaa, Uitto, Virolainen ja Vuoristo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat Mäkelä, Soininvaara, Anttila, Seppänen, Moilanen, Säilynoja ja Melin.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Joenpa-

lo, Nieminen ja Rantanen, virkatehtävien takia edustajat Ajo, Hurskainen, Kekkonen, Niinistö, Riihijärvi, Ryynänen ja Turunen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat von Bell, Elo, Hetemäki-Olander, Jansson, Jokiniemi, Jurva, Kalliomäki, Paavilainen, Pohjanoksa, Puska, Säilynoja, Uitto, Virolainen ja Vuoristo, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Jäätteenmäki sekä tämän kuun 28 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Kietäväinen, Rehn ja Renlund.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva syyskuun 21 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 139, 140 ja 145, jotka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Anderssonin ym. välikysymys kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttamisesta

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan viime istunnossa keskeytettyä, kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttamista koskevan ed. Anderssonin ym. välikysymyksen n:o 4 käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Koistinen: Herra puhemies! Perusturvan lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen. Sen tarkoituksena on taata kohtuullinen vähimmäistoimeentulo. Perusturvan taso kuvaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tilaa yhteiskunnassa. Perusturvan tarve syntyy ihmisen elinoloissa, terveydenti-

lassa tai toimintakyvyssä tapahtuvien muutosten takia. Syynä ovat tavalliset ihmiselämään liittyvät asiat: lapsen hoitaminen, opintojen täydentäminen, sairastuminen, eläkkeelle siirtyminen tai työpaikan menetys. Samat asiat kohtaavat vuosittain satojatusiansia ihmisiä. Osa heistä joutuu selviytymään perusturvan avulla.

Suomi on vauras maa. Tuloterot ovat viime vuosiin asti yleisesti ottaen kaventuneet. Silti useita satojatusiansia ihmisiä elää hyvin pienillä tuloilla. Suuri osa heistä on pysyvästi tai pitkiä aikoja perusturvan varassa. Eläkeetuus voi olla vuosikymmeniä ainut tulonlähde, työttömyysturva, opintotuki tai kotihoidon tuki useita vuosia.

Perusturvan onkin oltava riittävä kattamaan elinkustannukset niin, että ihmisarvoinen elämä on mahdollista kaikissa elämän vaiheissa. Kansaneläkettä sellaisena, kuin se 1985 määriteltiin, on yleisesti pidetty oikeudenmukaisen perusturvan ehdottomana vähimmäistasona. Niinpä perusturvan tulee seurata yhteiskunnan yleistä tulokehitystä. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Kansaneläke yleisenä perusturvan tason kuvaajana on jäänyt vuosi vuodelta jälkeen ansiotason kehityksestä. Muu perusturva on vielä sitäkin puutteellisempi.

Kansaneläkkeen saajat eivät saa oikeutettua osaansa yhteiskunnan hyvinvoinnin kasvusta. Yhtenä hyvin tärkeänä syynä tähän on se, että kansaneläkeindeksi ottaa huomioon vain elinkustannusindeksissä tapahtuvat muutokset, mutta se ei ota huomioon tulotason muutosta. Tästä aiheutuva jälkeijääneisyys täyden kansaneläkkeen tasossa on sosiaalipoliittisesti epäoikeudenmukaista. Se johtaa vuodesta toiseen kehitystä tavoitteiden vastaiseen suuntaan. Indeksijärjestelmän korjaaminen onkin nähtävä perustana muulle perusturvajärjestelmän kehittämiselle. Yksinkertaisin ja selvän tapa korjata indeksi on soveltaa kansaneläkkeisiin TEL-indeksiä, samaa indeksiä, jota sovelletaan työeläkkeisiin. Indeksikorjaus tekee oikeutta myös rintamiesveteraaneille.

Viime aikoina on paljon muisteltu 50 vuoden takaista talvisotaa ja niitä tunnelmia, jotka tuolloin vallitsivat. On suoranainen ihme, että kansallisen yksituumaisuuden valitessa pystyimme torjumaan ylivoimaisen vihollisen. Kiitos tästä kuuluu kaikkensa antaneille sankarivainajille ja sekä jo manan

majoille siirtyneille että vielä keskuudessamme eläville sotien veteraaneille.

Kiitos, jonka antamisen usein unohdamme ja olemme unohtaneet käytännössä kokonaan, kuuluu myös silloisille kotirintamalla työtä tehneille naisille. Sanon kiitos, sillä mitään muuta tämä ryhmä ei olekaan saanut. Rintamajoukkojen lisäksi naisten osuus sotien aikana maanpuolustustyössä oli suorastaan ratkaiseva. Tuolloinen teollisuustuotanto, elintarvikehuolto ja maatalous olivat pitkälti naisten varassa. Kuitenkaan tätä työtä ei nyt oteta huomioon etuuksia jaettaessa. Kotityöllä ei ole ollut tässäkään mitään arvoa.

Entä ne naiset, jotka ovat kotona hoitaneet sotainvalidipuolisoaan tai muuta perheenjäsentään? Nyt jo vuosikymmeniä jatkunut, usein vuorotta tehty työ ei ole edes sen arvoista, että hoitaja pääsisi säännöllisesti kuntoutukseen, puhumattakaan kohtuullisesta palkasta ja kunnollisesta sosiaaliturvasta. Kuntoutusmäärärahojen lisäämisellä ei ole ollut merkitystä eikä ole merkitystä niin kauan, kuin ne loppuvat jo vuoden alkupuoliskolla.

Vanhuuseläkeläisistä rintamasotilas- ja palvelutunnuksen omaavia henkilöitä on vajaa 260 000. Vaikeimmassa taloudellisessa asemassa niin veteraaneista kuin muistakin vanhuuseläkeläisistä on pääsääntöisesti kansaneläkkeen lisäosaa saava ryhmä. Rintamaveteraaneista kansaneläkkeen lisäosaa saavia puolisoeläkeläisiä on 89 000, näistä miehiä 62 000 ja naisia 27 000. Kaavaillun esityksen mukaan tämän ryhmän lisäosa säilyisi 81 prosenttina yksinäisen henkilön lisäosasta, kun sen sijaan uusissa eläkepäätöksissä lisäosa kohoaisi vastaavissa tapauksissa 85 prosenttiin. Näin ennen eilen tehtyä hätäratkaisua. Mutta pitääkö se ratkaisu loppuun asti? Mikäli ei pidä, nämä 89 000 naimisissa elävää veteraania jäisivät usia vanhuuseläkeläisiä heikompaan asemaan. Ne, jotka joutuivat antamaan nuoruutensa sotien alttarille, joutuisivat tyytymään myös vanhuuden päivinään muita vähempään. Kysyn edelleen: vai pitääkö eilen tehty sopimus, ettei näin kävisi? Toivon sydämestäni, että se pitää.

Työttömyys laski jo ilahduttavasti, mutta se vaihe näyttää olevan ohi. Niinpä työttömyysturvaan olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota. Peruspäivärahalla eläjän leipä ei

todella ole leveää. Sosiaalihuollon luukulle on monen mentävä perheelleen jokapäiväisen leivän hakuun, vaikka itse haluaisikin perheelleen leivän hankkia työllään. Tähän on tultava parannus.

Samaan aikaan kun 80-luvun alussa ansioturva parani jyrkästi, perusturvan reaalin merkitys heikkeni. Tämä näkyy erittäin hyvin alimmissa sairauspäivärahoissa sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan kohdalla. Kun niiden tarkoituksena on pääsääntöisesti korvata lyhytaikaisesta työkyvyttömyydestä tai lapsen syntymästä aiheutuva ansiotulojen menetys, jää kotona työtä tekevien osuus aina minimiin. Näin tapahtuu niin maatalon emännän kuin taajamassakin kotiaan hoitavan perheenemännän kohdalla.

Nykyisen hallituksen asennoituminen tähän kysymykseen näkyi jo ensimmäisessä perustoimeentuloa ja perusturvaa koskevassa välikysymyksessä 1987, eikä nytkään näytä olevan juuri mitään muutosta tulossa. Ministeri Pesola vastauspuheenvuorossaan sanoi tuolloin: ”Jos henkilöllä ei ole aikaisempia ansiotuloja, ei sairaudesta ja synnytyksestä aiheutu myöskään ansionmenetystä. Päivärahan tason luonnollisena lähtökohtana tulee näissä tapauksissa olla se, että henkilö tai perhe kokonaisuutena on useimmissa tapauksissa jo järjestänyt toimeentulonsa muulla tavoin.”

Kysyn vain oikeudenmukaisuuden perään: Onko mitään arvoa kotityöllä tai omaa työtään tekevällä pienyrityksellä? Kun he joutuvat sairauslistalle ja on otettava sijaisapua, useimmin käy niin, että asianomainen henkilö jää maksun puolelle. Tämä sen vuoksi, että sairauspäiväraha ei riitä korvaamaan sijaisavusta sairaalta veloitettavaa määrää. Näin ei ole asianlaita toisen työssä olevan kohdalla.

Kuluvan viikon ajan on eri puolilla Suomea meneillään tempauksia, Pääret palaa nimeltään. Nämä ovat opiskelijoiden järjestämiä. Syyn tempauksiin kyllä ymmärtää. Minulla on mukana 18.9. päivätty Suomen ylioppilaskuntien liiton lähettämä kirjelmä, jossa mainitaan mm. — tämä koskee opintotukea: ”Tällä hetkellä mitoituksen” — siis opintotuen — ”ongelmana on se, että toisin kuin kansaneläke, opintotukea ei ole sidottu elinkustannusindeksiin, joten sen määrittäminen on täysin mielivaltaista. Opintotukijärjestelmämme on luotu aikana, jolloin raha-

markkinoiden toimintaedellytykset ja -tavat olivat toiset kuin nykyisin.”

Eräs syy väestön ikärakenteen vinoutuvaan kehitykseen on opintotuen pienuus. Kun opiskelun merkitys käy ihmisille ja yhteiskunnalle yhä tärkeämmäksi, opiskelijan velkaantuminen nykytilanteessa hidastaa perheen perustamista ja vaikeuttaa vuosien ajan perheen elämää. Se jatkaa myös opiskelukautta, koska liian monen on pakko opiskelun ohessa olla jopa kokopäivätyössä. Opintotukea tuleekin kehittää niin, että 18 vuotta täyttäneelle kodin ulkopuolella asuvalle opiskelijalle nostetaan opintotuen perusosaa nykytasosta. Myös tarveharkintaperusteet on muutettava, eli kotona asuvan täysikäisen opiskelijan vanhempien taloudellinen asema ei saa vaikuttaa opintotukeen. Myös puolison tuloihin kohdistuva tarveharkinta on poistettava.

Kaiken kaikkiaan olisi ollut vähintään kohtuullista, että ensi vuoden tulo- ja menoarviossa olisi ollut esitys aikoinaan eduskunnan asettaman tavoitteen mukaisesti korottaa opintorahan osuus puoleen opintotuesta. Tuon tavoitteen mukaanhan korotuksen olisi pitänyt näkyä jo kuluvan vuoden opiskelijoiden opintotuessa. Vaan eipä ole pahemmin ollut hallituksella harrastusta työskennellä niittenkään kansalaistemme eteen, jotka vastaavat tulevaisuudessa maamme asioista ja hyvinvoinnista.

Arvoisa puhemies! Koko perusturvaudistuksen bruttokustannukset ovat vuonna 1990 vajaa 1 prosentti bruttokansantuotteesta ja vain noin 3,5 prosenttia sosiaalimenojen kokonaismäärästä, eli nuo kustannukset eivät ole ylivoimaisia tälle maalle toteuttaa varsinkaan, kun toteutus jakaantuisi muutamalle vuodelle. On yksinkertaisesti kysymys tahdosta, ei mistään muusta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Saattaa olla, että hallituksen sopimus ei pidä. Tämän hallituksen toimintaahan ovat aikaisemminkin tehtyjen kirjallisten sopimusten osalta leimanneet pikkupetokset ja yleinen valehtelu jälkiselitellyissä asioiden kohdalta.

Uskallan henkilökohtaisena näkemyksenäni sanoa — toivon, ettei sitä käsitetä väärin ja sanota, että SMP ei halua eläkeläisille korotuksia — että saattaisi olla jopa eduksi, että tämä hallituksen sopimus ei pitäisikään,

siinä mielessä, että kun nyt tehdään tällainen kosmeettinen, olematon muutos kansaneläkeläisten asemaan ja kun tiedetään, kuinka vaikeata kansaneläkeläisten aseman parantaminen on yleensä poliittisissa piireissä saada esille, saattaa olla, että seuraavat 10—15 vuotta vedotaan siihen: vastahan me paransimme vuoden 1991 budjetissa kansaneläkeläisten asemaa merkittäväällä tavalla. Näin mennään 10—15 vuotta eteenpäin olemattoman, kosmeettisen, vaalivieheenä heitetyn muutoksen perusteella.

Tätä asiaa ei ole otettu täällä esille, mutta minä olen vähän sitä mieltä, että tässä nyt tehdään olematon muutos ja sen jälkeen vedotaan siihen vuosikymmenet. Kansaneläkeläiset jäävät lopullisesti ja tämän päätöksen siunaamana siihen kuiluun, jossa ovat tänäkin päivänä.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Kaikenlaisia väittämiä on saanut kuulla tämän keskustelun aikana tässä salissa. Eräs omintuimimpia on se, jonka ministeri Miettinen toi esiin. Hän ei näyttänyt tuntevan vasemmistoliiton välikysymyksen sisältöä vastatessaan siihen. Se onkin kiintoisa yksityiskohta. Aikaa on kyllä ollut riittävästi asiaan perehtymiseen. Ainakin hallitus näyttää sisäistäneen välikysymyksen niin perusteellisesti, että joutui käytännössäkin ottamaan huomioon sen antamia ohjeita lähinnä sosialidemokraattien toimesta. Siellä puolen hallitusta on vielä kontakteja tavallisten suomalaisten kanssa ja yhteyksiä maan pienituloisiin eläkeläisiinkin, ilmeisesti myös niihin ryhmiin, jotka valmis-televat suurta valtakunnallista tapahtumaa eduskuntaan eläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamiseksi. Olisi hyödyllistä ministeri Miettisenkin tulla kuulemaan eläkeläisten terveisiä, jotta tuntisi nykyistä paremmin sen todellisuuden, jossa he elävät.

Kun ministeri väittää verotettavan tulon alarajaa nostetun, hän ei tunne asiaa. Pakkohan sen on jossain vaiheessa ollut seurata hintojen nousun jyrkkää laukkaa, mutta käytännössä jatkuva jälkeenjääminen on tosiasia. Kun alarajan nostamisen olisi pitänyt vapauttaa pienituloisempia kokonaan veronmaksusta, niin on tapahtunutkin ihan päinvastoin, eli verotuksen piiriin on tullut uusia juuri kaikkein köyhimmistä.

Elintarvikkeissa ja kaikissa välttämättömissä tavaroissa ja tuotteissa olevat verot

haukkaavat suhteettoman suuren osan minimieläkkeistä. Yleisesti, jopa kansainvälisesti tunnettu tosiasia, korkeat hinnat, vaikuttavat eniten pienituloisten kukkaron keventämiseksi. Tästä maineestaan Suomi lienee jo tunnetumpi kuin aikoinaan Paavo Nurmen juoksuista.

Elintarvikkeissa olevat verot ovat alentaneet eläkeläisten tuloja tuntuvasti viime vuosina. Tämäkin tosiasia näyttää olevan ministeri Miettiselle täysin tuntematon. Mutta juuri tältä köyhimmältä kansanosalta nykyinen hallitus onkin ulosmitannut verotuloja suurituloisimpien suuntaan verotusta siellä keventämällä. Mitä moninaisimmilla keinoilla näitä on toteutettu.

Kuntien vastuun ja rasisutusten lisäämisellä se onnistutaan tekemään kiertotietä, josta yhtenä esimerkkinä voin mainita vaikka koululaislippujen eli liikennemaksujen korotukset, joita kunnat nyt taloudellisissa vaikeuksissaan suorittavat. Tämäkin on jälleen pois velkaisilta nuorilta lapsiperheiltä, joita maan hallitus kurittaa monella muullakin tavalla.

Vasemmistoliiton välikysymys on ollut sekä todella ajankohtainen että välttämättömän tarpeen sanelemana syntynyt. Sitä tosiasiaa eivät ministerit sen paremmin kuin hallituspuolueen jäsenetkään voi muuksi muuttaa. Äänestyksillä he voivat sen vaatimuksia vastustaa, mutta kansan tahto on tukenamme.

Tuloerojen kasvu ja eläkkeiden jälkeenjääneisyys on käytännön tosiasia. Sitä eivät ministerien ja hallituspuolueiden jäsenten puheet voi muuttaa. Tulotason lasku vähän ennen eläkkeelle siirtymistä on myös melkein sääntö suomalaisessa todellisuudessa. Erityisesti naisten kohdalla tällaista käytäntöä on harrastettu jo pitkään.

128 000 eläkkeellä olevaa naista on tilastojen mukaan täysin ilman työeläkettä ja miehiäkin on 46 000. Monilla näistä heikointa eläketurvaa saavista on myös asuntovelkoja maksettavana. Tiedän tapauksia, jolloin on ollut pakko hankkia pieni asunto-osake, kun vuokratalot on muutettu omistusasunnoiksi eikä muuta vaihtoehtoa ole olemassa. Kuinka moni pientä eläketurvaa saavista on ajettu juuri näistä asunto-ongelmista johtuen todella kestävämmään tilaan, nyt kun korot vielä nousevat? Näitä tosiasioita ei ministeri Miettinen näytä lainkaan tuntevan, tai hän ei halua nähdä totuutta.

Kiinnostavaa on ollut seurata hallituksessa tapahtuvaa hanskausta ja siitä seuranneita muutoksia valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvioon. Vaalien läheisyys ja eläkkeensaa-
jien aktiivisuus on saanut muotoja, jotka osoittavat, että hallitus ei oikein tiedä, mitä tehdä. Vasemmistoliiton väläkysymys tuli todella oikeaan saumaan ja välttämättömän tarpeen sanelemana.

Täällä käyty keskustelu on puolestaan osoittanut, että monet hallituspuolueidenkin kansanedustajista ovat samaa mieltä ryhmämme kanssa, vaikka eivät voi virallisesti väläkysymykseen yhtyä. Tästä johtuen heidän on ollut ajettava eräitä pieniä korjauksia budjettiin. Mielenkiintoista on se, että kokoomuspuolueen on ollut pakko antaa myöten, vaikka se katsoo voimansa olevan riittävän suuri linjan määrittämiseen. Pitäähän se koko oikeiston mandaattia käsissään yhdessä ruotsalaisen kansanpuolueen kanssa.

Toisaalta vaalien läheisyys kuristaa myös porvareita, onhan heidänkin äänestäjissään esimerkiksi pienillä kansaneläkkeillä elää ki-
tuuttavia kotirouvia, joiden aviopuolison eläke menee sille uudelle rouvalle, johon vaimo aikoinaan vaihdettiin. Juuri näitä nöyryytettyjä, lähes olemattoman eläketurvan varassa eläviä naispuolisia ihmisiä todella on olemassa. Heistä kerrotaan silloin tällöin myös lehdissä, mutta silloin kun eläketurvan heikkouksia korjaillaan, eivät nämä heikoimmat sovi mihinkään kuvioon.

Heikkouksia suomalaisesta eläketurvasta todella löytyy hakematta. Mikä merkillisintä, ne koskettavat usein juuri naispuolisia ihmisiä. Kyllä tässäkin talossa on puhuttu ja puhutaan runsaasti sotainvalidien asemasta, mutta ne naiset, jotka omalta osaltaan kan-
toivat todella raskaan vastuun ja taakan, unohtetaan yhä uudelleen.

Eläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen aiottiin saattaa nopeasti voimaan silloin, kun se aikanaan hyväksyttiin. Sen jatkuva siirtäminen on ankarasti tuomitava. Tuosta päätöksestä on kulunut jo kohtuuttoman pitkä aika, joten asian lykkäminen on vastuutonta. Omituisuuksia ja puutteita ilmenee jatkuvasti, ja eläkkeistä lohkaistaan pois mitä kummallisimmilla perusteilla.

Verotuksella karsitaan lisää mitä moninai-
simmin tavoin. Verotuksen tehostuksen eräs muoto on liikennemaksujen korotukset, säh-

kötärieffien nousu ja vesirahan lisä, jotka koskevat jopa täysin ilman tuloja olevia kansalaisia. Miksi jatkuvasti maamme virallisella taholla ja julkisuudessa annetaan se kuva, että kaikilla menee hyvin ja kansa viettää kulutusjuhlaa, kun tilastot kertovat yksityisten perheiden velkaantumisen kasvaneen suuremmaksi kuin koskaan?

Tuloerojen kasvu on todella hälyttävä. Se on totuus, jota jokainen prosenttikorotus on lisännyt, koska samanarvoinen prosenttikorotus tuo 30 000 markan kuukausituloon vallan erilaisen summan kuin 3 000 markan kuukausiansioon. Tätä jatketaan vuosikymmenestä toiseen ja lisätään tuloeroja todella rutkasti, jopa paljon enemmän suurituloisille kuin pienituloisen koko kuukausipalkka. Kuitenkin hallitus suoritti verojen alennuksen juuri ylimmissä tuloluokissa. Nyt kävel-
lään varattoman ja pienen köyhän ihmisen yli mitä häikäilemättömmällä tavalla. Sen tekee maan hallitus suuressa viisaudessaan ja häikäilemättömyydessään, itsevarmuudessaan ja suunnitelmallisuudessaan.

Hallitus on päättänyt antaa verohelpotuksia suurituloisille ja ottaa pois köyhiltä ja pienituloisilta. Jos ja kun ministeri Miettinen uskoo asian olevan toisin hänelle virkamies-
ten toimesta annettujen tietojen vuoksi, onkin aiheellista kysyä, mikä on kaiken tämän vääristelyn takana. Miksi viranomaiset antavat vääriä tietoja? Tämä on vakava kysymys. Ainakin ministeri Miettinen ilmoitti saavansa tällaisia tietoja. Tätä seikkaa selvittämään olisi kiireesti asetettava sellainen elin, joka selvittää asian todella perusteellisesti ja myös puolueettomasti. Jos ministerin mielipiteet ja kannanotot syntyvät virheellisten tutkimusten ja tietojen pohjalta, ollaan sellaisessa tilanteessa, joka vaatii perusteellista korjausta.

Totta kai yhteiskunnassamme eli tässä suomalaisessa systeemissä ovat selvästi vastakkain työtään myyvät eli työvoimaansa kauppaavat kansalaiset, jotka haluavat saada tästä ainoasta omaisuudestaan edes kohtuullisen korvauksen, sekä vastapuolella tuota tavaraa ostavat ja siitä hyötyvät tahot, jotka puolestaan tinkivät kaiken aikaa ja maksavat vain vähän. Tällä perustalla jopa tutkimustyötä tehdään tilauksesta ja maksettuina palvelemaan työvoiman ostajia. Miten ne siis voisivatkaan perustua koko totuuteen!

Tämä keskustelu on selvästi paljastanut

ainakin tämän asian. Kansalaisilla tulisi vain olla nykyistä paremmat mahdollisuudet tiedon saamiseen. Siihen ei kuitenkaan ole kovin yksinkertaista ja helppoa tietä, sillä maan tiedotuskoneisto on myös liekanarussa maan poliittiseen johtoon. Vaikka se kerskuu sananvapaudesta, se suostuu talutettavaksi ihan vapaaehtoisesti. Ehkä se ei huomaa olevansa ohjattavissa. Luultavaa on kuitenkin, että se tekee tässäkin poliittisia päätöksiä poliittiselta perustalta, koska se on samassa veneessä suurten puolueiden ja maan hallituksen kanssa. Se toimii kuten ministerit edellyttävät vain joitakin poikkeuksia lukuunottamatta.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Tämänkertainen välikysymys on otsikoitu kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisen nimellä. Keskustelu luonnollisesti on ollut paljon laajempaa, paitsi kansaneläkeuudistusta se on koskenut muutakin perusturvaa.

Perusturvaa koskien keskustelua on toki tällä eduskuntakaudella käyty useitakin kertoja. Tällä kertaa keskustelussa on tosin uusia piirteitä, aivan ilmeisesti lähestyvistä eduskuntavaaleista johtuen. Uskon näin asiantilan olevan. Luettuani tämän aamun sanomalehtiä totesin pääpohdinnan olevan, miten läpinäkyvää pelaamista asian tämänkertainen käsittely on. Pelaamistahan tämä on ollut erityisesti hallituspuolueiden osalta. (Ed. Knuuttila: No, ei!) En tiedä, oliko rinnastus eilisissä TV-ohjelmissa jalkapallopeleihin ja sen sääntöihin tarkoitushakuista vai ei, mutta yhdeltä osin se oli epäonnistunut. Jalkapallosääntöjä kansaneläkeläiset tuskin tuntevat kovinkaan hyvin, mutta poliitikkojen asiallaan pelaamisen sitäkin paremmin. Myös kansaneläkepelin viheltämisen eläkeläiset osaavat. Siihen ei tarvita pääministeriä.

Kiinnitän tässä lyhyessä puheenvuorossani huomiota vain muutamiin asiakohtiin. Ensinnäkin on todettava, että eläketuloerot Suomessa ovat vieläkin suuremmat kuin ansiotuloerot. Eläketulot eivät ole missään suhteessa työn raskauteen. Suhde on korkeintaan nurinkurinen. Mitä raskaampi työ, mitä pitemmät työajat ja mitä pienemmät tulot, kaikkien näiden vaikutus on eläketä pienentävä. Tässä mielessä eläkehaitari on ehdottomasti liian levällään. Oikeudenmukaisuus edellyttäisi eläkeikäisen tulon tasaisempaa

jakamista. Eläketulojen ero ei missään tapauksessa saa olla suurempi kuin ansiotulojen ero keskimääräisesti.

Kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen rinnalla haluan eduskuntaryhmäni tavoin korostaa kansaneläkkeiden tasokorotuksen toteuttamista ja kansaneläkeindeksin yhtenäistämistä työeläkkeisiin nähden. On todettava, että hallitus lupaa korottaa lisäosan määrän 81 prosentista 85 prosenttiin. Tämähän tarkoittaa selväksi rahaksi muutetuna korotusta, joka on eläkeläiselle noin 70 markkaa kuukaudessa eli vähän yli 2 markkaa päivässä.

Tästä on pitkä matka kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen todelliseen toteuttamiseen. Sehän toisi eläkepuolisille noin 400 markan korotuksen kuukaudessa. Kun tiedetään, että hallituksen ja nyttemmin hallitusryhmien sopimukseen liittyvään esitykseen sisältyy osittain eläkkeitä pienentävään vaikutus, voidaan esitystä pitää täysin riittämättömänä ja ennen kaikkea väärin toteutettuna. Erityisesti tämän epäkohdan tulevat kokemaan ne, jotka ensi vuoden heinäkuusta lähtien jäävät eläkkeelle. Heidän tappionsa on suurimmillaan 280 markkaa kuukaudessa.

Ministeri Miettinen käytti välikysymyskeskustelussa eilen puheenvuoron, jossa hän sanoi, että oppositio vaatimuksissaan ei ole kiinnostunut yksinäisen eläkeläisen eduista. Näin asianlaite ei ole. Kun keskustan eduskuntaryhmä vaatii tasokorotusta, se koskee kaikkia kansaneläkkeen lisäosan saajia.

Kun keskustan eduskuntaryhmä vaatii indeksikorotuksen yhtenäistämistä, se koskee myös kaikkia. Parasta on, että indeksiehdon muutoksella turvaamme tulevaisuudessa yhtäläisen eläkeansioiden kehityksen, jonka vastustaminen on mielestäni käsittämätöntä. Ministeri Miettinen toisaalta totesi, että eläkkeitä selvittelyssä työryhmässä indeksikysymystä pidetään esillä ja tärkeänä. Esitänkin kainon toivomukseni: Valvokaa, ministeri Miettinen, tätä asiaa todella siten, että se saa oikeudenmukaisen ratkaisun eli yhtenäisen eläkeindeksin.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti kotihoidon tuesta. Olen iloinen suunnasta, johon hallitusryhmien eduskuntaryhmät neuvotteiluissaan ovat päätyneet lastenhoidon järjestämisessä. Kotihoidon tuen lisääminen on oikean suuntainen mutta selvästi yhäkin riit-

tämätön suuruudeltaan. Ollakseen todellinen vaihtoehto kotihoidon tuki tarvitsee kunnallista tukea rinnalleen. Tässäkin on eräs seikka, jossa kunnat ovat joutuneet rahoitusvastaavaksi asiassa, jonka näkisi kuuluvan yksiselitteisesti valtiolle.

Lasten kotihoito on joka tapauksessa tärkeä asia. Toivon, että erityisesti pienten lasten hoito voitaisiin tulevaisuudessa järjestää kotona yhtenä eräistä vaihtoehtoista. On lukuisia näyttöjä siitä, että lasten kehitys erityisesti kokonaisvaltaisen terveyden käsityksen kannalta on tasapainoisempi kotihoitojärjestelyillä. Edellä sanottuun liittyen toivonkin jatkuvasti kotihoidon tuen kehittämistä ja erityisesti koen valtiovalan vastuun olevan tässä kysymyksessä keskeisin.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen vastaus, hallituspuolueiden hysteria ja eilinen keskustelu eduskunnassa osoittivat, että vasemmistoliiton nostattama välikysymys on enemmän kuin oikeaan osunut. Onhan se pannut erityisesti hallituspuolueet vastuuseen viime vaalien alla antamistaan lupauksista, joiden täyttymättömyyden tai ainakin suuren kuilun lupausten ja hallituksen tekojen välillä koko kansa nyt näkee.

Miksi opiskelijoiden pitää nousta sotajalalle, vaikka hallituksen mielestä kaikki on heidän kohdallaan hyvin? Turhaanko eläkeläiset taas tulevat mielenosoitukseen, kun kerran hallitus on heidän toiveensa jo täyttänyt? Hallitus näyttää pitävän hyvänä pilana asunovelallisten ja muiden korkosyöveriin joutuneiden huolia. Syökää silakkaa, minä juon kahvia, on hallituksen päämiehen vastaus näihin ongelmiin. Se on aika hyvää pohjustusta tulevia presidentinvaaleja silmälläpitäen.

Kuten välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja eilen totesi, nykyisten edustajien muistissa ei ole, että välikysymys olisi aina näin nopeasti johtanut myös käytännön tuloksiin kuin tällä kertaa. Jokaisen aiemman välikysymyksen kohdalla, olivatpa ne koskeneet asunopolitiikkaa, perusturvaa tai ympäristöme tilaa, hallitus on kylläkin todennut kysyjien olevan oikeassa ja hallituksen olevan oikeastaan samaa mieltä, mutta hallitus ei ole tehnyt asioille kuitenkaan mitään. Onneksi nyt saadaan edes pieni liikahdus, vaikkakin hyvin omalaatuaisella tavalla.

Hallitusryhmien kriisi-istunnossa on kii-reellä veivattu kokoon paketti, joka sisältää sinänsä hyviä asioita mutta myös selvää huijausta, niin kuin on jo useaan kertaan osoitettu. Hallituspuolueet eivät yksinkertaisesti näytä pääsevän kerran oppimiltaan tavoilta mihinkään.

Kotihoidon tuen korotus on kai paketin merkittävin osa, eivätkä ensiasunnon ostajakaan varmaan pahakseen pane, että vihdoinkin heiltä jää leimaveron maksaminen ensiasunnon osalta pois.

Kansaneläkeuudistuksen kohdalla esityksen sijaan jää edelleen torsoksi, joten eläkeläisillä on vielä syytä tulla tänne vaatimaan eduskunnalta lopullista korjausta asiaan, sillä onhan toki muistettava, ettei hallituspuolueiden eduskuntaryhmien päätös ole vielä koko eduskunnan päätös, vaikka pääministeri ja valtiovarainministeri ovatkin luvanneet pitää huolen omistaan, että ainakaan tämän pitemmälle ei enää mennä budjetin korjaamisessa, mutta parannuksiin on vielä kaikki mahdollisuudet, niin kuin kaikki tiedämme, budjetin eduskuntakäsittelyssä.

On myös muistettava, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät eivät esitä myöskään vielä paketin rahoitusvaihtoehtoa, toteavat vain, että menoja karsitaan ja tuloja lisätään. Käyköhän tässä jälleen niin, että kuntien valtionavustuksia tai valtionosuuksia ja esimerkiksi aluepoliittisia tukia supistetaan ja korotetaan liikevaihtoveroa tai muita välillisiä veroja? Liekö tämä se vaihtoehto, joka eteemme tuodaan? Meidän ei ole siis mitään syytä huolettomina ja hyväuskoisina pistää lusikkaamme tähän sinipuna- ja punamustakermalla kuorrutettuun kakkuun.

Vasemmisto- ja keskustaoppositio ovat tehneet yhteisen lakialoitteen perusturvan rahoittamisesta ja sen uudistamisesta. Se on täysin realistinen, ja meidän on syytä pitää siitä kiinni kaikilta osin. Eduskunnassa tulee olla voimaa ja rohkeutta tehdä sen pohjalta ratkaisut. Eduskunnan on palautettava edes hiukan luottamustaan kansan silmissä. Lupauksen ja tekojen välinen ristiriita on poistettava, vaikka tietysti on muistettava, että meillä edelleen pätee, vaikka naapurissa näytetään jo kaadettavan patsaita, Leninin silloisen duuman porvarillisia ja SR:läisiä edustajia kohtaan esittämä arvostelu hänen puhuessaan kansanjoukoille: ”Älkää katsoko heidän suitaan vaan katsokaa heidän kä-

siään.” Hallitus ei vain taida tällä hetkellä tietää, missä käsiään pitäisi. Pitäisi tehdä jotakin, mutta...

Opiskelijoiden eilispäiväiset mielenosoitukset kautta maan kertovat, että nuoriso on huolissaan tulevaisuudestaan ja opiskelumahdollisuuksistaan. Mikäli opintolainojenkin korot nousevat ja opintotuen reaaliarvo ei juuri kasva, sillä tehdään vähitellen vähävaraisten opiskelijoiden opinnot mahdottomiksi. Onko tämän hallituksen tarkoituskin tehdä opiskelusta vain rikkaiden etuoikeus? Vanhakantaisten kokoomuslaisten ja ehkä myös svenska talande bättre folkien edustajien kanta se toki voi olla. Mutta miksi sosialidemokraatit ovat samassa kelkassa? Ettekö enää muista, että herrahissiin pääseminen edellyttää yleensä jonkinlaista tutkintoa, vaikka kokoomuksellahan ylempi korkeakoulututkinto näyttää useimpien virkojen osalta olevan sama kuin ylioppilastutkinto? Jospa siis vihdoinkin voitaisiin eduskunnassakin osoittaa, että me arvostamme opiskelua, että koulutus ja sivistys on pienen kansakunnan sittenkin tärkein voimavara. Kansakunta ei voi luottaa pelkästään monopolisoituneeseen puupääomaan.

Hallituksen taholta on ylpeilty sillä, että laajennettu toimeentulotuki paikkaa sosiaali- ja toimeentuloturvasamme olevat pahimmat aukot. Näin onkin, mutta se ei ole suinkaan tilanne koko maassa. Niin kuin ministeri Miettinen vastauspuheessaan toteaa, vain 200 kuntaa on tehnyt päätöksen maksaa laajennettua toimeentulotukea. Yhtenä syynä tähän on tietysti se, että tästä tuesta osan rahoittavat kunnat itse ja köyhillä kunnilla ei yksinkertaisesti ole varaa menojaan lisätä, sillä sehän rasittaa jo muutenkin kohtuuttoman korkeiksi kohonneita veroäyriä hintoja.

Toimeentulotukijärjestelmä tulisikin uudistaa ja sen rahoituksesta nykyistä suurempi osa ottaa valtion budjetista. Pitäisi myös selvittää nopeasti toimeentulotuen maksatuksen siirtäminen kokonaan Kelalle, jolloin päästäisiin yhden luukun järjestelmään, josta kaikkien puolueiden suulla on moneen kertaan puhuttu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että yhtenäisen perusturvan käsitettä pitäisi laajentaa. Euroopan yhdentymisen seurauksena mm. maatalouden ja teollisuuden tukimuodot joutuvat koetukselle ja nykymuodossaan ilmeisesti romutetuiksi tämän vuosikymme-

nen puoliväliin mennessä. Tämä merkitsee satojentuhansien työttömien armeijan syntymistä maaseudulle ja pienyrityksiin. Pienyrityksissähän jo ongelmat tiedetään tällä hetkellä. Siksi pitäisikin selvittää mahdollisuudet kansalaistulon maksamiseen, joka olisi kaikille kansalaisille kansalaisuuden perusteella maksettava toimeentulotuki, joka loisi perustan sosiaaliselle turvallisuudelle tässä maassa. Ehkä ed. Skinnarikin voisi sitten todeta, että me voimme ylpeänä sinipunaisena tai sinivalkoisena Suomea mennä yhdyntävään Eurooppaan.

Ed. Mäkelä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Minusta tuntuu siltä, että vaalien läheisyys ja hallituksen talouspolitiikan ajautuminen umpikujaan näkyy hallituspuolueiden eduskuntaryhmissä ja yksittäisten kansanedustajien verenpaineen nousuna. Näin voi päätellä myös eilen yöhön jatkuneesta keskustelusta ja eräistä puheenvuoroista. Tässä yhteydessä viittaan hyvän ystäväni ed. Timo Roosin puheenvuoroon, jota suuresti hämmästelín. En halua enkä voi tehdä sitä julkisesti, että hänen motiivejaan asettaisin kyseenalaiseksi, mutta epäilen, että hän nukkui viime yönä varsin levottomasti puheenvuoronsa jälkeen.

Pelko vaalitappiosta on aiheuttanut sen, että vasemmistoliiton välikysymyksen johdosta tässä talossa on nyt nähty varsin poikkeuksellinen näytelmä, kuten edellisissä puheenvuoroissa on myös tullut todistetuksi, hallituspuolueet kun sopivat budjettimuutoksista jo ennen kuin varsinainen valiokuntakäsittely oli kunnolla edes alkanut. On selvää, ettei hallituspuolueiden nyt sopimia vähäisiääkään parannuksia budjettiin olisi saatu ilman välikysymystä.

Vasemmistoliiton ja muunkin opposition taholta on muistutettu toistuvasti hallitusta talouspolitiikan epäonnistumisesta ja suhdanteiden oleellisesta heikentymisestä. Tähänastinen hallituksen menestyspropaganda on nyt kääntynyt täysin epäuskottavaksi, ja myös pääministeri Holkeri on tehnyt erään johtopäätöksen. Ennusteet taloudellisesta kehityksestä ja budjetin lievästi sanottuna optimistiset suhdannekuvaukset taitavatkin osoittautua käytännössä pelkiksi kupliksi.

Jo budjetin lähetekeskustelussa arvostelin hallitusta mm. heikosta valmistautumisesta edessä olevaan taantumaan. Tämä tulee näkymään erityisesti lisääntyvänä työttömyytenä ja arvioitua huomattavasti suurempana tarpeena perusturvan ja toimeentulotuen parantamiseksi. Vaikka hallituspuolueiden sopimia muutoksia voi pitää askeleina oikeaan suuntaan, ne eivät ole kuitenkaan alkuunkaan riittäviä eivätkä missään tapauksessa vastaa kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen peruseräjänteitä.

Minusta on aivan käsittämätöntä, että hallituspuolueiden edustajat voivat jatkuvasti väittää hallituksen huolehtineen erityisesti vähävaraisten ihmisten toimeentulosta. Samaan aikaan, kun verotuksen tuloeroja tasaavaa vaikutusta on rutkasti lievennetty antamalla rikkaille yhä uusia verohelpotuksia, on tilanne edelleen se, että reilusti yli puoli miljoonaa suomalaista joutuu tulemaan toimeen pysyvästi alle 2 000 markan kuukausituloilla. Hallituksenkin tiedossa lienee se, että työttömyysturvan peruspäivärahan varassa elävistä joka toinen joutuu turvautumaan toimeentulotukeen, koska työttömyyspäiväraha on yksinkertaisesti liian pieni tässä lähes maailman kalleimmassa maassa.

Holkerin hallitus on tehokkaasti markkinoinut kuvaa koulutusmyönteisyydestä, enkä tässä suhteessa halua olla ilonpilaajana. Kehitystä on tapahtunut myös aikuiskoulutuksessa, jonka edellytyksiä on parannettu. Mutta samalla, kun tämän totean, on syytä todeta toisaalta se, että hallitus ei ole kiinnittänyt juuri lainkaan huomiota opintotuen alhaiseen tasoon. Ei lähestulkoonkaan kailkilla opiskelijoilla ole niin varakkaita vanhempia, että heidän rahoittamanaan voisi opintoja viedä päätökseen. Opintorahan alhaisuus johtaa myös opiskelijoiden eriarvoistumiseen. Hyvin monet opiskelijat sen lisäksi, että opiskelevat lainarahan turvin ja velkaantuvat, joutuvat jo olosuhteiden pakosta hakeutumaan opiskeluaikana joko lyhyt- tai pitempiaikaiseen työsuhteeseen. Tämän seurauksena valmistuminen viivästyy ja keskimääräiset valmistumisaajat ovatkin selvästi pidentyneet. Tällainen kehitys ei ole oikein. Tähän kehitykseen hallitus ei ole kiinnittänyt huomiota eikä niihin moniin muihin ongelmiin, joita tästä seuraa, mm. toimeentulotuen turvautumiseen jne.

Mielestäni opintorahaa tulisi nostaa nykyi-

sestä tasosta ja hallituksen esityksestä yksinkertaiseksi. Totta kai tiedän, että tämä maksaa. Mutta muuttuneessa Euroopassa rahoitus on osoitettavissa vaikkapa armeijan määrärahoista ja niistä huikeista tilausvaltuuksista, joita hallitus esittää pyrkien samalla sitomaan tulevankin eduskunnan kädet laajoihin asehankintoihin.

Herra puhemies! Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa mainittiin mm., että suomalaista perusturvajärjestelmää tullaan edelleen kehittämään kansalliselta pohjalta ja EY ei tässä suhteessa ole uhka tai este kehitykselle. Näin minäkin toivoisin, mutta epäilen pahoin, että toisin käy. Tässä yhteydessä viitataan vain EY-direktiiviin 1408 ja sen merkitykseen sekä käynnissä oleviin Eta-neuvotteluihin, joista kantautuneet viestit kertovat koruttomasti sen, että EY vähät välittää Suomen tekemistä ns. varaumista. Vähintäänkin ns. kilpailukyyn nimissä alkavat STK:n ja pääomapiirien torvet soida, ja pikemminkin on pelättävissä, että kehitys kääntyy sosiaalimenojen leikkaukseksi.

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelliselle puhujalle vastaisin, että ensinnäkään minusta ei pidä paikkaansa, että työttömyyspäivärahan saajista puolet saa toimeentulotukea. Olen nähnyt sellaisia tilastoja, joissa toimeentuloturvaa saajista yksi kolmasosa oli työttömyyspäivärahan varassa ja näistä suurin osa sen takia, että he eivät oikeastaan olleet työvoimahallinnon käytettävissä. Heillä oli esimerkiksi eläkehakemukset vireillä ja päätös tulossa. Hakuprosessi kestää joillakin jopa kaksi vuotta, joten oikeastaan nämä työttömät ovat aivan väärässä paikassa. He ovat oikeastaan sairaita taikka sosiaalisesti työkyvyttömiä. Joten ei pidä paikkaansa, että työttömyyspäivärahan saajista puolet saa toimeentulotukea.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä ilmaisuni tässä suhteessa oli huono, mutta jos heitä on kolmasosa, sekin on mielestäni liikaa.

Eilen ministeri Miettinen voimakkaasti puolusteli ja perusteli toimeentulotukijärjes-

telmäämme. Kuitenkin on muistettava, että nämä järjestelmät eivät ole sinänsä toimivia, vaan toimeentulotuki on tarkoitettu nimenomaan viimesijaiseksi tueksi. Sitä ei kai kukaan voi kiistää, että se on ehdottomasti liian alhainen. Toimeentulotukijärjestelmiä tulisi kehittää niin, että ihmiset voisivat saada paremman korvauksen mm. sairaskuutuksesta, työttömyysturvan peruspäivärahana. Järjestelmiä voitaisiin muutenkin kehittää kansalaisten kannalta nykyistä toimivammiksi ja paremmiksi.

Ed. Gustafsson: Arvoisa herra puhemies! Eilen keskustapuolueen eduskuntaryhmän äänitorvea ed. Juhantaloa kuunnellessani tuntui siltä kuin olisin istunut Puolan parlamentissa ja kuunnellut Puolan yhtyneen talonpoikaismuutoksen johtajan synkkääkin synkempää katsausta maan kansalaisten tilaan.

Asiat eivät eläkeläisten eivätkä perusturvakaan osalta ole niin huonossa jamassa kuin talonpoikaismuutoksen ryhmäpuheenvuoro eilen pyrki osoittamaan. Mielestäni suomalaisen hyvinvoinnin valtaisasta kehityksestä erityisesti viimeisen 20 vuoden aikana on lohjennut myös melkoinen osa kaikille suomalaisille. Olen valmis myöntämään ja toteamaan, että meillä on kansalaisryhmiä, erityisesti ajattelen asunovelallisia, lapsiperheitä ja pelkästään kansaneläkettä saavia kansalaisia, joiden tilanne ei ole lainkaan hyvä.

Tähänastinen eduskunnassa käyty keskustelu on sivuuttanut tuoreimman, tutkija Matti Heikkilän suomalaista köyhyyttä ja hyvinvointivaltion huono-osaisuutta koskevan tutkimuksen. Ylipäänsä käyty keskustelu on laistanut olennaisia kysymyksiä: suomalaisen köyhyyden ja huono-osaisuuden ongelman.

Heikkilän selvityksen mukaan yhteiskunnassamme elää noin 212 000 ihmistä, joita luonnehtii huonojen elinolojen kasautuva kuormitus. Tätä väestöosaa voidaan nimittää hyvinvointivaltion huono-osaisiksi. Tässä huono-osaisuudessa liittyvät toisiinsa puutteellinen asuminen, vetäytyminen sosiaalisista suhteista, heikko terveys ja välinpitämättömyys yhteiskunnallisista asioista. Aineellinen köyhyys pienituloisuutena ei ole keskeisin tekijä suomalaisessa huono-osaisuudessa. Itse asiassa valtaosa, Heikkilän tutkimuksen mukaan 72 prosenttia, huono-osaisista ei ole tuloillaan mitaten köyhiä. Kuitenkin köyhyy-

den laajuus kiinteällä köyhyysrajalla ja toimeentulotuen saamisella mitattuna on jopa kuinkin yhtä suuri, runsaat 7 prosenttia kaikista kotitalouksista ja 6–6,5 prosenttia suomalaisesta väestöstä.

Heikkilän tutkimus tukee osaltaan sitä käsitystä, että Suomessa on edelleen köyhyyttä. Osa suomalaisesta köyhyydestä on ensisijaisesti suhteellista pienituloisuutta, osaan liittyy vakavampaa huonojen elinolojen kasautuvaa kuormitusta. Tutkimus nostaa esille joukon havaintoja, jotka ansaitsevat viileää pohdintaa.

Ensinnäkin suomalainen köyhyys ja huono-osaisuus eivät muodosta yhtä selväpiirteistä kokonaisuutta, vaan jakautuvat kolmeksi keskenään lähes yhtä suureksi tyypikseen, kansalaisryhmiksi: Voidaan puhua suhteellisesta pienituloisuudesta, joka koskettaa noin 6:ta prosenttia. Sitten on ns. toimeentulotukiköyhät, myöskin noin 6 prosenttia, ja sitten elinolojen kasvavasta huono-osaisuudesta kärsivät noin 5,4 prosenttia. Sosiaali- ja yhteiskuntapolitiisesta pulmallista on, että mainitut ryhmät ovat vain osin päällekkäisiä. Mielestäni vakavinta on, että osa köyhistä ja huono-osaisista ihmisistä näyttää suhteellisen pysyvästi syrjäytyneen niin rahasta, tuotannosta, yhteisyydestä kuin kulttuurisesti arvostetuimmista elämän päämääristäkin.

Herra puhemies! Edellä kuvattuun kehkeyseen kulminoituu mielestäni tämänhetkinen perusturvaproblematiikka. Asia ei ole ongelma niille henkilöille, jotka tässä yhteydessä kuuluvat ns. ansiosidonnaisen sosiaaliturvan piiriin. Ansiosidonnainen sosiaaliturva, esimerkiksi ammattiliiton maksama työttömyyspäiväraha, Kansaneläkelaitoksen maksama äitiys- ja sairausvakuutuspäiväraha jne., yleensä kyllä ylittää suuruudeltaan edellä kuvan yhteiskunnan säätämän minimitoimeentulon samoin kuin ansioihin sidotut työeläkkeet.

Ongelmaksi tilanne muodostuu niitten henkilöitten kohdalta, jotka syystä tai toisesta jäävät ansiosidonnaisen sosiaaliturvan ulkopuolelle, esimerkiksi nuoret työttömät, pitkäaikaistyöttömät, pelkän kansaneläkkeen varassa olevat, minimiäitiys- ja -sairausvakuutuspäivärahaa saavat jne. Näiden ns. perusturvaa saavien ryhmien toimeentulo jää useimmiten reilusti alle 2 000 markkaan kuukaudessa, kansaneläkkeen varassa elävillä

noin 2 100—2 600 markkaan asumislisästä riippuen. Esimerkiksi Kelan maksama työttömyyspäiväraha on noin 1 800 markkaa kuukaudessa nettona. Äitiys- ja sairausvakuutuksen peruspäiväraha voi olla sitäkin pienempi.

Tämä tilanne aiheuttaa sen, että sosiaalitoimissa käy runsain mitoin ns. turhia asiakaita hakemassa toimeentulotukea ainoastaan siitä syystä, että perusturva on riittämätön. Asiakkaalle, ihmiselle, tämä tilanne merkitsee monesti luukulta luukulle juoksemista. Sosiaalitoimen niukat resurssit menevät tältä osin paljolti hukkaan.

Herra puhemies! Mielestäni ansiosidonnainen sosiaaliturva alkaa olla riittävä. Kuitenkin pelkän kansaneläkkeen varassa olevien tilannetta tulisi mielestäni korjata. (Ed. Aittoniemi: Korjataanko nyt?) Kelan maksaman perusturvan, siis työttömyyspäivärahan, äitiyspäivärahan ja sairausvakuutuspäivärahan, tasoa on nostettava. Näiden asioiden toteuttaminen tuo vastaavasti säästöä kuntien maksaman toimeentulotuen puolella.

Sitten se ydinasia. Perusturvan päätehtävä on poistaa suomalainen köyhyys ja huonosuaisuus. Mielestäni siinä on suuri haaste niin istuvalle kuin erityisesti tulevalle, vaalien jälkeen muodostettavalle hallitukselle. Näiden tavoitteiden saavuttamiseen menee vielä aikaa.

Minua on harmittanut käyty keskustelu, joka on kärjistänyt mielestäni asioita tarpeettomasti. (Ed. Aittoniemi: Eikö ole ollut aiheutta?) Erityisesti nykyoloissa kansalaisten luukuttamista tulisi vähentää. Yksi keino tähän olisi kuntien maksaman ns. laajan perusosan mukaisen toimeentulotuen maksatuksen siirtäminen Kelan hoidettavaksi, mitä mm. ed. Kempainen myös hetki sitten toivoi. Käsittääkseni Kelalla olisi edellytykset ottaa tehtävä hoitaakseen.

Ed. Anttila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson valitettavasti syyllistyi hallituspuolueen kansanedustajan yleiseen liturgiaan eli tapaan puhua. Häinkin totesi ensin, että hyvinvoinnista on lohjennut kaikille suomalaisille hyvää. Tosin hän toisessa lauseessa totesi, että tilanne ei kuiten-

kaan ole hyvä asuntovelallisten, lapsiperheiden ja pelkkää kansaneläkettä saavien osalta. Minun mielestäni asian voisi kertoa niin kuin se on. Kaikille suomalaisille ei ole koitunut hyvää tästä yleisestä hyvinvoinnista. Monet tutkijat ovat osoittaneet, että rikkaat ovat rikastuneet ja köyhät köyhtyneet.

Toisaalta oli mielenkiintoista kuulla, että ed. Gustafssoninkin mielestä pitäisi nostaa perusturvan vähimmäisetuuksia. Häinkin oli ilmeisesti huolestunut siitä, että esimerkiksi 39 prosenttia eläkeläisistä saa eläkettä alle 2 500 markkaa.

Ehkä ja toivon mukaan ed. Gustafsson kertoo myös ryhmätoverilleen T. Roosille, että vasemmistoliitto on ollut oikealla asialla, kun on kiinnittänyt koko eduskunnan huomiota nimenomaan perusturvan heikkouksiin.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson puhui siitä, että luukuttaminen pitäisi lopettaa eli pitäisi rationalisoida asiat niin, että yhdestä toimipisteestä saisi kaikki etuudet. Näinhän on puhuttu pitkään. Mutta esimerkiksi Vappu Taipale, sosiaalihallituksen johtaja, viime keväänä toi julki sellaisen ajatuksen, että ei pyritäkään tähän. Hän esitti sellaisen motiivin, että sosiaalityöntekijät tekevät rahanjakotyötä, mutta sen takana on aina kuitenkin ongelmien muukin auttaminen. Näyttää tästä yhden luukun periaatteesta olevan eriäviä mielipiteitä.

On hyvä, että ed. Gustafsson otti Heikkilän tutkimuksen esille. Sehän kertoo vieraantuneista ihmisistä, jotka elävät yhteiskunnan ulkopuolella ja ovat kovin yksinäisiä, heillä ei ole paljon ihmissuhteita, aika paljon he ovat keski-ikäisiä, eronneita miehiä, jotka yksinäistyvät ja kuvaan tulevat myös alkoholi ja toimeentulovaikkeudet. Kaikki kasaantuu heidän kohdalleen.

Kuitenkaan mielestäni ei pitäisi vähätellä aineellista puolta. On paljon sellaisia eläkeläisiä, joilla on pieni eläke ja jotka kuitenkin ovat tyytyväisiä, elävät erittäin säästeliäästi. Ainakin Etelä-Suomessa alle kolmen tonnin tuloilla toimeentulo on hankalaa tässä tilanteessa.

Lopuksi huomautus vielä siitä, mikä on liian vähän otettu huomioon: 85 prosenttia, joka tulee nyt ensimmäiselle eläkkeensaajapuoliselle, merkitsee 280 markkaa vähem-

män kuin aikaisemmin. Se on selvä huonon-
nus, joka on tulossa eläkeläisille ensi syksystä
lähtien.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuo-
ro): Arvoisa puhemies! Minusta oli erittäin
hyvä, että ed. Gustafsson otti Heikkilän
tutkimuksen esille, mutta olisi kaivannut,
että hän olisi myös määritellyt köyhyysrajan,
koska köyhiä on monenlaisia; puhutaanko
taloudellisesta köyhästä vai henkisestä köy-
hystä? Jos hänen mukaansa 72 prosenttia
tutkimuksessa esiinnostetuista henkilöistä ei
ole taloudellisesti köyhiä, niin mitä köyhiä he
ovat sitten?

Ed. Gustafssonin puheenvuorossa tulivat
esille turhat asiakkaat sosiaalitoimistossa.
Tähän on eduskunnan sosiaalivaliokunta
useita kertoja kiinnittänyt huomiota mietin-
nöissään ja myös eduskunta on kiinnittänyt
huomiota mietinnöissään siihen, että turha
byrokratia pitäisi purkaa, koska on yhteis-
kunnalle erittäin kallista, että ihminen menee
luukulta toiselle saadakseen jokapäiväisen
leipänsä. Mutta jostain syystä nykyinen hy-
väosaisten hallitus ei ole asiassa päässyt
eteenpäin. Turha on asiakkaita juoksuttaa
paikasta toiseen, koska minimitoimeentulo-
turvaan liittyvät kysymykset ovat niin pieniä.
Monet väestöryhmät joutuvat menemään so-
siaalitoimistoon hakeakseen toimeentulotur-
vaa siitä syystä, että saavat maksettua las-
kunsaa, jotka ovat pakollisia, kuten asumis-
laskut, sähkö- ja vesimaksut, puhelinlaskut
ja lisäksi ruoka.

On erittäin arvokas asia, että hallitusryh-
mien edustajat myös tähän asiaan kiinnittä-
vät huomiota, jolloin saataisiin asia mene-
mään eteenpäin. Me olemme tästä puhuneet
vuosia ja tulemme jatkossa myös puhumaan.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Voi olla, että olen sortu-
nut joskus liturgiseen puheenvuoroon. En
usko, että näin on eduskunnassa tapahtunut.
Olen kovasti pettynyt, jos ed. Astala koki
käyttämäni puheenvuoron liturgiseksi. Itse
olen sitä jäävi arvioimaan. Sen sijaan jos
olisin pikkaisen pahansuopa, niin toteaisin,
että sen tyyppinen lauseen ja ajatuksen rak-
entelu, jota ed. Astala esitti, on fraasilitur-
giaa: "Rikkaat rikastuvat ja köyhät vain
köyhtyvät." Tämä on minusta asioitten liial-

lista yksinkertaistamista. En tiedä, onko se
sitten liturgiaa vai miksi sitä sanoisi.

Minusta oli kiva kuitenkin kuulla, että
vasemmistoliton puheenjohtaja, ed. Anders-
son löysi puheenvuorostani jotain myönteis-
takin.

Ed. Pekka Leppänen kaipasi puheenvuo-
rostani köyhyysrajan määrittelyä. Niin kuin
me kaikki tiedämme, se on aina suhteellinen
käsite. Suomen köyhät ovat monilla puolin
maailmaa hyvinvoivia, mutta itse Heikkilän
tutkimuksessa raja vedetään 1 700 markan
kieppeille. Kokonaan toinen asia sitten on se,
että eduskunnan tässäkin yhteydessä ehkä
sopisi keskustella enemmän henkisestä pa-
hoinvoinnista, joka on ongelma, mutta itse
puheenvuorossani käsittelin nyt kuitenkin
enemmän taloudellista ja aineellista puolta.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ed. Gustafssonille toteaisin
ihan hyvässä hengessä, että minä en sanonut,
että hänen puheenvuoronsa oli liturginen.
Jos se olisi ollut liturginen, niin minä olisin
ollut niin pettynyt siihen, että minä en olisi
kommentoinut lauseellakaan sitä. Minä sa-
noin, että alkulause oli hallituspuolueen li-
turgiaa, ja jos ed. Gustafsson nyt sen kiistää,
niin sitten hän puhuu vastoin omaatuntoaan-
kin.

Minä totesin, että eräät tutkijat ovat to-
denneet, että rikkaat ovat rikastuneet ja
köyhät ovat köyhtyneet. Kun he nyt käyttä-
vät tätä fraasia, niin minun mielestäni kan-
sanedustajankin on mahdollista sitä käyttää
syyllistymättä sen pahempiin fraaseihin.

Mitä muuten tulee ed. Gustafssonin ar-
viointiin minun puheenvuorostani, niin siinä
oli varsin outo käsitys siitä, että minä olisin
pitänyt hänen puheenvuoroaan huonona.
Päinvastoin minä totesin, että oli hyvä, että
hän oli havainnut sen, että perusturvan
vähimmäisetuuksia pitää korottaa ja puutteita
on. Varmaan tuli selväksi nyt vielä tois-
tamiseen, mitä on tarkoitettu.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tä-
män vaalikauden perusoppositio on tehnyt
väläkysymyksen kansalaisten perusturvaan
liittyvistä asioista. Mitä kalliimmaksi elämi-
nen on tässä pohjoisessa maassa muodostu-
nut, sitä perustellummaksi on perusturvan
kehittäminen käynyt. Kysymys ei ole ainoas-
taan tuloeroista sinänsä vaan siitä, tuleeko

kuukausittain käytettävissä olevalla rahamäärällä niukasti eläenkään toimeen. Yhteiskuntamme on toki luonut suuren joukon sosiaalisen tulonsiirron keinoja syntyneiden epäkohtien korjaamiseksi, mutta samalla on luotu mahdollisuuksia myös väärinkäyttää sosiaaliturvaa. Tämä mahdollisuus on jo sinänsä vaikeuttanut sosiaaliturvan edelleenkehittämistä. On nimittäin niitäkin, jotka etsivät perusteita sille, ettei sosiaaliturvaa tule parantaa.

Tämä ajankohta on varsin sopiva perusturvakeskustelun käymiseen eduskunnassamme. Elämme juuri nyt maailmantilanteessa, jossa monet rajat tulevat vastaan. Raakaöljyn reaalihinnan nousu lisää tuotanto- ja kuljetuskustannuksia, mikä puolestaan tekee tuotetuista hyödykkeistä entistä kalliimpia. Uusiutumattomien luonnonvarojen varantojen niukentaminen tekee niistä strategisesti tärkeitä ja tavoiteltuja. Varastojen hallintaan kytkeytyy suuri määrä potentiaalista valtaa, jolle on aina löytynyt käyttäjänsä.

Tämä kilvoittelu resursseista luo rakenteellisen rauhattomuustekijän, joka sekin kuluttaa luonnonvaroja. Saatavilla oleviin resursseihin nähden maapallon väestöräjähdys on jo tosiasia. Monilta Aasian ja Afrikan alueilta väki lähtee liikkeelle, kun elämisen mahdollisuudet kotiseudulla ovat menneet. Näiden väkijoukkojen vastaanotosta tuskin kilpailaan. Varmaa on, että vastaanottoa ja taloudellisen tuen antamisen mahdollisuutta kysytään jokaiselta varakkaalta valtiolta. Suomi kuuluu niihin, joilta kysytään.

Arvoisa puhemies! Maapallolla kysytään lähitulevaisuudessa entistä äänekkäämmin, kenellä on oikeus kuluttaa, mitä ja kuinka kauan. Kysytään tulonjaon perään rikkaiden ja köyhien valtioiden kesken ja valtioiden sisällä eri kansalaisryhmien kesken.

Keskustelua on vaikeuttava se, että kaikki rikkaat ihmiset eivät kuluta yhtä paljon. Päinvastoin rikkauten taustalla voi olla kyky säästää sen sijaan, että mälläten kulutetaan. Samoin varakkaissa valtioissa on suuria varallisuus- ja kulutuseroja eri henkilöiden välillä. Köyhistä köyhimmän katukansaan kuuluvan nukkumasijalta voi olla muutama metri upporikkaan yllälliseen makuuhuoneeseen.

Välikysymyksen keskeinen kysyttävä asia on kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteutuminen. Siinä ollaan ilmiselvästi

eläkeläisen asialla. Aivan niin kuin kaikissa muissakin myös eläkeläisten ryhmässä esiintyy ryhmän sisällä suuria varallisuus- ja tuloeroja. Korkeimmat ansaitut eläkkeet ovat moninkertaisia monien työssäkäyvien nettotuloihinakin nähden. Tuloerojen tasoittamisen tarvetta olisi sitten ryhmän "eläkeläiset" sisällä.

Yhteiskunnan mahdollisuudet toimia käytettävissä olevia tuloja tasoittavasti rajoittuvat mahdollisuuteen korottaa vähäosaisten kansaneläketurvaa ja muita sosiaaliturvamuotoja sekä verotuksellisesti pienentää hyvätuloisten nettotuloja. Kumpikin tie on osoittautunut hankalaksi kulkea. Muun muassa juuri siksi ollaan tässä välikysymyskeskustelussa.

Maamme on juuri nyt ajautumassa historiansa vaikeimpaan tulonjakokriisiin, tähden, tulonjakokriisiin. Menneiden vuosien taloudellinen kasvu on paljolti tapahtunut alehintaisten energian tukemana luonnon kustannuksella ja ulkomaille velkaantumalla. Nyt energian reaalihintana on kohoamassa sille kuuluvalle tasolle. Ympäristönsuojelu sekä kotimaassa että lähialueilla ulkomaille vaatii kasvavaa osuutta valtion menoista. Vaihdotaseen vajeen poistamiseksi talous joutuu todelliselle hevoskuurille. Hevoskuuri sattuu yksin korkean korkotason ja taloudellisen laman kanssa. Korot ja lama tuovat mukanaan konkurssia ja tarvetta lisätä yhteiskunnan antamaa tukea keltasta putoaville.

Samanaikaisesti ay-liike vaatii äänekkäästi lisää liksaa jäsenilleen. Viimeksi viikonvaihteessa TVK:n puheenjohtaja Matti Kinnunen esitti Hailuodossa tällaisen vaatimuksen. Hänen mielestään lyhyen aikavälin eduntavoittelun tulee ylittää pitkän aikavälin realiteetit tulonjakopolitiikassa.

Demokratian kannalta tilanne on vähintään mielenkiintoinen. Jokainen puolue haluaa saada kannatusta ja toimia niin, että vetoaisi toimillaan ja erityisesti puheillaan potentiaalliseen äänestäjäkuntaan. Äänestäjäkunta puolestaan koostuu kasvavasta eläkeläisten ja supistuvasta aktiiviväestön osuudesta. Kysymys on tällöin myös siitä, millä ehdoilla aktiiviväestö toimii myös eläkkeellä olevien hyväksi. Taas toisaalta voidaan kysyä: Määräävätkö eläkkeellä olevat edustajiensa välityksellä, mikä reaalinettotulotaso kuuluu aktiiviväestölle? Entä mikä on lapsiperheiden kohtalo tulonjakotaistelussa? Edel-

leen: Kuinka käy luonnon? Onko luonto ensimmäinen ja samalla koko jälkipelin lopputuloksen ratkaiseva häviäjä?

Jos Suomi menee mukaan integraatiokehitykseen EY:n ehdoilla, ovat tulonjakokeskusteluun tulossa mukaan Brysselin ja Strasbourgin vaikutusvaltaiset päättäjät omine hyvin itsekäine pyrkimyksineen. He haluavat siepata osan suomalaista päätösvaltaa ja vaurautta.

Arvoisa puhemies! Kun nyt tarkasteltavaa, toteutuksessaan kesken olevaa kansaneläkeuudistusta käynnistettiin vuonna 1976, puhuttiin silloin historiallisesta kompromissista. Nyt tarvitaan tuon historiallisen kompromissin jatkeeksi uutta yhteiskuntasopimusta, jossa paalutetaan tulevaisuuden tulonjako väestön sisällä ja samalla suhteemme luontoon ja kestäväan kehitykseen. On selvää, että siinä hyväosaisimmat joutuvat luopumaan vähäosaisten ja kestäväan tulevaisuuden hyväksi. Elementeiksi tulevat mm. kansalaisraha, johon on oikeudenmukaisella tavalla sisällytetyt nykyiset lähes lukemattomat sosiaaliturvan muodot, ja tulopuolella kulutuskäyttämistä ohjaavat ympäristömaksut, joita olemme usein haittaveroiksi kutsuneet. Nämä elementit sopivat erinomaisesti seuraavan hallitusohjelman keskeisiksi aineksiksi.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämäni on antanut lisäperusteita kannattaa ed. Soininvaaran ehdottamaa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa. Kannatankin tuota ehdotusta.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on nähty ainakin oman eduskuntakauteni aikana ensimmäinen sellainen näytelmä, jossa hallitusryhmät tavallaan reagoivat eduskunnalle ja hallitukselle jätettyyn välikysymykseen hyvin nopeasti ja tavalla, joka hakee vertaistaan. (Ed. Aittoniemi: Eivät ne siihen reagoineet!) Ne kansaneläkkeen lisäosan saajat, jotka nyt takautuvasti tulevat saamaan tämän aivan oikeutetun korotuksen, samoin kuin ensiasunnon leimaveron hyödyn ja kotihoidon tuen korotuksen saajat voivat siis olla kiittollisia lähinnä eduskunnan oppositiolle, koska olen aivan varma siitä, että jos täällä ei olisi toimittu näin nopeasti ja aktiivisesti, ei myöskään hallituksen piirissä tämän asian ratkaisua olisi tehty näin nopeasti.

Sosialidemokraattien eduskuntaryhmä tääl-

lä käydyssä budjetin lähetekeskustelussa varsin selkeästi, ainakin ryhmän enemmistö, puheenvuoroissaan toi julki sen, että he eivät ole budjettiin tyytyväisiä, ja tyytymättömyyden kohteena olivat nimenomaan nämä nyt hallituspuolueiden neuvotteluissa korjatut asiat. Aivan kuten ed. Juhantalo eilen täällä totesi, sosialidemokraateilla on herännyt sosiaalinen omatunto hallituksen harjoittamaa politiikkaa kohtaan.

Verouudistus, jonka viimeinen vaihe on nyt toteutumassa, tuo ensi vuonna 70 000:lle Suomen hyväosaisimmalle noin 8 300 alennuksen maksettuihin veroihin. Työmotivaation kannalta toki ymmärrän tämän uudistuksen motiivin, mutta kun samaan aikaan alinta valtion tuloverotuksessa verotettavaa tuloa nostetaan ainoastaan 4 000 markkaa ja 55 000—60 000 markkaa ansaitsevat palkansaajat saavat 250—300 markan hyödyn ensi vuonna verotuksessaan, hyödyn jonka liikevaihtoveron korotus vie pois, niin on pakko kysyä, onko tämä sosiaalisesti oikeudenmukaista toimintaa.

Tätä taustaa vasten, jos hallituksen sisällä olisi vähänkin ajateltu verouudistuksen kohtaantumista ja erityisesti pienituloisten ihmisten toimeentulomahdollisuuksien lisäämistä, sitä 8 300 markan veroalea, joka tulee niille suurimmille tuloille, jota en siinä mielessä kritisoi, vastaava hyöty olisi pitänyt ohjata samanaikaisesti näille pienituloisille. Tämä toimenpide nimenomaan kertoo sen, että nykyinen hallitus toiminnassaan ei ole toiminnut sosiaalisesti oikeudenmukaisesti.

Edelleen kun me olemme menossa yhdentyvään Eurooppaan, sen vaikutuksista Suomen kansantalouteen ja Suomen elämään yleensä on tänä päivänä varsin monenlaisia käsityksiä. Oma käsitykseni kuitenkin ainakin sosiaaliturvan osalta on se, että Etasopimuksen jälkeisenä aikana Suomen sosiaaliturvaan tulee kohdistumaan merkittäviä paineita, kun ajatellaan, että me olemme menossa yhdentyvään Eurooppaan tilanteessa, jossa meillä on todella inflaatio erittäin korkealla tasolla, korkotaso havittelee huippuja, ulkomainen valtionvelka ja kauppataseen vaje on todella korkea. Tavallaan olemme menossa kylki edellä Eurooppaan.

Palkoista maksettavat sosiaalikulustannukset lienevät ihan Euroopan huippuja. Meillä on Euroopan lyhin työaika. Kysynkin, mikä on se keino, jolla suomalaiset aikovat säilyt-

tää tämän korkean sosiaaliturvan tason jatkossa, koska emme me varmaankaan ole niin paljon parempia teollisuuden ym. toiminoissa, että me sillä paremmuudella pärjaisimme ja voisimme säilyttää tämän korkean tason, joka meillä on.

Puheenvuoroni ei tarkoita sitä, että itse olisin sitä laskemassa, en suinkaan, mutta meidän on pakko myös miettiä, että yhdenytyminen ei välttämättä tiedä sosiaaliturvan tason nykyistä säilymistä tai jopa sen tason nostamista. Tässä mielessä mielestäni meillä ei ole enää pitkälti aikaa jäljellä korjata esimerkiksi kansaneläkkeen varassa elävien sosiaaliturvaa ja toimeentulomahdollisuuksia, koska yhdentyvän Euroopan ovien avauduttua Suomen kustannustasoon kohdistuu entistä kovempi paine ja sosiaaliturva on yksi merkittävä kustannustason tekijä. Nyt on aika toimia, ja siinä mielessä eilen hallitusryhmien kesken tehty ratkaisu on varmasti hyvin tervetullut, joskin täysin riittämätön.

Kokoomuksen ryhmäpuhuja moitti eilen puheenvuorossaan kovasti sosiaaliturvan byrokraattisuutta. Puheenvuorossa osoitettiin selkeästi sormella keskustaa, joka on ollut rakentamassa tätä byrokraattista järjestelmää. Totta kai siinä sormella olisi voitu osoittaa aivan yhtä hyvin myös socialidemokraatteja. Käytännössä on tilanne kuitenkin se, että nyt kokoomus istuu itse hallituksessa. Olisikin aika katsoa peiliin. Kolme vuotta on oltu mukana vallankahvassa. Eikö tänä aikana olisi pystynyt purkamaan niitä sosiaaliturvan byrokraattisia järjestelmiä, joita on kokoomuksen ryhmäpuhujan mielestä keskustan hallituksessa ollessa rakennettu? Olisi syytä katsoa myöskin välillä peiliin, mitä itse on saatu aikaan.

Kaiken kaikkiaan olemme ottaneet pienen askeleen, kiitos välikysymyksen, budjetin muuttamisessa sosiaalisesti oikeudenmukaisemmaksi.

Eilen ministeri Miettinen perusteli vastauksessaan, miksi nyt tehty ratkaisu ei sisältynyt hallituksen budjettiesitykseen. Ministeri Miettinen löysi syyn valtiovarainministeriön virkamiesten ennusteista, että ratkaisu ei silloin sopinut, kun hallitus istui budjettiriihtä, Suomen kansantalouden suhdannekuvaan. Nyt on pakko kysyä, ja todella toivoisin, että siihen löytyisi hallituksen taholta vastaaja: Miten on selitettävissä, että runsasta kuukautta myöhemmin, jolloin kan-

santalouden suhdannekuva ainakin oman käsitykseni mukaan on vielä huonompi, uudistus voidaan mahdollistaa suhdannekuvaan? Kaiken kaikkiaan tämä perustelu suhdannekuvalla on haettu.

Ymmärrän toki, että Suomen kansantalous on menossa aikamoista kyytiä kohti kotitekoista, itse tehtyä lamakautta, ja vaalien jälkeinen hallitus joutuu varmasti tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka eivät ole kenellekään miellyttäviä, johtuen siitä, että niitä ratkaisuja ei ole tämän hallituksen toimesta haluttu tehdä. Nyt kuitenkin sosiaaliturvan korjaamista vastustetaan huonosti suhdannekuvaan sopimattomana. Eli lähden siitä, että siinä on poliittisesta halusta silloin kyse. Ei ole ollut poliittista tahtoa tätä asiaa korjata ja nähdä asioita oikeassa valossa.

Ei tarvitse lukea budjetin perusteluita kovin pitkälle, kun heti näkee mikä on linja. Siellä korotetaan lapsilisä 22 prosenttia, mikä on hyvä asia, mutta samaan aikaan kotihoidon tuen tasoa vain 6 prosentilla eikä sairausvakuutuksen peruspäiväraha nouse markkakaan. Eli kyse on siitä, että yksinkertaisesti hallitus ei ole halunnut pienimpiä etuisuuksia parantaa. Kysymys on siitä, että hallituksessa istuu kaksi palkansaajapuoluetta, jotka ovat katsonneet, että heidän kannattajakuntansa enemmistö ei kuitenkaan näistä käytännössä hyötyisi, joskin nyt SDP:n eduskuntaryhmä on osoittanut tietynlaista sosiaalista omaatuntoa.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi muutama sana eilen tehdyn sopimuksen viimeisestä kohdasta. Siellä todetaan, että ”lisäksi edellytetään, että Postin peruspalvelut turvataan, postitoimipaikkojen vähentämisestä johtuvat korvaavat palvelut, postin henkilökunnan työllisyyden turvaaminen, eläkejärjestelyt sekä uudelleen- ja täydennyskoulutus selvitetään, minkä jälkeen tehdään päätökset mahdollisista muutoksista vuoden 1991 valtion tulo- ja menoarvioon”. Asian selvittäminen on tietysti myönteistä, mutta se ei vielä ratkaise asiaa, koska parhaillaan on menossa laajamittainen postien saneerausohjelma. Noin 2 000 Postipankin toimipaikkaa lakkaa olemasta, ja siinä yhteydessä hyvin moni postitoimipaikka valitettavasti on sulkemishan alla. Postipiirit tekevät saamiensa tietojen mukaan esitykset lakkautettavista posteista syyskuun loppuun mennessä. Sen jälkeen postihallituksessa ylijohdaja Asko Saviaho

joutunee tekemään päätökset siitä, mitkä postitoimipaikat käytännössä lakkautetaan.

Aikataulu on varsin kireä, ja sen takia haluaisin nyt vedota, että jos kerran hallituksen taholta todella aiotaan postitoimipaikkojen osalta jotakin tehdä, niin nyt pitäisi toimia nopeasti. Nämä ovat myöskin kansaneläkeläisten peruspalveluja ajatellen tärkeitä kysymyksiä. Kansaneläke on eläke, joka olisi varsin mukava vanhuksen, joka asuu maaseudulla, hakea omasta lähimmästä postitoimipaikasta. Nyt kuitenkin valitettavasti tältä osin maaseudun uhkakuva on erittäin synkkä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi todella toivon, että kun budjetin käsittely täällä etenee, niin voitaisiin muitakin budjetin epäsosiaalisia kohtia korjata erityisesti juuri koskien pienen toimeentulon varassa eläviä. Yhtenä esimerkkinä mainitsen vain Kansaneläkelaitoksen kautta asumistukensa saavien kysymyksen. Siellähän on tavattoman suuri ongelma se, että vuonna 1988 vuokrien piti nousta oli yli 600 markkaa ennen kuin asumistukea tarkistettiin. Eli vuoden aikana kansaneläkkeen varassa elävä joutui omasta elintasostaan maksamaan 662 markan vuokrien korotuksen, ennen kuin vasta asumistukea tarkistettiin. Tämä järjestelmä, jos mikä, on byrokraattinen ja kohtelee kansaneläkkeen varassa eläviä varsin nuivasti.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielelläni yhdyin ed. Anttilan painotuksiin ja näkemyksiin tässä Postiasiasiassa. Hän luki meille hallituspuolueiden eduskuntaryhmien välillä eilen tehdystä sopimuksesta sitä koskevan kappaleen. Korostan nyt kuitenkin sitä, että tässä todetaan, että edellytetään, että Postin peruspalvelut turvataan.

Minä olin muiden Pirkanmaan kansanedustajien kanssa Postin vieraana tämän viikon maanantaina kolme tuntia. Sain oikeastaan ensimmäisen kerran jonkinlaisen kokonaiskuvan siitä, mitä suunnitellut korvaavat postipalvelut ovat. Täytyy sanoa, että suunnitelmat ovat varsin hyviä, mutta siitä huolimatta minäkään en ole vakuuttunut siitä, että aikataulun ja muutosten pitää välttämättä olla niin nopeita ja rajuja kuin nyt suunnitellaan. Mutta tätä asiaa nyt selvitetään, ja meillä on mahdollisuus vielä kuitenkin syksyn aikana mahdollisesti lisätä mää-

rärahoja, jotta Postin yhteiskunnallinen palvelutehtävä säilyy.

Toinen asia. Ed. Anttilan puheenvuorossa oli pieni ristiriita — tai aika merkittäväkin. Ed. Anttila on Euroopan ja kansainvälistymisen asiantuntija. Ed. Anttila tietää kyllä hyvin sen, että marginaaliveron alentaminen tässäkin tahdissa on paljon perässä Ruotsin ja monien muiden maiden aikataulusta. Sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä oli halukkuutta vaiheistaa tätäkin asiaa pidemmälle, jotta tämän tyyppisiä tuloeroja ei olisi syntynyt kuin nyt on syntymässä. Mutta minusta kannattaa rehellisyyden nimissä todeta se, että yhdentyvä Eurooppa vaatii tämän tyyppisiä ratkaisuja.

Puhemies: Edellisten puheenvuorojen johdosta pyydän edustajia pysyttelemään välikysymyksen aihepiirissä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttila antoi sen kuvan, kuin hallituspuolueiden tulo sosiaaliseen synnintuntoon olisi johtunut siitä, että oppositio teki välikysymyksen. Kysymys on tässä tapauksessa jälleen murujen noukkimisesta fariseuksen pöydän alta, eli kysymys ei ole lainkaan tästä.

Hallituspuolueet tulivat synnintuntoon siitä syystä, että Suomen maaseudun puolue oli hallituksesta näiden asioiden takia lähtiesään kääntänyt asioiden kulun niin draamatiselle linjalle, että hallituspuolueiden, erityisesti sosialidemokraattien, poliittinen kanti ei sitä enää kestänyt. Tästä syystä hallituspuolueet lähtivät tekemään sopimuksen, josta osa on sosialidemokraateille poliittista lahjaa, osa kokoomukselle, niin kuin politiikassa aina tapahtuu.

Tällä opposition systeemillä ei ole asian kanssa mitään tekemistä, vaan se, että asiaa ollaan nyt tässä vaiheessa, johtuu siitä, että Suomen maaseudun puolue on ryhdykällä politiikallaan aiheuttanut tilanteen, josta sosialidemokraatit eivät päässeet ulos muuta kautta kuin lähtemällä tälle linjalle.

Herra puhemies aivan oikein mainitsi, että pitää pysyä välikysymyskeskustelussa. Jos sen verran saan kuitenkin todeta, että Postin lausuma teidän kirjelmässänne on täyttä farssia, täyttä harhaa, se ei anna mitään, se päinvastoin vetäytyy taaksepäin teidän aikaisemmista puheistanne.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttila tivasi sitä, millä tavalla eilen tehty hallitusryhmien ratkaisu sopii suhdannekuvaan. Totean kuitenkin, että 200 miljoonan markan lisämenoa, mikä ensi vuodelle kohdistuu, on turha ylidramatisoida. On kyseessä 158 000 miljoonan budjetti, jossa muutetaan 200 miljoonan markan erä. Sitä muutetaan seuraavana vuonna ehkä noin 600—700 miljoonanosalta. Ei tämän maan talous näihin asioihin tule kaatumaan. Kyllä ongelmat ovat sitten jossain muualla, yleensä öljyn hinnassa ja jossakin muissa kansainvälisissä kehityksissä. Tämä sopimus pitää sisällään kolme keskeistä asiaa, jotka hallitusryhmät ovat todenneet tärkeiksi, ja ne korjataan.

Korostan sitä, että muistaakseni myöskin viime vuonna eduskunnassa tehtiin yli 200 miljoonan markan korjaukset. Ne ovat koko budjetissa sittenkin varsin vaatimaton korjaus. Ne menevät nimenomaan sellaisiin kohteisiin, jotka tässä yhteiskunnassa ovat äärimmäisen tärkeitä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viinanen ehkä kuunteli puheenvuoroni huonosti, koska minä nimenomaan kysyinkin sitä, että aikanaan budjetitirihessä näiden nyt päätettyjen uudistusten toteuttaminen oli kiinni suhdannekuvasta. Ne eivät silloin sopineet suhdannekuvaan, ja nyt ne viiden viikon päästä sopivat. Itse olen sitä mieltä, että ne sopivat, mutta lähinnä näitä perusteluja ihmettelin.

Ed. Gustafsson totesi marginaaliveron alentamisesta. Omassa puheenvuorossani kritisoin nimenomaan sitä, että se ei kohdennu sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Eli nimenomaan alapään tuloissa, sanotaan 40 000—70 000 markkaa, tarvittaisiin huomattavasti suurempia alennuksia, kun verrataan sitä, mitä annetaan yläpäähän. Tässä mielessä ihmettelen, että sosialidemokraatit ovat läheneet tähän verouudistukseen mukaan.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kuullut kymmeniä, ehkä satoja kertoja ed. Anttilan tässä salissa moittivan eduskuntaa siitä, että se alistuu hallituksen tahtoon. Kuinka nyt on mahdollista, että ed. Anttila hämmästelee sitä, kun eduskunta kerrankin päättää korjata hallituksen esitystä keskeisiltä kohdiltaan? Nyt

eduskunta teki niin kuin hallitusryhmät halusivat, muuttaa tiettyjä kolmea kohtaa, joita en käy toistamaan. Nyt tehdään nimenomaan niin kuin ed. Anttila on edellyttänyt. Hän on kääntänyt ilmeisesti kelkkansa, mutta ei pidä mennä solmuun näissä vaatimuksissa.

Ed. Siuruainen: Herra puhemies! Käyty välikysymyskeskustelu on ollut varsin perusteellista, ja aihepiiri on käyty jo aika tarkkaan läpi, mutta eräitä ajatuksia myöskin yleiseltä tasolta tästä on ehkä vielä syytä lausua.

Suomen perusrikkautena on metsäluonto ja väestö. Kumpikaan ei voi nykyisin hyvin. Luontoa uhkaa saastuminen, väestöä ukkoutuminen ja syvenevä eriarvoisuus sekä kasvavat sosiaaliset ongelmat. Hyvinvointiyhteiskunnan pitää panostaa tällä hetkellä kummankin hyväksi. Meillä on hallussamme usean sukupolven ajalla tuotettu varallisuus, jonka puitteissa me voimme hoitaa Suomen kansalaisten elämän kehdosta hautaan hyvin, jos niin halutaan.

Taistelu hyvinvoinnista on luonut kovan kilpailun Suomeen. Ministerin eilen illalla lausutuista käsityksistä huolimatta kansa ja alueet jakautuvat selvästi hyväosaisiin ja heikommissa asemassa oleviin. Koulutetut ja omistavat hyväosaiset ahmivat yhteiskunnallisen hyvinvoinnin pääpotin. Pienituloiset ja syrjäseutujen asukkaat jäävät kulutusjuhlan nurkkiin ja oviapieliin. Rikkaiden ja köyhien elämänkierrossa on monia vaiheita, joihin sosiaalisuus ei kohtaannu tänä päivänä oikeudenmukaisesti. Kaikilla ei lapsena, nuorena, työikäisenä ja vanhana mene hyvin.

Väestön kehitystä ahdistaa ensinnäkin asunnon saanti. Oman kodin kynnystä nostavat huippuhinnat, korkea korko ja nuorten opintovelat. Perheen perustaminen siirtyy elämäнкаaren keskipäivään tai peräti ilta-puoleen. Koulutus ja uraputken luominen vie kummankin puolison kodin ulkopuolelle työhön. Velat ja pienet tulot pakottavat molempia vanhempia olemaan edelleenkin päivästä toiseen työssä lastenkin hoidon aikana.

Kotihoidon tuki tässäkin vaiheessa ei anna koko maassa todellista vaihtoehtoa valita perheen tilanteeseen soveltuvia lastenhoitomuotoja. Opintorahan korotus, ensisunnon saannin tuntuva helpottaminen ja lastenhoitomuotojen järjestäminen luovat

vasta perustan myönteiselle väestön kehitykselle yhteiskunnassa. Jos Suomen kansa haluaa biologisesti uusiutua ja olla tasapainoinen, pitää ihmisen elämänvaiheiden perusaikojen olla kunnossa.

Hallitus on ylvästellyt lapsilisän korotuksella. Kehotankin kaikkia laskemaan, kuinka paljon lapsiperheiden elämä arkipäivänä on helpottunut. Korkotason nousu, liikevaihtoveron korotus, maksujen ja omavastuiden lisääminen sekä verouudistus ovat pitäneet huolen perheiden talouden keskimääräisestä tiukentumisesta. Vain varakkaiden lapsiliselätilit ovat joutaneet pankkeihin korkoa kasvamaan, muualla ne on jouduttu tiukan budjetin puitteissa käyttämään. Lapsilisien korotus ei sitä paitsi ole ollut sitä tasoa, jota hallituskauden alussa on luvattu.

Hallitus on panostanut koulutuksen ja tutkimuksen välttämättömiin ulkoisiin puitteisiin. Sen sijaan opiskelijoiden itsensä talous ja perusturva on edelleenkin tuuliajolla. Opintojen rahoitus pitää viipymättä suunnata velasta opintotukeen vähintään puolen tasolle.

Työikäisistä pienituloiset työttömät ja sairast joutuvat toimeentulossaan minimitasolle. Sairauspäiväraha-ajan päättymisen ja eläkepäätöksen pompottelu kuukaudesta toiseen, jopa vuodesta toiseen, ajaa yksilöt usein epätoivoiseen tilanteeseen. Tarvitaan yhä uusia lääkärintodistuksia, valituskirjelmia ja lausuntoja. Tulojen pysähtyminen jättää ainoaksi keinoksi kunnallisen toimeentulotuen. Tilanne koetaan nöyryyttävänä, ja tuen saanti saattaa kaatua harkinnanvaraisuuteen perheen koko toimeentulon kannalta. Ei hyvinvointimaan kansalaisten perusturva saa roikkua niin heikoissa kantimissa.

Työttömän elämä ja toimeentulo peruspäivärahalla jähmettyy myös minimiin. Tilanne on työttömän ja perheen kannalta kestävä. Toisaalta keinottelu suurilla päivärahoilla on tullut ajankohtaiseksi ja on pysäytettävä. Suomalaisille on säädettävä aukoton ja inhimillinen perusturva elämänkaaren kaikkia alhoja varten.

Kipeimmin elämän eriarvoisuus koetaan eläkeiässä. Hallituksen vastauksesta eduskuntakyselyyn viime keväänä jo selvisi, että erityisesti kokoomuksella on selvät pelisäännöt. Niille, joilla on hyvä "verokirjapassi", pitää myös eläketuloin turvata hyvätuloinen vanhuus. Sen sijaan pienituloisille riittää

myös eläkkeellä minimiä hipova toimeentulo heidän kantansa mukaisesti. Tämä henki on estänyt kansaneläkkeiden tasokorotuksen ja inflaatiokorjauksen työeläkkeiden kanssa yhtäläisen indeksin avulla. Useimmat maaseudulla työtään tehneet ja pienyrittäjät kituvat nyky-Suomessa noin 2 000 markan kuukausieläkkeellä. Sillä ei saa silakkafillettäkään ja kahvia joka päivä, niin suosittu menu kuin se tällä hetkellä onkin. Rahasta menee osa asumiseen, vaatteisiin, lääkkeisiin ja muihin välttämättömyysmenoihin.

Ministereille tekisi hyvää edes kerran elämässään tavata syrjäseutujen tai laitakaupunkien pieniä eläkeläisiä ihka elävinä omista olosuhteistaan.

Pienimpien eläkkeiden tasokorotus, eläkeindeksien yhtenäistäminen ja puolisoitten eläkkeiden yhteensovittaminen 100 prosentin tasolla ovat keskustan oikeudenmukaisia päämääriä ja tavoitteita.

Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe on perusteltu ja toteutettava mitä pikimmin. Samalla on huolehdittava ylimääräisen rintamalinjan 30 prosentin korottamisesta, mitä veteraanijärjestöt ovat myös esittäneet. Rintamalla menetettyjen vuosien korvaaminen ja Suomen itsenäisyyden pelastaminen pitää arvioida veteraanien eläkkeessä korkeammalle kuin nykyinen punamusta hallitus tekee. Kiitollisuuden osoittaminen talouden kohentamisena ei ole tässä suhteessa suuri vaatimus.

Veteraanien puolisoitten asunto-olojen ja yleensäkin vanhusten asunto-olojen järjestämistä ja kuntoutusta on parannettava. Tässä hallitus on mennyt eteenpäin, siitä kiitos hallitukselle. Samaten on syytä kiittää siitä, että ollaan saamassa pää auki sotalaskien kuntouttamiseen jo ensi vuonna. Tosin vuoden 1991 budjetissa oleva määräraha on aivan liian pieni, jotta tämä vanhentuva ikäluokka myös pääsisi tarvitsemaansa kuntoutukseen. Sotalesket ovat yksin kasvattaneet suuret perheet vaikeissa taloudellisissa ja henkisissä olosuhteissa. Myös sotatoimialueella ja linnoitustöissä olleiden sosiaalista asemaa on syytä parantaa.

Herra puhemies! Suomen perusturvalainsäädäntöä on yksinkertaistettava. Tuskin yhdelläkään länsimaalla on varaa pitää niin laajaa byrokraattista ja monimutkaista sosiaaliturvajärjestelmän hallintoa kuin Suomen tasavalta pitää. Tätä on yksinkertaistet-

tava. Kohtuullisen toimeentuloturvan on ulotuttava yhden luukun järjestelmänä kattamaan kaikkia ihmisen elämänvaiheita.

Kansan tulevaisuutta arvioidaan tavasta, jolla kansa huolehtii lapsistaan ja nuoristaan. Tulevaisuus riippuu siitä. Kansan sosiaali- ja kulttuuritasoa taas arvioidaan sillä, millä tavalla kansa huolehtii vanhuksensa. Suomi ei nykyisen hyvinvoinnin ja perusturvan valitessa voi kummallakaan laajasti ylvästellä.

Tuntuu käsittämättömältä, että nyt esillä olevaa perusturvauudistusta hallitus ei suostu viemään riittävästi eteenpäin. Onneksi vaalien läheisyys pakottaa hallituspuolueet edes pieneen tinkimiseen hyväosaisten itsekyydestä heikompien ja vähäosaisten hyväksi tässä yhteiskunnassa. Uskonpa, että vuosikymmenen lopulla sitkeinkin itsekkyys murtuu maan väestö- ja sosiaaliongelmien edessä. Mutta on kysyttävä, miksi pitää odottaa ongelmien kärjistymistä, ennen kuin asiat hoidetaan.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun eräiden, aika monienkin, keskustalaisten puheita niin budjetin lähetekeskustelussa kuin välikyksymyskeskustelun yhteydessä on kuullut, tuntuu hämmästyttävältä, elääkö Suomessa enää kukaan. Niin surkeaksi Suomen tilanne on kuvattu näissä keskusteluissa, vaikka Suomessa ei ole koskaan ollut niin suurta hyvinvointia, ei ole niin hyvin voitu kuin tänä päivänä.

Ed. Siuruainen totesi liikevaihtoveron korotusta valitellessaan, että on koroteltu kolmeenkin otteeseen. Hän unohtaa sen, että vuonna 1983 valtiovarainministeri Pekkala toi kerralla saliin esityksen, jossa 2 prosenttiyksikköä korotettiin liikevaihtoveroa. Niissä liikevaihtoveron korotuksissa, joita nyt on tehty, on myös painopistettä siirretty välittömästä verotuksesta välilliseen verotukseen, oli siis aivan toisenlaisista muutoksista kyse verotuksen rakenteessa.

Edelleen, mitä opintorahaan tulee, eipä pysty kukaan aikaisempi hallitus näyttämään sellaista aikaansaannosta, että opintorahaa korkeakouluopiskelijoille on korotettu 100 prosenttia tämän hallituksen aikana. Ei todellakaan pysty tekemään.

Ei sellaisella pessimismillä, jota keskusta maalaa ja levittää ja lietsoo, tätä maata voida rakentaa. Toivon, että otatte vähän optimistisemmän asenteen näihin asioihin.

Silloin saadaan jotakin aikaan, mutta tälläisellä ikävien asioiden lietsomisella, perusteetomilla väitteillä ei saada mitään aikaan Suomen kansan hyväksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Siuruainen hyvin kaunopuheisesti oli pessimistinen ja toi myös esiin tavoitteita kauniilla tavalla. Mutta huolimatta hänen puheensa eduista siinä oli myös sellaisia väitteitä, jotka eivät pidä paikkaansa.

Ensinnäkin hallituksen budjettiesityksessä hän on nimenomaan kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen se osa, joka parantaa palkansaajaeläkeläisten ja myös niitten, jotka eivät ole olleet toisen työssä työsopimuslain tarkoittamassa mielessä, puolisoitten asemaa. Tämä on nimenomaan kansaneläkeuudistuksen neljanteen vaiheeseen liittyvä.

Mitä tulee sosiaaliturvaan, kyllähän tilanne on Euroopassa se, että jokaisessa maassa tämä on vähintään yhtä sekava tai yhtä yksinkertainen kuin se on Suomessa johtuen maan historiasta, uskonnoista ja mitä ihmeellisimmistä asioista. Mutta lopputulos on se, että se on joka maassa erittäin kirjava ja erittäin vaikeaselkoinen.

Meillähan suurin ongelma on se, että lait ovat historiallisista syistä kuten erilaisista rahoitusratkaisuksista johtuen saaneet erilaisen luonteen, niin kuin sekin, että kansaneläkejärjestelmä on valtion toimintaa, työeläkejärjestelmä yksityisten vakuutuslaitosten toimintaa ja rahoituspohjakin on tietysti toisenlainen. Sama koskee yrittäjäeläkkeitä ja niitä, joita rahoitetaan palkansaajan työn pohjalta, tai niitä, joita rahoitetaan verovaroista, joista taas palkansaajat maksavat suurimman osan, sekä kunnallisverosta että valtionverosta. Nämä asiat eivät siis ole käytännössä niin yksinkertaisia. Mutta ed. Siuruaisen kanssa olen siitä ihan samaa mieltä, että eihän tilanne siinä mielessä ole tyydyttävä; hänen kaunopuheinen tavoitelistansa sinänsä oli oikea.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Viinaselle voin todeta, että on täysin totta, että Suomen hyvinvointi on tällä hetkellä korkea. Mutta samalla on todettava, että tuskin koskaan on myöskään suomalainen itsekkyys tulonjaossa ollut sen suurempi kuin tällä hetkellä on alueittain ja

myös väestöryhmien välillä. Minusta ei voida tällä hetkellä pitää tilannetta hyvänä, jos noin neljännesmiljoona kansalaisista joutuu tulemaan toimeen noin 2 000 markan kuu-kausieläkkeellä nykyisten elinkustannusten aikana.

Edelleen on syytä muistuttaa siitä, että opintolainojen korkojen nousu, lainojen saannin vaikeus ja korkotukijärjestelmä eivät ole opiskelijoille tällä hetkellä kovin helppoja.

Ed. Skinnarille totean, että olen täysin samaa mieltä siitä, että eläkejärjestelmät perustuvat historialliseen kehitykseen, kun lakia aikanaan on korjattu varallisuuden mukaan. Mutta tällä hetkellä alkaisi olla jo se tilanne, että kansalaisten asemaa pitäisi helpottaa yksinkertaistamalla eläkejärjestelmää. Tulisi päästä yhden toimipisteen palveluihin ja myös sellaiseen järjestelmään, että kansalaiset tietävät myös oikeutensa ja tämä oikeus olisi mahdollisimman tasapuolinen niin, että perustoimeentuloturva kaikille tässä maassa on kaikissa elämänolosuhteissa turvattu. Se ei ole pelkästään kaunopuheisuutta, vaan se on nimenomaan arkielämää, josta eduskunnan tulee pitää huoli.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Hallituspuolueille opposition välikysymys on näyttänyt olevan aika paha pala. Tuon palan kunnolla nielaiseminen edellytti sitä, että hallituspuolueet suurellesit rakensivat eiliselle päivälle muutamia aikoja, tunnin verran, ennen välikysymyskeskustelun alkamista oman näytelmänsä, jossa pyrittiin luomaan kuva ja käsitys siitä, että hallitus olisi tehnyt jotakin ainutlaatuista suomalaisen yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kohentamiseksi ja parantamiseksi.

Yhdyn siihen, mitä ryhmäpuheenjohtaja Viinanen puheenvuorossaan sanoi. Hänhän tunnusti sen, että kysymys ensi vuodelle on ainoastaan noin 200 miljoonan markan mittaisesta ratkaisusta ja vuonna 1992, kun täydeltään nämä ratkaisut vaikuttavat, ei puhuta kuin muutamien satojen miljoonien markkojen suuruisista ratkaisuksista, jotka eivät niin hirveän paljon kauempana ole siitä lukemasta, joka saataisiin, jos tehtäisiin normaalit inflaatiotarkistukset niihin rahoihin, joihin tarkistuksia tehdään.

Hallituksen ns. budjettikorjaukset, jotka todella ennen valiokuntakäsittelyä on jo

sovittu niin, että valiokunnassa sitten eivät hallitusedustajat pääsisi kovin paljon korjauksia enää tekemään, ovat todella mitättömiä ja kosmeettisia mitaltaan ja laadultaan. Ne eivät muuta miksiäkään sitä tosiasiaa, että budjettilinja on epäoikeudenmukainen ja epäsosiaalinen. Ne eivät sitä miksiäkään muuta.

Ed. Viinanen valitti sitä, kuinka opposition mielestä ei Suomessa mene kaikilla riittävän hyvin, kuinka hänen mielestään yhteiskunnallinen hyvinvointi on noussut rajua mittaa viime vuosien aikana. Pitää paikkansa se, että Suomen kansantalouden kasvu on viime vuosikymmenen kulkenut varsin vauhdikasta suuntaa eteenpäin kaiken aikaa. Se teki sitä myös tämän hallituksen ensimmäisten vuosien aikana, mutta ei tee enää. Tämän hallituksen ensimmäistenkin vuosien aikana se teki sen niin, että eniten vaurastuivat kaikkein parhaassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat ihmiset. Näin kävi sekä veroratkaisujen kautta että monien muidenkin yhteiskunnallisten ratkaisuiden, joiden ohjat ovat hallituksen käsissä. Näiden seurauksena kävi äsken kerrotulla tavalla. Tästä syystä on aihetta muistuttaa hallitusta siitä, missä viipyy sen yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden luonne taikka mieli taikka sielu, sikäli kuin sillä näissä asioissa sellaista onkaan.

Muun muassa verotuksesta puhuttiin ja siitä, mitä se on vaikuttamassa ja vaikuttanut yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen. En tässä yhteydessä siihen enempää kajoa. Ed. Viinasen puheenvuoron johdosta kuitenkin voi sanoa sen, että kun viime päivät on kuunneltu asiantuntijoita verojaostossa erilaisista verolaeista ja niiden vaikutuksista, kahden keskeisen tutkimuslaitoksen edustajat ovat todenneet selvästi sen, että verouudistus merkitsee ja on merkinnyt yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntymistä. Kun tämän sanon, käännän katseeni erityisesti sosialidemokraattien suuntaan, koska varsinkin Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen asiantuntijatutkijat ovat tämän moneen kertaan ja esitettyjen kysymysten jälkeenkin uudelleen toistaen todistaneet ja esittäneet. Minulla ei ole mitään syytä epäillä sitä, ettei noissa viesteissä olisi selvä totuus.

Halusin tämän kertoa taustaksi sille, että todellakin nämä vuodet ovat merkinneet sitä, että verotuksen kautta eriarvoisuus on li-

sääntynyt, ja monella muullakin tavalla sitä, että tarvetta kansalaisten perusturvan, niin eläketurvan kuin muidenkin kansalaisten perusturvaan liittyvien asioiden, kohentamiseen olisi ollut. Näillä ryhmillä, perusturvan piirissä tai lähellä elävillä ihmisillä, on oikeus siihen aineellisen hyvinvoinnin kasvuun, jota viime vuosikymmenen aikana maassa on rakennettu ja aikaansaatu.

Erityisesti eläkeratkaisusta jokin sana vielä. Hallituspuolueet pitivät nyt kovaa meteliä ja ääntä siitä, että olisi saatu jotain sellaista, jota voisi ainakin kentällä kutsua jonkinlaiseksi kansaneläkeuudistuksen neljänneksi vaiheeksi. Kun tällä hetkellä enimmillään eläkeläispuolisoiden eläkkeen pudotus on noin 350 markkaa, tuo pudotus pienenee ainoastaan 73 markalla enimmillään tämän uudistuksen jälkeen sitten aikanaan, eli hallituspuolueiden kompromissin jälkeenkin pienituloisten eläkeläisten lisäosasta yhtä eläkeläistä kohti nipistetään 274 markkaa pois siitä syystä, että eläkeläinen sattuu olemaan naimisissa.

Hallituksen vastauksessa opposition välikysymykseen ministeri Miettinen kovasti ja laajasti kosketteli myös veteraanitukea. Myönnän, että yksittäistä veteraania kohti eräät veteraanituen muodot ovat kohentuneet oikean suuntaisesti muutamien viime vuosien aikana. Haluan kuitenkin kiistää sen mielikuvan, että kaiken kaikkiaan veteraanitukeen käytettyjen markkojen reaali määrä olisi noussut tämän hallituksen toiminnan aikana.

Tänä aamuna sosiaali- ja terveysministeriöstä veteraaniasioita hoitavalta Klaus Hallalta olen saanut seuraavan tilaston veteraanibudjetista, mikä oli tilanne vuonna 1987 ja mikä on tilanne ensi vuoden budjetissa vuodelle 1991. Veteraanibudjetin suuruus vuonna 1987 oli Klaus Hallan antaman tiedon mukaan 2 701 miljoonaa, vuoden 1991 budjetin vastaava luku on 3 402 miljoonaa markkaa. Kun vuoden 1987 lukemaan 2 701 miljoonaa tehdään vuosittain 5,5 prosenttiyksikön suuruiset inflaatiotarkistukset, päästään lukuun 3 345,9 miljoonaa markkaa. Reaaliarvoltaan toisin sanoen veteraanituen kokonaismäärä on pysynyt liki markalleen, ei nyt ihan, mutta liki markalleen saman suuruisena vuodesta 1987 vuoteen 1991.

Minä myönnän sen, että asian taustalla on se seikka, että veteraanien määrä on vähen-

tynyt ja yksittäistä veteraania kohti tuen määrä on lisääntynyt. Sen myönnän, mutta kysyn, onko tässä vaiheessa vielä varaa ja syytä meillä mennä siihen, että veteraanien vähenemisen vuoksi kokonaisveteraanitukea oltaisiin vähentämässä tai että sen määrää ei tässä vaiheessa enää olisi valmiutta myös reaalisesti nostaa. Meidän mielestämme — ryhmäni mielestä — on näin syytä menetellä, veteraanituen määrää, myös kokonaispottia, vielä reaalisesti nostaa. Tässä toinen näkökulma siihen sanoisiko asian esittelyyn, jonka ministeri Miettinen näistä asioista esille toi.

Keskustan eduskuntaryhmä, kuten täällä on todettu, edellyttää sitä, että kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe toteutetaan niiten suuntaviivojen mukaisesti, jota meidän aloitteessamme on sanottu. En kajoa asiaan sen enempää.

Olen iloinen siitä, että kotihoidon tukeen hallitusryhmien ratkaisulla saatiin tasokorotus. Se on riittämätön edelleenkin. On muistettava, että vaihtoehtoisissa hoitomuodoissa yhteiskunnan lasten hoitoon osoittama tuki on keskimäärin noin kaksinkertainen verrattuna siihen, mitä tämän ratkaisun jälkeen kotihoidon tukea maksetaan.

Arvoisa puhemies! Äskeisessä keskustelussa nousi esille myös kysymys opintotuesta. Ed. Viinaseen mukaan hallitus kaksinkertaistaa opintotuen määrärahan vuodesta 1987 vuoteen 1991. Näinkin voi sanoa kuin ed. Viinaseen sanoo. Tuon sanomisen taakse ja ytimeen on pakosti kurkistettava kuitenkin vähäsen.

Pitää paikkansa se, että opintorahan perusosan määrä vuonna 87 oli korkeakouluopiskelijoilla 320 markkaa, ensi vuoden budjetissa se on 640 markkaa. Keskiasteen opiskelijoilla perusosan määrä oli 270 markkaa ja ensi vuoden budjetissa 490 markkaa. Opintotuki kuitenkin muodostuu valitettavasti ratkaisevasti lainapainotteisen tuen kokonaisuudesta, ja opintorahalla kokonaisuudessa on valitettavasti huomattavasti pienempi osa ja arpa.

Nimellisesti opintorahan nousu siis kuu-kaudessa on ollut keskiasteen opiskelijoilla 220 markkaa ja korkeakouluopiskelijoilla 320 markkaa. Minun väitteeni kuuluu: Tosi-asiaa opiskelijoiden elinkustannukset ovat nousseet näiden vuosien aikana ainakin kaksinkertaisesti enemmän kuin on noussut

opintorahan perusosan määrä, mikä äskeisistä lukemista oli luettavissa. Olen varma, että opiskelijajärjestöt ovat asiasta suurin piirtein samaa mieltä. Eli hallituksen opintotuki ei ole edes likimain kyennyt täyttämään sitä lovea, mikä syntyy opiskelijoiden elinkustannusten noususta näiden vuosien aikana.

Kaiken lisäksi on käynyt niin, että lainamuotoisen opintotuen rasite on lisääntynyt näiden vuosien aikana. Kun hallitus lähti liikkeelle, opiskelijoiden osuus opintolainojen korosta oli 3,25 prosenttiyksikköä. Tällä hetkellä se on 3,75 prosenttiyksikköä, ja pahoin pelkään, että se nousee seuraavan vuoden aikana vielä näistä lukemista. Pelkään koron nousu tietää noin 50 miljoonan markan lisärasitetta opiskelijoiden vuosittain maksamaan korkotaakkaan. Opintolainakannan määrä on nimittäin tällä hetkellä aika tarkkaan 10 miljardia markkaa.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla lukemilla halusin osoittaa, mitä puheet opintotuen kaksinkertaistamisesta tosiasiaassa ovat. Reaalisesti opiskelijoiden käytettävissä olevissa markoissa ei mistään tuollaisesta voi puhua.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen esitti hyviä lukuja veteraaneille osoitetuista budjettirahoista vuodelta 1987 ja 1991. Kuitenkaan tämä ei ole aivan koko totuus. Nyt täytyy muistaa, että kun veteraanit vanhenevat, sotilaseläkkeisiin menevät rahat siirtyvät pois. Esimerkiksi viime vuonna muistaakseni 85 miljoonaa jäi pois sotilaseläkkeisiin tarvittavia määrärahoja. Edellisinä vuosina tämä on ollut vielä suurempi, joten tämä tulee kyllä muistaa, kun lasketaan kokonaissummaa.

Mitä tulee opiskelijoiden saamaan avustukseen, opintorahan ja opintolainan osuuteen, niin minulla on Valtion opintotukikeskuksen muistio, josta selvästi näkyy, että opintotuen rahoitusosuus on ollut alimmillaan vuonna 1981 ja siitä lähtenyt nyt lievästi nousuun. Olen samaa mieltä, että nykyään opiskelijoiden saamat opintoraha, lainaosuus ja asumistuki eivät ole riittävät. Myös kookoomuksen eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että tarvitaan remonttia. Se täytyy järjestää niin, että opiskelijat pystyvät keskittymään opiskeluun eivätkä rahahuolet vie koko ener-

giaa eikä työssäkäynti tee opiskeluaikaa niin pitkäksi kuin nyt.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä toivon, että tämänkin keskustelun yhteydessä, koska tämä liittyy välilyksymyksen aihepiiriin, osoitettaisiin hallitusryhmien toimesta, millä tavalla opintotuen reaaliarvo on noussut. Minun väitteeni kuuluu, että opiskelijat ovat paljon velkaantuneempia tänä päivänä kuin muutama vuosi sitten, vaikkapa 4—5 vuotta sitten ja nämä pienet opintorahan perusosan korotukset eivät vastaa niitä elinkustannusten nousuja, mitä näiden vuosien aikana on tapahtunut. Elinkustannusten nousu on ollut kaksinkertainen opintorahan suuruuteen verrattuna näiden vuosien aikana.

Mitä veteraanibudjettiin tulee, niin Ala-Harja on tässä aivan oikeassa. Minäkin kahteen kertaan alleviivasin sitä, että tuon seikan ohella, mihin ed. Ala-Harja kiinnitti huomiota, veteraanibudjetin reaaliarvon entisellään pysymiseen, ei siis kasvamiseen, vaikuttaa myös se, että veteraanien määrä yksinkertaisesti on vähentynyt. Minä vain kysyn, onko meillä tässä vaiheessa vielä moraalista oikeutusta toimia näin vai eikö olisi oltava niin, että koko veteraanibudjetin pitäisi vielä saada oma lisäosansa siitä kansantulon kokonaiskasvusta, mitä kuitenkin viime vuodet on maassa eletty.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tietenkin voidaan arvostella opintotukea, ja kaikki ovat varmaan yksimielisiä siitä, että opintorahan määrä on riittämätön opiskelijoille. Toivon itsekkin, että tähän asiaan löytyy ratkaisu ja mieluummin vielä syksyn aikana. Mutta kun opintoraha on noussut neljässä vuodessa kaksinkertaiseksi, mielestäni se nousu ei suinkaan ole vähäpätöinen. Luulen, että se on ainoa etuus, joka on tänä aikana noussut kaksinkertaiseksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä sosiaaliturvan osassa eli opiskelijoiden kohdalla on vähän sama tilanne kuin muissakin asioissa: lähtötaso on ollut matala. Tämän hallituksen aikana on laskettu, että rahaa tähän on käytetty noin 900 miljoonaa markkaa lisäämään opintotukea, kun otetaan huomioon myös aikuisten opintoraha. Mutta täysin selvää on, että kun

se jaetaan 150 000 korkeakouluopiskelijalla ja 80 000:lla, jotka ovat ammattiin opiskelevia ja 90 000 lukiolaisella, ei siitä tietysti henkeä kohti paljon tule. Lainan kanssa Opintotukikeskuksen selvityksen mukaan opiskelijan käytettävissä oleva rahamäärä on kuukaudessa noin 2 400 markkaa. 150 000 opiskelijalla on opintolainaa, mutta opiskelijajärjestöt ihan oikein vaativat, että opintorahan osuutta pitää nostaa ja lainapainotteisuutta vähentää.

Niin kuin eilen totesin, opiskelijajärjestöjen kantaan yhtyen pitäisi nyt välittömästi asettaa sellainen komitea, joka selvittäisi perin juurin yhdessä järjestöjen kanssa, mikälainen opintotukijärjestelmän Suomessa tulisi olla. Samalla sitten tämän budjettiesityksen yhteydessä syksyllä asianmukaisessa järjestyksessä valtiovarainvaliokunnassa pitää katsoa, mitä mahdollisuuksia vielä tässä budjetissa olisi korjata opintorahaa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Opintotuki on nykyään reaalisesti suunnilleen samalla tasolla kuin 1970-luvun puolivälissä. Sen reaaliarvohan putosi niiden hallitusten aikana, jolloin keskustapuolue oli hallituksessa. Tämän hallituksen aikana opetusministeriön virkamiesten mukaan reaalinousu on ollut 7—15 prosenttia kunakin vuotena. Mutta erikoisia ongelmia on tietenkin pääkaupunkiseudulla, missä esimerkiksi asumiskustannukset ovat nousseet huomattavasti reippaammin, ja siinä kohdassa tarvittaisiin parannusta.

Kun ensi vuonna käytetään ilmeisesti 2 miljardia markkaa opintorahaan, se on kaksinkertainen verrattuna siihen, mitä se oli silloin, kun tämä hallitus ryhtyi hallitsemaan, eli se on nostettu kaksinkertaiseksi. Mutta opiskelijat tietenkin, kun heitä on enemmän ja tukea maksetaan pitemmältä ajalta, saavat vähemmän kuin kaksinkertaisen määrän. Kuitenkin joka vuosi reaalikasvu on ollut, ilmeisesti ensi vuonna vain 7 prosenttia, mutta aikaisempina vuosina suurempikin, niin että kyllä tätä on yritetty hoitaa, mutta tietenkin tässä toivoisi myös, että korkeakoulut ja opiskelijat panisivat vähän tehokkuutta siihen touhuun ja opiskeltaisiin viidessä vuodessa valmiiksi, jolloin viiden vuoden aikana voitaisiin maksaa vastaavasti parempi opintotuki.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Pekkarisen kanssa samaa mieltä siitä, että veteraanien perusturvan järjestäminen on meidän kunniasiamme, ja huomautan, että tämän hallituksen aikana esimerkiksi ylimääräinen rintamalisä tulee nousemaan kolminkertaiseksi ensi vuoden budjetin toteutuessa. Tämä on juuri se taso, jota veteraanien neuvottelukunta on ehdottanut.

Myöskin on hyvä muistaa, että tämän hallituksen aikana on useita satoja miljoonia annettu lisää määrärahaa yhteistyössä kuntien kanssa rakennettavien sotainvalidien sairas- ja kuntoutuskotien rakentamiseen lähelle sotaveteraaneja ja sotainvalideja. Veteraanimehan ovat jo melko iäkkäitä ja tarvitsevat juuri tällaisia paikkoja, missä lähellä kotia voidaan kuntouttaa ja hoitaa.

Joten minusta on hyvä muistaa nämäkin asiat. Mutta on hyvä muistaa myöskin se, että tässäkin on ollut lähtötaso niin matala, mistä on lähdetty nostamaan. Vaikka on saatu kolminkertainen nousu, se ei markkamääräisesti ole kovin korkea, koska lähtötaso oli niin matala.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari sanoi, että lainan kanssa opintotuen määrä on 2 400 markkaa jnp. Näinhän se juuri on.

Kun viisi vuotta sitten täällä tehtailtiin ryhmien aloitteita, edellytettiin, että vuonna 1990 ollaan tilanteessa, jossa opintotuen kokonaisuudesta puolet olisi opintorahan muotoista tukea. Mutta juuri näin tämä hallitus, ed. Skinnari, ei ole toiminut, vaan lisännyt lainaosuutta. Minä myönnän lukemanne oikeaksi. Näin ne varmasti ovat. Lainan osuus on kasvanut, mutta opintorahan osuus ei ole ollenkaan kasvanut siihen mittaan, mitä eduskunta yksimielisesti budjettimietinnössään kirjasi kahteen kertaan, vuosina 1987 ja 1988, tästä asiasta. Hallituksen korvat ovat olleet kuurot.

Ed. Skinnarin mainitsema 900 miljoonaa markkaa lisäystä varmaan pitää paikkansa, mutta toivoisin, että edustaja olisi sanonut, mitä tämän miljoonamäärän taustalla on. Hän sanoi, että aikuisten opintotuki on nyt uutta. Siihen menee 160 miljoonaa markkaa ensi vuoden budjetissa. Edelleen inflaatiokin kai pitäisi ottaa huomioon, kun vertaa näitä lukemia keskenään. Ja kolmanneksi opiske-

lijoiden määrä kaikkienensa, niiden jotka ovat tällä pussilla, on lisääntynyt kymmenillä tuhansilla näiden vuosien aikana.

Mitä tulee opintotuen reaaliarvoon, mistä ed. Tiuri puhui, en ole ollut jaostossa kuulemassa vielä laskelmia siitä, mikä on tilanne ensi vuoden osalta. Sen muistan, että tälle vuodelle VOTKin edustajat laskivat, että reaalisesti jopa tuen määrä vähenee, kuten ed. Isohookana-Asunmaa eduskuntaistunnossa nuo paperit julki luki.

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Sosiaalilainsäädäntö ja siinä aivan erityisesti eläkelainsäädäntö on monimutkaista ja vaikeaselkoista. Helposti uudistuksia tehtäessä poljetaan joidenkin ryhmien etuja ja näin luodaan pohjaa uusille epäkohdille ja tyytymättömyyden aiheille.

Kansaneläkeuudistusta 80-luvun alussa tehtäessä laskettiin siemen tämänkin välikysymyksen perimmäiselle kysymykselle: Miksi oma eläke pienenee, kun puolisoakin alkaa saada kansaneläkettä? Lukemattomia yhteydenottoja ja purnauksia ovat niin kansanedustajat kuin virkamiehetkin asiasta näiden vuosien aikana saaneet. Tämä ns. puoliso-vähennys on ääritapauksessa johtanut jopa siihen, ettei toinen puoliso ole lainkaan ottanut kansaneläkettä, koska sen ottaminen olisi alentanut perheen nettoeläketasoa. Eri-tyisen epäoikeudenmukaisena asiantilan ovat kokeneet rintamatunnuksen omaavat veteraanit, jotka tällöin eivät myöskään ole saaneet kansaneläkkeen maksamiseen sidottua rintamalisää.

Tämän eläkepoliittisesti hyvin hankalana koetun tilanteen hallitus nyt viimein päätti korjata asiantuntijakomitean, eläkekomitea 87:n, hahmottelemien suuntaviivojen mukaisesti. Onhan tämä hallitus saanut korjata lähes ensitöikseen toisenkin kansaneläkeuudistusta aikanaan tehtäessä tapahtuneen epäoikeudenmukaisuuden, nimittäin sen, että siihen asti muuhun sosiaaliturvaan vaikuttamattomana haittakorvauksena pidetty sotainvalidien elinkorko ei ollutkaan mukana lakitekstissä sellaisten etuuksien luettelossa, jotka eivät vähennä kansaneläkkeen lisäosaa. Myös tämä asia herätti paljon katkeruutta, onneksi ei enää, sillä viime syksystä alkaen sotainvalidien elinkorko ei enää ole vähentänyt kansaneläkkeen lisäosaa.

Epäkohtia elinkoron haittakorvausluon-

teen käytännön tulkitsemisessa kyllä edelleen on, mm. asumistukea se vähentää. Tämäkin epäkohta olisi poistettava, ja se onkin tarkasti tutkittava sosiaalivaliokunnassa, kun asumistuen parantamisesitys tulee tänä syksynä valiokuntaan.

Vielä vaikeampi kansaneläkelainsäädännön korjaus tuntuu olevan puolisoalenen poisto, aivan kuten tämäkin välikysymyskeskustelu on osoittanut, siinä kun on tavallaan kaksi tasoa: ensiksi tuo eläkepoliittisesti hyvin vaikeana koettu epäkohta, että toisen puolison myös alkaessa saada kansaneläkettä ensimmäisen puolison siihen asti yksinäisen eläkkeen tasolla ollut kansaneläke aina pienenee. Tämän alenen hallitus budjettiesityksessään on esittänyt poistettavaksi niin, että eläke olisi alun alkaen saman tasoinen kuin puolison eläke tulee olemaan jatkossa. (Ed. Astala: Siis tasoa alentamalla!) Toinen alenemataso on se, että katsotaan avio- tai avoliitossa elävien eläkeläisten perusmenojen, kulutustason, mistä täällä eilen paljon kiisteltiin, olevan pienempi ja siksi puolisoalenen perusturveläke, jollainen kansaneläke on, voi olla matalammalla tasolla kuin yksineläjällä. Tämähän on käytäntö mm. kaikissa muissa Pohjoismaissa, yleensä niissä maissa, joissa on perusturveläkettä. Samaan ajateluun perustuvat myös monet muut perhekohtaiset etuudet. Tätä puolisoeläkkeen tasoa hallitus budjettiesityksessä halusi myös nostaa 81 prosentista 85 prosenttiin yksinäisen kansaneläkkeen lisäosan tasosta varsinaisen puolisoalenen poistamisen lisäksi.

Koska taloudelliset mahdollisuudet ovat rajalliset, budjettiriihessä päätettiin tuo parannus antaa vain uusille eläkeläisille 1.7.1991 alkaen, vaikka sosiaali- ja terveysministeriö oli esittänyt, että myös jo eläkkeellä olevien pitäisi saada sama hyöty. (Ed. Aittoniemi: Ministeri Miettinen oli toista mieltä!) — Ministeri Miettinen oli sosiaali- ja terveysministeriön kanssa samaa mieltä. (Ed. Aittoniemi: Eri mieltä!) — Totesin jo budjetin lähetekeskustelussa viime viikolla, että syntyvä eriarvoisuus on ongelmakohta, joka mielestäni ehdottomasti pitäisi korjata. Ne eläkeläiset, jotka puoliso-vähennyksen epäkohdista ovat kärsineet, eivät olisikaan saaneet uutta hyötyä, ja näin olisi tullut epäoikeudenmukaisesti kahden tasoisia eläkeläisiä, tavallaan kolmen tasoisia olisi tullut, näitten korjausten jälkeen kahden tasoisia. (Ed. Ait-

toniemi: Neljän!) Mutta keneltäkään ei oteta pois ja se on hyvä asia. (Ed. Seppänen: Ei voida ottaa pois, kun ei annetakaan!)

Siksi olen erittäin tyytyväinen, että hallitus eduskuntaryhmien neuvottelujen tuloksena lopulta lupasi korjata esitystään tältä osin sosiaali- ja terveysministeriön alkupe-
räisen esityksen mukaiseksi. Olen jo joutunut kuvittelemaan mielessäni, millainen olisi ollut sosiaalivaliokunnassa asioiden käsitte-
ly, jos tätä korjausta ei olisi poikkeukselli-
sesti jo tässä vaiheessa tehty. Tällaisia selviä lakiesityksessä olevia eriarvoisuuksia on ni-
mittäin vielä sosiaalivaliokunnan käsittelyn yhteydessä jouduttu vaikeiden neuvottelujen
kautta korjaamaan. Eihän ole mitään mieltä
luoda enää uusia epäoikeudenmukaisuuden
siemeniä, jos sen vain suinkin pystyy välttä-
mään.

Läheinen, vastaava esimerkki on tämän
vuoden heinäkuussa voimaan tullut perhe-
eläkeuudistus, jossa hallituksen esitykseen
saatiin sosiaalivaliokunnan käsittelyn yhtey-
dessä neuvoteltua kymmenien miljoonien
markkojen parannukset. Suurin lisäys koh-
distui jo perhe-eläkettä saavien lasten eläk-
keen tason kaksinkertaistamiseen samalle ta-
solle kuin hallitus esitti tuleville orvoille
tapahtuvaksi eli siis aivan vastaavanlainen
tapaus kuin tässäkin nyt keskusteltu.

Eri asia on, että vaikka yksityiselle eläke-
läiselle nyt hallituksen ja eduskuntaryhmien
välisissä neuvotteluissa aikaansaatu markka-
määräinen korotus eläkkeeseen ei ole huima,
laskelmien mukaan enimmillään noin 70
markkaa, se menojen lisäyksenä budjetissa
merkitsee hyvin paljon. Rahaa tarvitaan vuo-
sitasolla lisää 220 miljoonaa markkaa sen
310 miljoonan markan lisäksi, minkä lisäö-
san korottaminen yhdessä asumistuen ja
eläketulovähennyksen nostamisen kanssa ai-
heuttavat.

Lisäksi on tietenkin otettava huomioon,
että ylimääräisen rintamalisän kolminkertaista-
minen maksaa yhteensä noin 300 miljoonaa
markkaa ja tämä perusturvan välttämätön ja
oikeudenmukainen parannus kohdistuu myös
pienituloisiin eläkeläisiin niin kuin puoliso-
iden lisäosien korotuksetkin.

Kun tällaisista summista on kysymys, tun-
tuu kovin masentavalta kuunnella väläkysy-
myksen esittäjien vähätteleviä puheenvuoro-
ja, että nämä olisivat vain kosmeettisia pa-
rannuksia, kuten ed. Pekkarinen juuri edellä

esitti. Eikö voida yhteisesti tunnustaa, että
on suuri edistysaskel, kun perusturvauudistus
on aloitettu nyt rintamaveteraaneista, joista
pienituloisimmat, siis pelkän kansaneläkkeen
varassa elävät, saavat ensi vuonna noin 3 000
markan eläkettä vastaavat tulot? Eikö voida
tunnustaa, että on suuri edistysaskel, että
puolisooalenema poistetaan ja puoliso-
iden eläketasoa nostetaan lähemmäksi yksinäisen ta-
soa? Ja eikö voida tunnustaa, että on edis-
tysaskel, kun eläkeläisten asumistuki-
uudistus tulee korjaamaan myös yksinäisen, tällä hel-
kellä myös usein erittäin vaikeassa taloudel-
lisessa tilanteessa elävän eläkeläisen tulota-
soa? Mielestäni on myös suuri edistysaskel,
että hallituksen neuvotteluissa saatiin leima-
vero poistettua vihdoin ensiasunnon osta-
jilta ja lasten kotihoidon tuen tasoa korotet-
tiin lähes 300 markalla jo sovitusta. (Ed.
Aittoniemi: Posti unohtui!)

Kyllähän me kaikki tiedämme, että varsin-
kin eläkekysymyksessä on vielä paljon ongel-
mia, vanhoja ja myös viime vuosina synny-
tettyjä, joihin eläkekomitea 90 yrittää löytää
ratkaisumallia. Asumisasioissa on erittäin
paljon korjattavaa, samoin opintotuessa,
minkä täälläkin juuri käyty keskustelu osoit-
ti. Eikä kotihoidon tuki ole tämän parannuk-
sen jälkeenkin vielä kaikille todellisen vaihtoeht-
on lastenhoidossa takaavalla tasolla. Eikö
kuitenkin ole parempi sosiaalipolitiikassa
edetä askel askeleelta taloudellisten resurssien
mukaisesti, ettei jouduta kipeisiin leikkauksiin,
joihin monet Euroopan maatkin ovat aivan
viime aikoina joutuneet? Kyllä kaikista näistä
eduskunnassa käydyistä keskusteluista voimme
todeta, että kaikkein pahin tilanne on sellainen,
että joudutaan joltain ottamaan pois jotain,
minkä hän on jo saanut. Jos valtiovarainministeriön
eiliset ennustukset meidänkin bruttokansantuot-
teemme mahdollisesti negatiivisesta lukemasta
ensi vuonna öljyn hinnan huimien korotusten
myötä pitävät paikkansa, tulee olemaan
erittäin vaikea rahoittaa näitäkin satojen
miljoonien markkojen parannuksia.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin katson, että
eläkeläisille ja rintamaveteraaneille, tämän
päivän hyvinvoinnin luojille, olemme nämä
kaikesta huolimatta pienet parannukset velkaa.
Lapsiperheille käytetty tuki on rahan satsau-
sta tulevaisuuden hyväksi. Tingitään yhteisesti
jostain muusta. Väläkysymysten esittäjien
monet vaatimukset sen sijaan ovat

tässä tilanteessa suurelta osin ylimitoitettuja.

Edustajat Seppänen ja Moilanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulle jäi epäselväksi, mitä ed. Louvo tarkoitti, kun hän sanoi, että puolisoalenema, josta hän käytti myös nimitystä puolisorangaistus, poistetaan, silloin kun se edelleen säilyy 15 prosentin suuruisena molemmilla puolisoilla yksinäisen henkilön lisäosan määrästä. En ymmärrä, kun sanotaan myönteisessä sävyssä, että puolisoalenema poistetaan, jos sitä ei annetakaan alun perin. Eihän voida poistaa mitään sellaista, mitä ei ole annettu. Kun te tämän jälkeen annatte sellaisille ihmisille, jotka eivät vielä ole eläkkeellä, vain 85 prosenttia täyden lisäosan määrästä, kun te aikaisemmin annoitte 100 prosenttia, niin mitä myönteistä tapahtuu silloin, kun te nyt annatte vain sen 85 prosenttia? Te poistatte puolisoaleneman jo ennen kuin puoliso on jäänyt eläkkeelle. Jotenkin kummallinen logiikka oli ed. Louvon puheenvuorossa, kun hän esitti myönteisessä sävyssä tämän asian hallituksen toimenpiteenä, asian, joka tähtää nyt eläkkeelle jäävien puolisoitten eläkkeiden alentamiseen.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä menettely on kosmetiikkaa ja voittopuolisesti kosmetiikkaa. Taloudelliset mahdollisuudet ovat nyt heikommät kuin vaalikauden alussa. Vaalikauden alussa meillä oli erittäin hyvät taloudelliset näkymät. Miksi asiaa ei hoidettu silloin? Kun puhutaan taloudellisesti rajallisista mahdollisuuksista, niin silloin on asiat asetettava tärkeysjärjestykseen. Eikö tärkeintä ole se, että korjataan vaikeimmassa asemassa olevien olot ensin?

Kysymys lisäosan saajista koskee juuri näitä ihmisiä, koska lisäosaa saavat vain ne ihmiset, jotka saavat pientä eläkettä. Myös avioliitossa elävät eläkeläiset ovat ansainneet henkilökohtaisen täysimääräisen eläkkeen myös lisäosan osalta. Ei ole mitään perusteita sille, että asiassa vitkastellaan. On masentavaa kuulla hallituksen perustelut siitä, että on kysymys suuresta rahamäärästä, 530 mil-

joonasta markasta, kun valtion budjetin lopusumma on noin 159 miljardia markkaa.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvo totesi, että hallitus päätti korjata eläkekomitea 87:n suuntaaviittojen mukaisesti puolisoalenemaongelman. Haluaisin korjata hänen ajatusrakenneomaansa sillä tavalla, että puolisoalenemaongelma ei tullut korjatuksi. Sitä kyllä muokattiin tämän eläkekomitean suuntaviittojen mukaisesti, mutta korjatuksi se ei tullut.

Kun ed. Louvo totesi, että ei ole syytä luoda uusia ongelmia, niin haluan todeta edustajalle, että tällä ratkaisullaan hallitus nimenomaan ensinnäkin säilytti entisen ongelman eli puolisorangaistus on olemassa. Se on nyt vain 4 prosenttiyksikköä vähäisempi kuin tänä päivänä, mutta edelleenkin se on olemassa 15 prosentin suuruisena. Siis ongelma säilyy, ja samalla luotiin eräs uusi ongelma. Kun te pienensitte nyt ensimmäiseltä eläkeläisaviopuolisolta sataprocenttisen lisäosan 85 prosenttiin, niin tähän todella huononnette tilannetta, eli syntyy uusi ongelma. Kyllä tässä nyt on hiukkasen huijauksen makua.

Haluaisin hyvin mielelläni kuulla, kuinka ed. Louvo kertoo asiasta esimerkiksi jossakin eläkeläisjärjestön tilaisuudessa. Jos hän kertoo siitä, niin kuin asia on, haluaisin kuulla eläkeläisten kommentit.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louvo totesi, ettei ole mitään aihetta luoda lisää epäoikeudenmukaisuuksia. Se on ihan totta, näin pitäisi olla. Kun kuitenkin näin tapahtuu jatkuvasti, juuri tästä syystä vasemmistoliitto on välikysymyksessään nähin puuttunut, kun epäoikeudenmukaisuudet vain lisääntyvät.

Rintamamiehille on nyt tullut korjauksia. Tästä ed. Louvo myös puhui. Jo on todella aikakin, mutta edelleen on paljon sellaisia epäoikeudenmukaisuuksia, joihin edustajat kerta toisensa jälkeen ovat kyselyin ja aloittein kiinnittäneet huomiota eikä niitä kuitenkaan ole korjattu. Tämä on todella sellainen ongelmakenttä, johon pitäisi saada selvä ote.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvo otti esille hyvin paljon puhutun eläkeuudistuksen nel-

jännen vaiheen. Täytyy sanoa lyhyesti, että se on todellinen huijaus eläkeläisiä kohtaan. Kun 4 prosenttia korotetaan ja tulevilta eläkeläisiltä otetaan 15 prosenttia pois, niin eihän se ole sama asia, niin kuin täällä edustajien Seppänen ja Astala puheenvuoroissa jo todettu.

Puheenvuoro, jonka ed. Louvo käytti, sisälsi, että oppositio on vähätellyt eläkeläisten asiaa. Mielestämme me olemme nostaneet pöydälle sen asian, mikä on tällä hetkellä keskustelun kohteena. Useita vuosia on luvattu tämä asia ja ongelmat hoitaa, mutta siitä huolimatta ei haluta hoitaa. Nyt näyttää siltä, että tämä asia halutaan lopullisesti sinetöidä. Se on erittäin valitettavaa, mutta toivottavasti tuleva eduskunta on ryhdikkäämpi ja tekee päätökset tässäkin asiassa, joka koskee pienituloisia eläkeläisiä.

Te puhutte, että te parannatte, mutta te ette samanaikaisesti kerro sitä, kuinka paljon hallitus ja eduskunnan enemmistö siunaavat verolakeja ja maksujen ja hintojen korotuksia, joilla nämä pienet parannukset, muuttaman kymppin korotukset, otetaan pois. Monet ihmiset menevät pakkasen puolelle. Ker tokaa myös tämä puoli asiasta.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän vastauspuheenvuoron ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta, mutta voinen kai vastata tässä muilekin.

Ed. Seppäsen puheenvuoro osoitti sen, kuinka todella vaikeata tämä eläkelainsäädäntö on. Tässä puhutaan niin vaikeista asioista ja vaikeista termeistä, että niitä ei ole kerta kaikkiaan yksinkertaista aivan helposti selittää. Me todella puhumme puolisoalene masta tarkoittaen sitä alenemaa, joka syntyy silloin, kun toinen puoliso jää eläkkeelle, ja sitten on vielä toinen asia, että puolisoilla yleensä on alempi eläketaso.

Hallitus aivan selvästi korjaa sen ongelman, ettei tule myöhemmin enää toisen puolison jäädessä eläkkeelle mitään alenemaa. Sehän on aiheuttanut juuri niitä mahdollisuuksia, mitä on. Se on eri asia, onko oikein, että puolisoilla on erilaiset eläketasot. Mutta tähän mennessä pohjoismaisessa ja muunkin Euroopan lainsäädännössä todella katsotaan, että puolisoitten kulutustaso voi olla pienempi kuin kahden yksinäisen.

Ed. Moilaselle haluaisin sanoa, että kyllä nimenomaan tämä hallitus on vaikeimmassa asemassa olevien eläkeläisten asemaa korjannut niin tällä uudistuksella kuin myös rintamaveteraanien osalta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvolle sanoisin, ettei tämä matematiikka niin vaikeata ole. Tämä on hyvin yksinkertaista. Kun toinen puoliso on jäänyt vaikkapa kymmenen vuotta aikaisemmin eläkkeelle kuin toinen, ensiksi jäänyt on tähän saakka saanut koko kymmenen vuoden ajan 100 prosenttia lisäosasta, ja vasta sen jälkeen, kun toinen puoliso tulee perässä eläkkeelle, lisäosa on laskenut 81 prosenttiin, uudessa järjestelmässä 85 prosenttiin.

Mutta nyt ed. Louvo, jos on vastaavanlainen pariskunta, niin ensimmäisenä eläkkeelle jäävä ei saa 100:aa prosenttia lisäosasta, vaan 85 prosenttia. Nykyiseen tilanteeseen verrattuna tapahtuu suoranaista menetystä tämän uudistuksen seurauksena.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä vertailussa, jonka ed. Pekkarinen teki, täytyy ottaa huomioon se, että kun meillä työeläkejärjestelmä on vuonna 1961 tullut voimaan, niin vuoden 1991 paikkeilla huomattava osa palkansaajista, eivät tietenkään kaikki, mutta aika monet, jotka tulevat jäämään eläkkeelle, saavat täyden työeläkkeen eli sen 60 prosentin tason. Tämä vaikuttaa siihen, että nämä henkilöt eivät teoreettisesti tule saamaan lisäosaa, oli se 10 prosenttia tai 100 prosenttia, vaan he saavat pelkästään kansaneläkkeen pohjaosan.

Mutta niillä, jotka ovat tällä hetkellä eläkkeellä — noin 250 000 eläkeläistä — työeläke on ollut niin pieni, että he ovat saaneet joko kokonaan lisäosan tai vähennetyn lisäosan. Helposti tulee sellainen kuva, että tämä ongelma koskee hyvin laajaa ihmismäärää, mutta näin asianlaita käytännössä ei ole. Tämä tilanne, jota täällä on kuvattu, koskee niitä ihmisiä, jotka eivät ole olleet palkkatyössä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni hallitus syyllistyy tässä asiassa todella sanalliseen petokseen sanoessaan, että puolisoalene poistuu. Se

ei poistu. Nimittäin jos meillä on kolme kategoriata eläkeläisiä, niin kaikissa kolmessa kategoriassa se puoliso, joka jää myöhemmin eläkkeelle, saa eläkettä vain 85 prosenttia täyden lisäosan määrästä. Kaikissa näissä tapauksissa jää puolisoalenema, kaikki toisena eläkkeelle jäävät puoliset saavat vain 85 prosenttia. Mielestäni eläkkeistä pitää pystyä keskustelemaan sellaisilla termeillä, että siinä on silloin puolisoalenema, jos se on 15 prosenttia täyden lisäosan määrästä.

Missä te hallituspuolueet olette heikentäneet ja huonontaneet eläkeläisten asemaa, on juuri tämä, mitä ed. Pekkarinen edellä sanoi. Ne ihmiset, jotka eivät vielä ole eläkkeellä, saavat tulevaisuudessa vain 85 prosenttia eläkkeelle jäädessään. Siinä on mielestäni puolisoalenema, varsinainen raju puolisoalenema. Kun aikaisemmin saivat 100 prosenttia ja nyt saavat vain 85 prosenttia, niin se on mielestäni puolisoalenema. Niin kuin kaikilla puolisoilla, jotka jäävät myöhemmin eläkkeelle, on puolisoalenema. En minä ymmärrä, millä termeillä näistä asioista pitäisi puhua, jos se, että saa vähemmän eläkettä kuin 100 prosenttia, ei ole puolisoalenema. Te olette lisänneet sen puolisoaleneman määrää ettekä vähentäneet.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan huomauttaa ed. Pekkariselle ja myös ed. Seppäselle, etteivät nämä tulevaisuuden eläkeläiset ole vielä mitään saaneet. Niiltä, jotka nyt ovat eläkkeellä, ei todellakaan mitään oteta. Vaikka eläkeläisellä olisi 100 prosentin lisäosa tällä hetkellä, se tulee säilymään ennallaan. Päinvastoin annetaan, koska nykyään eläkkeellä olevien lisäosa nousee 81:stä 85 prosenttiin. Minä en kyllä ymmärrä, minkälaista matematiikkaa täällä on oikein esitetty, kun eläkeläisten etuuksia kuitenkin lisätään nyt satoja miljoonia. Se on ihan hyvä asia. Voihan sitä esittää vaikka minkälaisia laskelmia, että tulee menetyksiä. Aivan ihmeellisiä laskelmia tässä keskustelussa on kyllä esitetty.

Sosiaali- ja terveysministeri Miettinen: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa keskustelua totean hallituksen puolesta, että keskustelun yhteydessä esitetyt neljä päiväjärjestykseen siirtymisehdotusta hallitus tulkitsee epäluottamuslauseiksi.

Opetusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty suurin piirtein samanlaista keskustelua opintososiaalisista eduista kuin budjetin käsittelyn yhteydessä. Haluan kuitenkin osallistua tähän keskusteluun ja osittain toistaa eräitä näkökohtia.

Opintososiaaliset edut ovat selvästi kyllä parantuneet viime vuosien aikana. Vuonna 1987 opintososiaaliin etuihin meni 0,9 prosenttia valtion tulo- ja menoarviosta, kun se tänä vuonna ja ensi vuonna on 1,2 prosenttia. Kokonaissumma oli vuonna 1987 runsas 900 miljoonaa, kun se ensi vuonna on runsas 1 900 miljoonaa, eli kokonaissumma on kyllä kasvanut. Mutta kieltämättä on niin, että järjestelmä ei vielä ole läheskään täydellinen. Viime kädessä on kysymys rahasta, ja raha on viime kädessä tietenkin poliittisesta tahdosta kiinni.

Haluan kuitenkin sanoa, että tämän hallituksen aikana tähän on todella paljon kiinnitetty huomiota ja opintososiaalisia etuja on kyllä parannettu aivan selvästi, vaikka kuten sanoin tämä ei ole lopullinen muoto.

En stor del av studerandena är tvungna att jobba vid sidan av studierna. Närmare 60 procent av studerandena har sysselsättning på sidan om. Ett mål har varit att förkorta studierna och det kan man också göra genom att ändra studiestödssystemet. Ett sätt skulle vara att studiestödet skulle vara kännbart högre under de första åren och sedan sjunka mot slutet av studierna.

En annan sak är också att det skulle vara bra att studierna skulle klaras av snabbare. Nu lönar det sig inte att ta ut examenspappren också om man är färdig och har jobb därför att man då inte har rätt till de studiesociala förmånerna och dem vill naturligtvis ingen mista. Också i det avseendet är det nödvändigt att se över systemet så att de studiesociala förmånerna verkligen gäller studerandena och inte dem som redan i princip har klarat av sina studier.

Sen lisäksi on puhuttu uuden rahaston perustamisesta tätä tarkoitusta varten. Minä suhtaudun epäilevästi tähän hankkeeseen. Jos joku voi kertoa meille, mistä saadaan halvempaa rahaa tämmöiseen rahastoon, niin otan suurella kiitoksella semmoisia ajatuksia vastaan. Mutta niin kauan kuin rahan hinta tässä maassa kuitenkin on yhtä korkea,

niin rahastojen hyödyistä voidaan kyllä aika paljon keskustella.

Vaikka pankit eivät ole toimineet, niin kuin me olisimme toivoneet, niin pankkijärjestelmä tarjoaa kuitenkin eräitä etuja, joihin on syytä kiinnittää huomiota. Ne tarjoavat palveluja ympäri Suomea, kun rahaston toiminta todennäköisesti olisi aika lailla keskitetty. Sen lisäksi, jos rahasto perustetaan, siihen pitää hankkia rahaa, ja sekin vie aika paljon aikaa. Emme ole lopullisesti ottaneet kielteistä kantaa tähän, mutta olemme halunneet kuitenkin keskusteluissa kiinnittää huomiota niihin haittatekijöihin, jotka uuden rahaston perustamiseen tältä osin liittyvät.

Opetusministeriö on asettanut selvitysmiehen, jolla on kaksi kuukautta aikaa ja joka sen jälkeen tekee opetusministeriölle ehdotuksia siitä, miten järjestelmää voidaan kehittää. Sen jälkeen hallitus miettii, mitä pitää tehdä. Mutta haluan vielä korostaa, että opintososiaaliset edut ovat pitkälle rahasta ja poliittisesta tahdosta kiinni, jota ei ole ainaakaan puuttunut. Olisi tietenkin turvallista, jos meillä olisi järjestelmä, joka ei olisi niin riippuvainen korkotasosta kuin se nyt voi olla, kun korot ovat hyvin korkeat.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nykyinen hallitus on tehnyt näissä asioissa paljon, ja uskon, että uusi opetusministerikin, sikäli kuin häntä tunnen — ja tunnen niin paljon, että voin sanoa — tekee parhaansa. Mutta opiskelijajärjestöt ovat mm. eduskunnan sosiaalivaliokunnassa, kun opintotukiasiaa on koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä käsitelty, esittäneet, että pitäisi asettaa selvitysmiehen lisäksi komitea tekemään ehdotuksia siitä, mikä opintotukijärjestelmä Suomessa olisi. Komiteassa pitäisi myös olla opiskelijajärjestöjen mukana.

Itse esitin meidän ryhmäpuheenvuorossamme, jolla näkemyksellä on laajempaakin tukea, että tällainen komitea pitäisi asettaa. Se ei poista sitä tarvetta, mikä nyt saattaa vielä nousta valiokuntakäsittelyn aikanakin opintorahan tai yleensä opiskelijan elämiseen liittyvien asioiden parantamiseksi eduskunnassa. Toistan vielä sen, että selvitysmies ei yksin näytä riittävän, vaan järjestöt, jotka edustavat opiskelijoita, haluavat, että valmistelu tapahtuu niin, että hekin ovat mukana. Toivoisin, että näin todella tapahtuu.

Ed. Säilynoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa opetusministeri varmasti tietää, että opiskelijoilla on tänä viikona meneillään Päreet palaa -niminen mielenosoitusten tapahtumaviikko. He vaativat opintotuen kokonaisuudistusta.

Olikin mielenkiintoista havaita, että opetusministeri, joka totesi, että opintososiaaliset edut ovat parantuneet — toki ovat — ei lainkaan kiinnittänyt huomiota akuutimpaan ongelmaan eli opintorahan suuruuteen. Nimitäin itse asiassa korkeakouluopiskelijoiden pitäisi tulla toimeen tänä vuonna 560 markalla, ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien 430 markalla ja lukiolaisten 300 markalla. Näihin nyt esitetään korjauksia muutamia kympejä lisää. Mutta miten voidaan ajatella, että näillä rahoilla voisi elää, voisi antaa ruokaa lapsille, osallistua yhteiskunnassa, sillä muu raha on velkarahaa, jolla opiskelijat elävät?

Opintorahaosuudet ovat todella liian alhaisia, ja kun te markkinoitte niitäkin prosenttien nousuilla, niin ajatelkaa toki tätä rahamäärää ja sitä, millä rahoilla opiskelijoiden pitäisi tulla toimeen. Se on todella suuri ongelma, ja se on myös ongelma opiskelun kannalta, sillä opiskeluaajat pidentyvät. Koulutuksellisesta tasa-arvosta ei myöskään pitkän päälle voi enää edes puhua.

Opetusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä, että opintorahaa pitäisi korottaa nopeammin kuin tähän saakka. Mutta on kuitenkin syytä muistaa, että opintososiaaliset edut ovat tänä vuonna kuitenkin nousseet sekä reaalisesti että prosentuaalisesti ja nousevat ensi vuonna. Mutta on täysin ymmärrettävää, ettei näillä voida tulla toimeen. Minä olen myös sitä mieltä, että painopiste pitää siirtää yhä enemmän opintorahan puolelle. Se on järkevin tapa. Miten pitkälle päästään, se on toinen asia. Sitä emme ratkaise tässä hallituksessa.

Minä olen myös täysin tietoinen siitä, että opiskelijat ovat aktiivisia, ja sitä varten heillä on omia intressijärjestöjä. Totta kai näin pitää olla. Eikä ole vaikeata opetusministerin taholla olla samaa mieltä opiskelijoiden

kanssa tässä. Sehän on aika luonnollinen asia, että näin on, mutta taloudelliset realiteetit muuten yhteiskunnassa on aina pakko myös ottaa huomioon, kun tehdään budjet-teja.

Miten valmistellaan järjestelmän uudista-mista, siitä voidaan olla monta mieltä. Minä olen kauan suhtautunut kriittisesti komitea-työhön, koska se on eräs tapa pitkittää käsittelyä, se on jopa tapa haudata asioita, jos annetaan riittävästi aikaa. Jos halutaan nopeasti saada tuloksia aikaan, silloin sup-peampi työryhmä tai selvitysmies voi saada tuloksia aikaan nopeammin. Sitten on sisältö toinen asia. Sitten kun selvitysmies on tehnyt työnsä, otamme kantaa siihen, mitä tehdään jatkossa. Mutta joka tapauksessa lupaamme sen, että emme muuta järjestelmää ilman, että käydään keskusteluja opiskelijoiden kanssa. Tämähän koskee heitä. Joka tapauk-sessa joudumme käymään pankkien ja mui-tenkin intressitahojen kanssa keskustelua sit-ten, kun opintotukijärjestelmää ruvetaan muuttamaan.

Tämä on tapa päästä mahdollisimman nopeasti eteenpäin. Jos komitea asetetaan, missä ovat kaikki intressiryhmät mukana, se vie aikaa, ja on vaara, että mietintö on hyvin erimielinen, kun se loppujen lopuksi aikaan-saadaan, ja siitä on sitten ehkäpä jopa vähemmän hyötyä. Elikkä me olemme kyllä katsoneet opiskelijoiden parasta myös, kun olemme miettineet, miten päästään nopeam-min hyvään tulokseen. Siitäkin syystä aika on niin lyhyt, kaksi kuukautta. Ellei tämä onnistu, olemme toki valmiit miettimään muitakin keinoja.

Tärkeintä minusta on se, että voidaan tietyn aikataulun mukaan muuttaa opintotu-kijärjestelmää, niin että se olisi järkevämpi ja pääsisimme niihin päämääriin, mitkä meillä on, kun tämä järjestelmä on kehitetty.

Ministeri Härmäläinen: Herra puhe-mies! Pyysin puheenvuoron laventaakseni keskustelua parissa kohdassa hiukan ulom-maksi siitä, mihin useimmissa puheenvuo-roissa on tähän mennessä päädytty.

Ensinnäkin haluaisin todeta, että on tär-keätä, että järjestelmät tehdään hyvin toimi-viksi ja jo järjestelminä oikeudenmukaisiksi. Sen vuoksi ne esitykset, joita eläkkeistä täällä on tehty, ovat perusteltuja ja kannan-

tettavia, koska ne parantavat järjestelmän sisäistä rakennetta.

Ennen kaikkea haluaisin kuitenkin puut-tua siihen aspektiin, joka täällä on jäänyt vähemmälle huomiolle, perusturvan sisältöön laajasti käsiteltynä. Oikeastaan kaikissa pu-heenvuoroissa, joita täällä on käytetty, niin äskeisessäkin mielipiteenvaihdossa, raha on tullut keskeisenä esille. Olisin tuonut perus-turvan osalta esille muutamia muitakin ulot-tuvuuksia, jotka mielestäni ovat tärkeitä.

Minusta on hyvin tärkeätä, että perustur-vasta puhutaan. Perusturva on sellainen asia, jonka eteen tässä maassa niin hallitukset kuin oppositiotkin ovat tehneet kuitenkin koko sotien jälkeisen ajan hyvin tiivistä työtä, ja moniarvoisessa yhteiskunnassa on sitten pyritty rakentamaan sellaisia järjestel-miä, jotka mahdollisimman pitkälle tyydyt-täisivät yhteiskunnan jäseniä. Meillä tällä hetkellä on tuloksena laadullisesti kokonaan toisenlainen yhteiskunta kuin se, mistä on lähdetty liikkeelle, yhteiskunta, jossa tällä hetkellä elämisen edellytykset ovat paremmat kuin aikaisemmin ja erittäin hyvin kestävä t minkä tahansa kansainvälisen vertailun.

Kun me olemme valinneet suomalaista linjaa sosiaalivakuutukseen, emme ole tyyty-neet valitsemaan ainoastaan työperäistä va-kuuttamista, niin kuin monet Euroopan val-tiot ovat tehneet, vaan meillä on valittu linja, jossa koko kansa on vakuutettu sosiaalisten riskien varalta, ja tämä on erittäin arvokasta huomata.

Välikysymyksen esittäjien puheenvuoroissa on annettu ymmärtää toisaalta, että perus-turvaksi pitäisi ymmärtää vain se osa sosiaa-livakuutusta, joka kohdentuu työmarkkinoi-den ulkopuolella olevaan väkeen. Ei näin-kään tule nähdä. Perusturva on myös tässä maassa tieto siitä, että itse kullakin on oikeus myös kartuttaa eläkettään ja sosiaalista tur-vallisuuttaan työn tekemisen kautta. Erittäin tärkeätä on myös havaita, että jokainen voi selviytyä tässä yhteiskunnassa myös odotta-mattomien vastoinkäymisten hetkellä. Sitä varten meillä on järjestelmä, jota me myös kutsumme perusturvaksi.

Tässä keskustelussa on myös lähestulkoon sivuutettu mielestäni hyvin tärkeä ulottu-vuus, joka liittyy perusturvaan. Minun mie-lestäni merkittävä osa suomalaista perustur-vaa on myös se, että suomalaiset lapset, vanhuksset ja vammaiset saavat riittävän hoi-

don ja huolenpidon ja että tarvittavat terveyspalvelut ovat ulottuvilla silloin, kun niitä tarvitaan, ja että ne ovat ulottuvilla ilman kohtuuttomia henkilökohtaisia kustannuksia.

Nämä palvelut, joita me hyvinvointipalveluiksi kutsumme tässä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa, ja niiden lisäksi lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden kattavat koulutuspalvelut ovat osa nykyaikaista elämänmuotoamme, ja ne ovat ratkaiseva osa myös perusturvaamme. Olen ollut hyvin iloinen niistä muutamista puheenvuoroista, jotka rahan jakamisen sijasta ovat kiinnittäneet huomiota meidän hoiva- ja hoitojärjestelmiimme, pitäneet niitä merkittävänä ja myös esittäneet kehittämisvaatimuksia hoito- ja hoivajärjestelmiimme. Ed. Skinnarin puheenvuorossa mm. oli näitä mielestäni erittäin ansiokkaita ulottuvuuksia.

Tällä vuosikymmenellä näyttää siltä, että erityisesti turvallinen ja terveellinen elinympäristö muodostuu meille entistä tärkeämmäksi. Työn ja yhä useammin myös vapaa-ajan pakkotahtisuus, kaikki kaupallisuuden vaarat, ympäristön kemikalisoituminen ja kaikki muut tähän päivään liittyvät riskit pitää ottaa entistä vakavammin huomioon, kun me rakennamme tulevaisuuttamme.

Yhdistyneiden kansakuntien hyväksymä lapsen oikeuksien sopimus ei ole vain viesti kehitysmaiden päätöksentekijöille, vaan sen pitäisi olla sanoma myös meille teollisuusmaiden ihmisille. Se on muistutus elinympäristön kuormittumisesta, vääristyneestä pintakulttuurista, sen sisältämistä riskeistä. Samalla se on vaatimus siitä, että tulevaisuudelta tulee voida odottaa nykyistä parempaa elinympäristöä ja kestävämpiä elämisen ehtoja. Myös se on perusturvallisuutta, että me rakennamme yhteiskuntaa meidän lastemme ehdoilla ja niin, että tämä yhteiskunta on turvallinen elää meille kaikille, niin että meillä kaikilla on oikeus tulevaisuuteen.

Vielä, herra puhemies, ottaisin esille yhden ulottuvuuden, jolla tätä perusturvaa rakennetaan ja jolla sitä on rakennettu. Perinteiseen pohjoismaiseen demokratiaan on kuulunut mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon, ja tätäkään ulottuvuutta ei pidä unohtaa silloin, kun keskustellaan perusturvasta. Elinympäristöön liittyvät ja erityisesti lähiympäristöä koskettavat kysymykset tarjoavat uuden avauksen kehittä-

tää kansalaisten osallistumista ja demokraattista päätöksentekoa. Paikallisella päätöksenteolla on aina ollut keskeinen merkitys politiikassa, ja entistä keskeisemmäksi sen kehittäminen tulee nyt, kun me olemme sellaisissa prosesseissa, joissa Eurooppa on yhdyntymässä. Meidän on voitava luottaa siihen, että kansalaiset osaavat päättää omista asioistaan.

Minä pidän hyvin tärkeänä sitä, että tässä suomalaisessa poliittisessa kentässä ja Suomen kansan edustajien kesken keskustellaan perusturvasta. Mutta pitäisin onnistuneena sitä, että ei ainoastaan rajauduta tarkastelemaan markkamääräisiä etuuksia. Tasaisen tulonjaon ohella perusturva sisältää yhteiset palvelut, turvallisen elinympäristön ja prosessin, jolla me syvennämme kansanvaltaista päätöksentekojärjestelmäämme.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On miellyttävä todeta, että opetusministeri on täällä joukossamme keskustelemassa opintotuesta. Näytti syntyvänkin opiskelijoiden puolesta ihan mielenkiintoinen rintama, jossa olivat opetusministeriö, opiskelijat ja kaikki ne eduskuntaryhmät, jotka puolestaan ovat ehdottaneet opintorahan nostamista. Siitä vain!

Kun totesitte, että taloudelliset realiteetit on otettava huomioon budjetin teossa, tietenkin on otettava. Mutta tämän asian korostaminen nyt opintorahan yhteydessä minun mielestäni ei kyllä ole kovin korrektaa sen tähden, että te olette samaan aikaan tuottaneet ylijäämäisen budjetin, 8,6 miljardia, jos oikein muistan, olette alentaneet kaikkein suurituloisimpien marginaaliveroa ensinnä 8 prosentilla tämän hallituksen aikana ja nyt 4 prosentilla. Eikö ole hieman sopimatonta viitata tähän asiaan nimenomaan pienten opintorahakorotusten kohdalla?

Totean vielä, että esimerkiksi Suomen ylioppilaskuntien liitto on esittänyt korotuksia, jotka ovat varsin kohtuullisia, joiden loppukustannus on 172 miljoonaa markkaa. Jos tämän olisitte sijoittaneet vielä opintorahaan lisäksi, niin eivät varmaan mitkään taloudelliset realiteetit olisi menneet sekaisin tässä budjetissa. Toivoisin, että opintoraha voisi nousta yli normaalin hallituksen liturgian.

Opetusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Minulla ei ole nyt opintotuesta mitään lisättävää. Mutta sanoisin, että keskustelua talouspolitiikasta yleisesti olisi helpompia käydä täällä, jos oppositiopuolueet tekisivät oman budjettinsa, jossa kerrottaisiin, mistä rahat otetaan ja miten ne käytetään. Minä olisin valmis jopa antamaan oppositiorhymille enemmän resursseja eduskunnassa, jotta voisimme saada vaihtoehtobudjetteja parlamentin keskustelua varten. Toivon, että voisitte miettiä sitä, miten saatte vielä tämän syksyn aikana vaihtoehtobudjetteja aikaan, jotta voitte esittää, miten rahoitetaan eri sosiaalisia parannuksia, joihin kaikki ovat periaatteessa valmiit mutta jotka viime kädessä ovat riippuvaisia siitä, miten paljon meillä on rahaa käytettävissä. Jos joku keksii uusia rahalähteitä, minä ainakin otan mielelläni ideoita vastaan. Toistaiseksi uudet ideat ovat tässä mielessä olleet todella harvassa.

Ed. Säilynoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin lausun iloni sen johdosta, että ministerit ovat yhteisesti meidän kanssamme keskustelemassa. Erityisesti, kun ministeri Hämäläinen ulottuvuuksia esiteli, sanoisin, että varmasti me oppositiossa olemme kaikki niitä tukemassa ja olemme tähänkin saakka niitä tukeneet ja tuoneet esille juuri niitä asioita, joita perusturvajärjestelmällä voidaan täydentää.

Mutta itse asiaan, joka koskettaa niitä ihmisiä, joilla ei ole ollut mahdollisuutta työn tekemisen kautta kartuttaa markkamääräistä perusturvaa, josta valitettavasti on pakko käydä keskustelua. Niiden ihmisten asiasta nyt on todella kysymys. Ne ovat juuri niitä ihmisiä, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oman raskaan työtaakkansa kautta perusturvaa kartuttaa. Minusta on oikeus näillä ihmisillä myös saada eduskunnassa puheenvuoro, ja sen puheenvuoron oppositio on esittänyt. Toivoisin, että tähän todella hallitus vakavasti antaisi vastauksia. Tosin hallitus ehätti antamaan jo ennen virallista keskustelua vastauksia osiin näistä kysymyksistä, mutta edelleenkin jää aukkoja, joiden täyttämiseen mielestäni tarvitaan vielä hallituksen toimenpiteitä, joita sitten oppositio on tukemassa.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Meidän ei tarvitse selitellä siten kuin ed.

Louvo jokin aika sitten teki. Me vaadimme ja kerromme sen, mikä on tarve kentällä.

Välikysymyksen sisällöstä on käyty perusteellinen keskustelu, joten en siihen puutu enää enkä myöskään perusteisiin. Mutta joitakin huomioita puheenvuoroista ja siitä filosofiasta, joka osoittaa perustoimeentuloturvan parantamisen tarpeellisuuden.

Yllättävän puheenvuoron käytti kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttänyt ed. Ala-Harja. Hän puheenvuorossaan mainosti kokoomusta sellaisella päätöksellä, että vanhalle vasemmistolaiselle tuli sellainen mieli, että olen vastustanut kaikkia niitä uudistuksia, joita kokoomus on ajanut läpi koko sodan jälkeisen ajan. Kuitenkin minulla on sellainen tuntuma ja sellainen tieto, että juuri kokoomus on ollut se riippakivi, joka viimeiseen asti on vastustanut sosiaalisia uudistuksia ja syyttänyt poliittista vasemmistoa budjetin ylityksistä ja sellaisten vaatimusten esittämisestä, jotka eivät mahdu budjetin raameihin. Muistini mukaan kuitenkin suurituloiset ja teollisuus ovat saaneet, mitä ovat pyytäneet. Tämän tulisi askarruttaa enemmänkin ed. Ala-Harjaa kuin pienituloisten pienet saamiset.

Luontevasti on kokoomus kiertänyt kaikki uudistukset mutta nyt on valmis ottamaan poliittisen hyödyn siitä uudistuspolitiikasta, jonka vasemmisto ja poliittinen keskusta ovat sodan jälkeisenä aikana läpi vieneet. Tästä poliittisesta linjasta on olemassa selvä esimerkki, kun tarkastellaan nykypäivää. Meillä on takana noin kymmenen vuoden korkeasuhdanne, jonka aikana työtätekevä väestö on luonut lisäarvoa työnantajille ja nyt myös valtiolle verotuksen kiristymisen myötä. Kuitenkaan tästä noususuhdanteesta ei ole tullut vastaavaa hyötyä sen paremmin palkansaajille, rintamamiehille kuin eläkeläisillekään. Jos hallituksella olisi ollut tahtoa, varoja olisi ollut käytettävissä. Kuitenkin hallituksen linjana on ollut hyvin toimeentulovien etujen turvaaminen ja muiden, toimeentuloturvan rajoilla olevien kansalaisten unohtaminen.

Kun ed. Louvo kannatti ed. Aittoniemen ajatusta yhteiskattiloiden suomasta edusta yhteisessä ruokakunnassa, toivoisin heidän kokeilevan sitä omakohtaisesti. Ne eläkeläiset, jotka elävät tässä loukussa, eivät varmasti olisi kateellisia teille tästä kokeilusta. Heille se on jokapäiväistä elämää mutta

teille vain kokeilua. Vain omakohtainen kokemus voi antaa myös kansanedustajalle suuren elämynsä siitä, missä tavallinen kansalainen elämäänsä elää. Siitä ei ole suurtakaan tietoa sellaisella, joka on syntynyt kultalusikka suussa eikä koskaan ole ollut tilanteessa, jossa leipä vartaasta loppuu. Hallituspuolueilla on oikeus puolustaa omaa näkemystään yhteiskunnallisesta kehityksestä ja sen suunnasta, mutta ei pidä asettua sellaisten arvojen edustajaksi, joista ei mitään tiedä, ei tunne niitä arvoja, joista elää suuri osa Suomen palkkatyväestöä ja eläkeläisiä. Kaikella on rajansa, niin myös hallituksella.

Voimme käydä jopa kriittistäkin keskustelua siitä, annetaanko eläkeläiselle muutama marka kuukaudessa lisää toimeentulotukea vai eikö anneta. Mutta jos menemme sen henkilön tai perheen sisään, tiedämmekö, mitä he meistä ajattelevat? Tervetuloa, herra ministeri, tervetuloa, herra kansanedustaja, mutta käsi on nyrkissä taskussa. Jos olisi valtaa niin kuin on voimaa, näyttäisin niille, mitä minun elämäni todella on. Haluan tällä kaikella sanoa sen, että yhteiskunnallinen oleminen on kiinni valtaapitävien halusta ja tahdosta, ei suinkaan niistä tarpeista, joita kansalaiset pitävät tärkeinä.

Suomen työväenluokka ja sen edusnaiset ja -miehet ovat luoneet tämän maan vaurauden siitäkin huolimatta, etteivät ole saaneet siitä uhrauksesta edes kohtuullista korvausta. Siitä huolimatta työväestö tekee edelleen työtä ja lihottaa valtion sekä yksityisen sektorin rahapussia. Olen itse seurannut hyvin läheltä sitä, miten työläinen raataa itsensä hengiltä. Kun sairaudet tai muut vaikeudet sitten iän myötä kohtaavat kyseisen henkilön, ei auttajia ole juuri sen enempää kuin variksella, jonka pesää ilkeävaltainen hävittäjä on rikkomassa.

Arvoisa puhemies! Raamatun sanoilla lopetan puheenvuoroni, ja olkoon se opiksi niille, jotka ovat mukana siinä juonessa, josta tämä lause kertoo. Roomalaiskirje jae 17: ”Mutta minä kehoitan teitä, veljet, pitämään silmällä niitä, jotka saavat aikaan erimielisyyttä ja pahennusta vastoin sitä opia, jonka te olette saaneet; vetäytykää pois heistä. Sillä sellaiset eivät palvele meidän Herraamme Kristusta, vaan omaa vatsaansa, ja he pettävät suloisilla sanoilla ja kauniilla puheilla vilpittömien sydämet.”

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. P. Lahtisesta olisi tullut varmasti erinomainen saarnamies, mutta en ota tähän asiaan nyt kantaa. En kuitenkaan käsittänyt hänen viittaustaan ed. Louvon ja allekirjoittaneen yhteiseen perunakeitokseen. Se olisi minulle erinomaisen miellyttävä asia, ed. Louvo on hieno ihminen ja hyvä kansanedustaja, mutta ed. P. Lahtinen on varmasti kuullut väärin tai, mikä todennäköisintä, ymmärtänyt väärin. Olen aikoinaan sanonut, että puolisoalenemaa on perusteltu mm. sillä — olen puhunut vähän esimerkin turvin ja lausunut — että katsotaan, että kahden ihmisen perunat kiehuvat samassa vedessä ja että tulisi näin edulliseksi. Tähänhän on aikanaan perustunutkin puolisoaleneman jättäminen kansaneläkelakiin. Olen todennut, että ne perusteet eivät tänä päivänä enää pidä paikkaansa. Näkemykset ja olosuhteet ovat muuttuneet, ihmisten yksilölliset vaatimukset ovat muuttuneet jne. Tästä syystä olemme olleet ja olemme edelleenkin vaatimassa eduskunnassa olevan budjettikäsittelyn loppuun saakka puolisoaleneman poistamista.

Herra puhemies! Haluan vielä ed. P. Lahtiselle sanoa, jos hän tarkoitti, että allekirjoittaneella ei ole kokemusta muusta kuin poliisin ja kansanedustajan elämästä, että olen keittänyt uskomattoman monta keitosta tukkikämpän piisissä, uskomattoman monta keitosta 12-vuotiaasta saakka. Kokemukset ovat varmasti elämän alemmilla asteilla vähintään yhtä suuret kuin ed. P. Lahtisella. Uskon, että tästä olemme samaa mieltä.

Herra puhemies! Menen varsinaiseen asiaan, jonka tarkoituksena on aivan lyhyesti kerrata muutamia asioita ja esittää muutamia kommentteja niistä seikoista, joita täällä on tullut esille.

Ensinnäkin olen eduskuntaryhmän puheenvuorossa todennut, että perusturvasta puhuttiin viime vaalien alla, puhuimme kaikki antaumuksella ja päätöksellä. Mutta ennen kuin kukat olivat kuihtuneet valittujen kansanedustajien pöydiltä, asiat oli unohdettu ainakin valtapuolueiden osalta. Oppositio siitä on puhunut viran puolesta ja Suomen maaseudun puolue hallituksessa. Kun seuraavat vaalit tulevat, asia on samalla tavalla, puhutaan samoista asioista, jotka sitten unohdetaan. Hämeen vaalipiirissä puhutaan lisäksi tietysti Pirkanmaan läänistä, sehän on se meidän yhteinen asiaamme aina.

Haluan todeta, että ministeri Miettinen on väittänyt, etteivät kansaneläkeläiset ole mitään menettäneet, mitään etua ei ole heiltä alennettu. Hän on tarkoittanut sitä, että mitään sellaista etua, joka jollekulle lainvoimaisella päätöksellä olisi annettu, ei olisi poistettu. Hän on tavallaan ollut oikeassa asiassa, jossa myös ed. Louvo joitakin minuutteja sitten epätoivoisesti samoilla sanoilla yritti puolustella ministeri Miettisen ja tynkähallituksen näkemyksiä asioista, joihin nyt palaan.

Se, mitä kansaneläkeläiset saavat uudistuksen jälkeen, mikäli hallituspuolueiden mahalaskusta johtunut etu toteutuu eduskunnassa, todennäköisesti ainakin se toteutuu, on se, että jo kansaneläkkeellä olevat puoliset, siis kansaneläkeläispuolisot, saavat muutamasta markasta 72 markkaan kuukaudessa korotusta. Tämän lisäksi tulee tietysti se vaikutus, joka on ylimääräiseen rintamalisään lisäosan korotuksen kautta. Se on ainoa, mitä tästä farssista jää kansaneläkeläisille käteen. Mutta mitä he sitten menettävät? Todellisuudessa he menettävät, ja tämä koskee juuri sitä, mistä ministeri Miettinen täällä puhui ja mitä näkemyksiä myös ed. Louvo yritti puolustella.

1.9.1991 alkaen ensiksi eläkkeelle jäävä puoliso saa kansaneläkkeensä noin 270—280 markkaa pienempänä kuin siihen saakka. Tämä on selvä totuus ja siitä ei päästä mihinkään. Valitettavasti eduskunnassakin, näin arvelen, on vasta tämän keskustelun aikana alkanut selvitä se karmea totuus täällä oleville kansanedustajilla kuin myös varmasti lehterillä kuunteleville ihmisille. Alennus on siis niille, jotka olisivat perustellusti oikeutetut täyteen lisäosaan. Se laskee tietysti sen mukaisesti, minkälaiseen lisäosaan kyseinen eläkkeelle jäävä olisi muiden tulojensa johdosta oikeutettu. Mutta niille, jotka saavat pelkkää kansaneläkettä, se on lähes 300 markkaa plus siihen alennus, joka aiheutuu ylimääräisestä rintamalisästä. Mutta on äärettömän vähän niitä, jotka ovat siinä iässä ja jäävät eläkkeelle 1991 ja ovat olleet sodassa mukana. Saattaa olla, että joitakin vapaaehtoisia on. En ole sitä päivinä ja vuosina laskenut, mutta pysytään siinä. Vajaa 300 markkaa tulee takkiin ja sillä siisti. Siitä asiasta ei päästä mihinkään.

On uskomatonta, että ministeritasolla ei tällaista asiaa voida tunnustaa, vaan lähde-

tään kiertelemään asiaa tietyillä tavoilla, joita on tässä tapahtunut. Me emme tällaista ole hyväksyneet emmekä tule hyväksymään. Me pysymme alkuperäisessä vaatimuksessamme. Lisäosa tulee korottaa 100 prosenttiin, jolloin myöskään 1.9.1991 näiden esitysten mukaan tapahtuvaa, todella vaikeata tilannetta ensiksi eläkkeelle jäävälle puolisolle ei tapahdu, lähes 300 markan menetystä, jonka eläkeläiset tulevat aikanaan katkerasti huomaamaan, kun laskevat omaa eläkenauhaansa.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Täällä eduskunnassa on jo paljon puhuttu tästä välikysymyksestä, mutta jos minäkin vielä muutaman sanan sanon eduskunnan pöytäkirjoihin.

Eduskunnassa on nyt puhuttu kauniita sanoja kansalaisten sosiaalisesta perusturvalisuudesta ja puhutaan edelleen. Myös eläkeläiset ovat saaneet paljon puolestapuhujia ja etujensa ajajia. Lupauksia on tullut asioiden kuntoon saattamisesta kaikista eduskuntaryhmistä. Tilanne on siis aivan sama kuin ennen viime eduskuntavaaleja, jolloin perusturva oli voimakkaasti esillä; se piti hoitaa kuntoon tällä vaalikaudella kaikkien puolueiden ehdokkaiden puheissa. Meneillään on nyt tämän eduskunnan viimeinen istuntokausi. Me käsittelemme välikysymystä juuri perusturvasta ja eläkeuudistuksen jatkamisesta. Onko siis jotain vialla? Eikö kaikkea olekaan hoidettu kuntoon vai tekeekö oppositio vain kiusaa hallitukselle?

Ed. Säilynoja, joka ei nyt olekaan paikalla, mainitsi oikein sen tosiasian, että tällä välikysymyksellä perätään oikeutta juuri niille eläkeläisille, jotka eivät ole tehneet palkkatyötä, mutta ovat vuosikymmeniä raatanee kotonansa, kasvattaneet tulevia veronmaksajia. Tästä on juuri kysymys.

On heti kärkeen todettava, että välikysymys tai välikysymykset, jos SMP:n rauennut samaa aihepiiriä koskenut kysymys lasketaan mukaan, ovat valitettavasti täysin aiheellisia. Eläkeläisten asioita ei ole riittävästi hoidettu, ja perusturva ei ole käytännössä astunut ensi askeleitaan.

Todellisuudessa eläkeläisten taloudellinen asema ainakin pelkkää kansaneläkettä ja sen lisäosaa saavien kohdalla on alentunut lähes 15 prosenttia verrattuna tämän eduskunnan valitsemista edeltäneeseen aikaan. Lisäksi

hallitus ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat nyt hätäpäissään esittäneet eläkeuudistuskuvituksen, joka lähes yksinomaan sekoittaa jo entisestäänkin kirjavaa eläkeviidakkoa ja luo lisäksi uusia vääryyttä kärsiviä eläkeläisryhmiä. Ollaan siis tekemässä virhe, kun ensin ei ole kolmeen ja puoleen vuoteen tehty yhtään mitään.

SMP on istunut nykyisessä hallituksessa viime elokuuhun saakka. Näin ollen olemme osavastuussa siitä, haluan sitäkin korostaa, etteivät eläkeuudistus ja perusturva ole tämän paremmin edenneet. Omatuntonne on kuitenkin puhdas, sillä olemme vuosittain esittäneet niin hallituksen budjettiriihessä kuin eduskunnan budjettikäsittelynkä aikana kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen ainakin osittaista toteuttamista ja 3 000 markan verotonta perusturvaa. Kannatusta ei kuitenkaan ole tullut muiden hallituspuolueiden taholta. Luulenpa, ettei sitä olisi tullut keskustaltakaan, mikäli he olisivat hallituksessa mukana olleet, niin kauan he ovat hallitusyhteistyössä kuluneina vuosikymmeninä olleet. Siitä SMP:llä on kokemusta myös edellisen Sorsan hallituksen ajoilta kylliksi.

Tilanne kärjistyi syksyn budjettiriihessä niin, että SMP:tä käteltiin ulos hallituksesta, kun emme voineet luopua vaatimuksestamme ainakin aloittaa kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe vielä käsittelyssä olevassa valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioissa. Kummallisin kuvio tässä pelissä on se, että SDP vastusti jyrkimmin hallituksen budjettiriihessä esityksiämme eläkevääryyksien oikaisemisesta ja heti sen jälkeen teki itse ryhmäaloitteen samasta asiasta luopuen siitä kuitenkin pian ollessaan vaarassa kokea SMP:n kohtalon. Siis tuplapetos maamme eläkeläisiä kohtaan.

Sopimissaan budjettikorjauksissa hallituspuolueiden eduskuntaryhmät eläkekosmetiikan lisäksi nostivat lasten kotihoidon tukea hieman yli 400 markalla. Tämä lieneekin ainoa asia kyseisistä budjetimuutoksista, josta tavalliselle kansalaiselle on jotakin käytännön hyötyä. Korotus on kuitenkin vielä riittämätön, sillä juurikaan alle 3 000 markan kotihoidon tuella ei kukaan pysty päättämään ilman talousongelmia vapaasti lastensa hoitomuodosta kotihoidon ja laitostai perhepäivähoidon välillä.

Mitä tulee hallitusryhmien sopimaan en-

siasunnon leimaveron poistoon, voi sille vielä käydä niin kuin esitutkintalain hyväksymisen yhteydessä päätetyille poliisiviroille: Ne vesitetään, lykätään ja lopulta unohdetaan.

Herra puhemies! Lopuksi hieman opiskelijoiden asemasta. Opintotuen alhainen taso yhdessä jatkuvasti nousevien elinkustannusten kanssa ovat ajaneet opiskelijat yhä pahempaan köyhyys- ja velkaloukkuun ja pakkottaneet heidät menemään opiskelunsa aikana töihin, mikä taasen on monesti johtanut opiskelujen viivästymiseen. Aikoinaan hallituksen periaatepäätöksellään lupaama ja eduskunnan vahvistama tavoite, opintorahan osuus 50 prosenttiin koko opintotuen määrästä, on unohdettu. Ainakin ed. Skinnari ja muut mainitsivat, että kun opintoasioita käsitellään, pitäisi perustaa komitea tutkimaan opiskelijoiden asemaa. Yksinkertainen korjaus, joka pitäisi pikimmiten tehdä, on se, että opintorahan osuus todella nostetaan 50 prosenttiin. Siinä ei tarvita mitään komiteoita. Lisäksi pankit ovat ryhtyneet nylkemään huippukorkoja opintolainoista. Tämäkö on hallituksen ja nykyisten hallituspuolueiden keino varautua yhtenevän Euroopan haasteisiin nuorisomme osalta?

Kuten alussa mainitsinkin, puolestapuhujia on löytynyt joka ryhmästä pahempien epäkohtien korjaamiseksi. Muistutan, että ns. budjettilait tulevat myös valiokuntiin ja tänne istuntosaliin, missä myös korjaamme puheiden sijasta mm. opiskelijoiden ja eläkeläisten aseman sekä turvaamme postipalvelut arviomäärärahan turvin. Suurista puheista ei sakoteta. Muistetaan päätöksiä tehtäessä, mitä itse kukin on täällä puhunut ja luvannut tämänkin välikysymyksen kuluessa.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipäälle vastaisin ensinnäkin opintolainan korosta: Valtion takaama korkoprosentti opiskelijoille ei ole noussut, ja se on ensi vuoden budjettiesityksessä 3,75 prosenttia. Jos tämä tulo- ja menoarvioesitys hyväksytään, niin se tulee hyväksytyksi siinä prosentissa.

Sekä sairausvakuutuksen että kansaneläkkeen päivärahoihin on vuosittain kuitenkin lisätty aina indeksikorotus. Sille, että elinkustannusindeksi on noussut ansiotasoindeksiä korkeammalle, emme voi mitään, mutta kuitenkin on monia aukkoja tämän hallituksen aikana korjattu ja paikattu.

Esimerkiksi työttömillä, jotka joutuvat sairaslomalle, on aikaisemmin ollut viikon, seitsemän päivän, omavastuu-aika, jolloin ei ole saanut työttömyyspäivärahaa eikä sairauspäivärahaa. Tämä on korjattu tämän hallituksen aikana.

Myös osapäivätyössä ja osaeläkkeellä olevien asemaa on korjattu. Monia aukkoja on paikattu, vaikka ei olekaan mitään suurta remonttia tehty. Täällä on mainittu jo monessa puheenvuorossa myös, miten on nousut niin sotaveteraanien kuin myös työttömyyspäivärahalla olevien päivittäinen ja kuukausiansio.

Ministeri Hämäläinen: Herra puhemies! Tässä maassa sosiaalinen turvallisuus on edennyt, palvelujärjestelmiä on parannettu, ihmisten hoitoa ja hoivaa on lisätty ja ihmisten taloudellista tukea erityisesti niille, jotka ovat huonompiosaisia, on lisätty. Ihmisten mahdollisuudet selviytyä elämän arkipäivässä ovat parantuneet. (Ed. Aittoniemi: Huonontuneet!) — Ne ovat parantuneet. — Suomesta on sadassa vuodessa kehittynyt eturivin hyvinvointivaltio, kun me vielä toistasataa vuotta sitten olimme kehitysmaa. Me olimme nykyisillä mittareilla verrattuna kehitysmaa-asteella. Suurin osa tästä kehittämistyöstä on tehty viimeisten vuosikymmenten aikana.

Tämä kehittäminen on ollut hyvin pitkän prosessin tulosta. Usein me olemme päätyneet ristiriitaisessa tilanteessa ratkaisuun. Mutta suomalaiselle hyvinvointivaltiolle on merkittävää se, että kun me olemme saaneet nämä ratkaisut, joilla on palvelujärjestelmiä rakennettu, erilaisia etuusjärjestelmiä kehitetty, hyvin pian ne aletaan kokea yhteiseksi.

Suomessa ei käydä tällä hetkellä keskustelua siitä, millä tavalla näitä järjestelmiä revittäisiin niin kuin monessa läntiseksi sivistysmaaksi itseään sanovassa maassa käydään, vaan Suomessa keskustellaan siitä, millä tavalla näitä järjestelmiä parannetaan ja kehitetään. Tästä ilmapiiristä, arvoisat kansanedustajat, minä toivoisin, että me voisimme yhteisesti olla iloisia. Minä olen huomannut, että tämänkin keskustelun aikana on käyty suorastaan kilpailua siitä, kuka on ollut ensimmäisenä esittämässä parannuksia ja kehittämässä nykyisten järjestelmien milloin mitään aihetta. Ollaan suomalaisina iloisia siitä, että me käymme kilpailua siitä

emmekä kilpailua siitä, kuka eniten esittää hyvinvointipalveluja riisuttaviksi.

Hyvät ystävät! Meillä on varaa ylläpitää nämä hyvinvointijärjestelmät, ja aina yhteiskunnassa on kehittämisen tarvetta (Ed. Mattila: Varaa parantaa!) — ja on varaa parantaa — ja siihen perustuu koko tämä eteenpäinmeno myös, että ihmisten vaatimukset nousevat ja ihmisten mahdollisuudet saada lisää palveluja myös paranevat sillä, jos me pystymme myös maan talouden pohjan pitämään vahvana, niin kuin me olemme pyrkineet pitämään ja niin kuin on Suomessa pystyttykin pitämään. Sen vuoksi meidän ei kannattaisi myöskään toisiimme kylvää epäluuloja eikä ihmisiin lietsoa epäluuloja siitä, ollaanko toteuttamassa niitä ratkaisuja, joihin yhteisillä päätöksillä on päästy.

Meidän kannattaisi olla iloisia siitä, että jälleen kerran on sovittu etenemisestä, ei purkamisesta, on sovittu parannuksista, ei heikennyksistä. Ei niin, että tälläkään olisi yhteiskuntaa loppuun asti rakennettu, niin kuin ei minkään vuoden budjetilla, aina riittää seuraavallekin vuodelle töitä. Mutta suomalainen yhteiskunta ja suomalainen sosiaalinen turvallisuus on vuosikymmeniä mennyt eteenpäin. Niin se menee ensi vuodenkin budjetin puitteissa, ja lisää hoitoa, hoivaa ja sosiaalista turvallisuutta on senkin myötä ihmisille tulossa. Hyvät ystävät, ollaan siitä yhdessä iloisia!

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meistäkin vasemmistoliiton edustajista ovat hyvin monet tunnustaneet täällä eilen ja tänään sen, että on menty eteenpäin, ja tulemme myös tunnustamaan. Mutta emme voi hyväksyä sitä tilannetta, joka täällä moneen kertaan on myös ministereitten ja hallituspuolueitten edustajien toimesta todettu, että nämä ovat merkittäviä parannuksia, koska kun ajatellaan kansaneläkeuudistuksen nyt käsittelyssä olevaa esitystä, niin eihän se huomattava parannus ole, jos tulevilta eläkeläisiltä leikataan eläkettä. Tämä on viime vuosina ollut vallalla, että annetaan hyväosaisille ja otetaan huono-osaisilta pois. Näin tapahtuu sosiaaliturvan puolella ja tapahtuu myös verotuksen puolella. Jos ansioon suhteutettu työttömyysturva kohenee ja on kohennut ja perusturva laahaa jäljessä, niin onhan siinä

epäkohta. Kyllä tämä täytyisi myöntää myös ministeri Hämäläisen.

Niin kuin eilen totesin, sosiaaliturva on myös sisällä eriarvoistunut, sitä on koko ajan tapahtunut, koska reaalikehitystä ei ole tapahtunut. On tapahtunut kehitystä, mutta reaalisesti ei ole tapahtunut.

Sitten kun otetaan huomioon ne henkilöt ja ihmisryhmät, jotka joutuvat olemaan näitten perusturvien varassa jostain syystä, niin kun otetaan pois verotus, hintojen ja erilaisten muitten kustannusten nousu, niin yleensä ihmiset jäävät miinuksen puolelle. Näin valitettavasti asia on. Minusta olisi erittäin hyvä, jos hallitus tunnustaisi, että tällä hetkellä ei ole resursseja korjata tätä ongelmaa, se korjataan ehkä seuraavan kerran, tunnustaisi nämä tosiseikat.

Ministeri Hämäläinen: Herra puhemies! En ryhdy pitkään väittelyyn ed. P. Leppäsen kanssa, mutta yhdestä perusasiasta olen hänen kanssaan kuitenkin jyrkästi eri mieltä. Emme ole menneet taaksepäin, vaan olemme menneet eteenpäin. Emme ole riistäneet perusturvasta paremmin toimeentuleville. Tulonjako suomalaisessa yhteiskunnassa ei suinkaan ole paras mahdollinen. Oletan, että tästäkin olemme ed. Leppäsen kanssa ihan samaa mieltä. Mutta nimenomaan juuri sosiaalisilla tulonsiirroilla, sosiaalisella turvallisuudella, hoito- ja hoivapalveluilla, joita nytkin olemme edistämässä, on merkittävästi tasoitettu ihmisten toimeentulossa olevia eroja, ja suunta on ollut siinä suhteessa aivan oikea.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ministeri tuli tänne — oli hyvä, että hän tuli keskusteluun mukaan — ja halusi laajentaa ja laventaa keskustelupohjaa, totesin vierustoverilleni, että ilmeisesti eduskunnassa on alkanut käydä tämän kysymyksen osalta niin, että hallituksella on alkanut käydä ahtaaksi olo täällä, kun todelliset kansaneläkeuudistukseen liittyvät vaikutukset tulevat täällä yksilökohtaisesti esille.

Nyt ministeri Hämäläinen laajensi aluetta sata vuotta taaksepäin eli niihin aikoihin, jolloin Suomessa myytiin vanhuksia ruokolle huutokaupalla. Täytyy hakea sieltä saakka kontrastia, jotta voidaan puhua tämän päi-

vän asioista. Minun mielestäni se on kohtuutonta. Ei meidän pidä niin pitkälle mennä.

Totta kai yhteiskunta on meillä kehittynyt. Olemme sivistysvaltio ja hyvinvointivaltio, jossa kenenkään ei tarvitse tänä päivänä enää kuolla nälkään. Nyt on kysymys vain tästä kansaneläkeuudistuksesta, joka ei anna mitään muuta kuin epäoikeudenmukaisuutta ja muutaman markan. Ei mitään muuta, ministeri Hämäläinen!

Ministeri Hämäläinen: Herra puhemies! Ei meidän tarvitse mennä sataa vuotta taaksepäin, että me voimme löytää erittäin hyviä vertauskohtia siihen, kuinka paljon ihmisten eläminen on loppujen lopuksi erityisesti viime vuosikymmenten aikana kehitettyjen järjestelmien puitteissa parantunut. Tällä hetkellä meillä on järjestelmät, jotka takaavat ihmisille perusturvallisuuden, hoidon ja hoivan kaikissa elämän vaiheissa. Niitä voidaan aina parantaa, niitä voidaan aina kehittää ja yhteiskunnan tulonjakoa voidaan aina muuttaa, mutta tällä hetkellä ihminen on turvattu kaikissa elämänsä vaiheissa.

Ei ole kovin monta vuosikymmentä siitä, kun ihmiset olivat paljon enemmän lähimmäisenrakkauden ja lähimmäisenavun varassa. Kyllä minulla on elävässä mielessäni niitä aikoja, jolloin ihmisen sairastuessa hänen työtoverinsa keräsivät toinen toisiltaan yhteisesti varoja perheiden auttamiseksi. Tällä hetkellä tehdään ihan samalla tavalla. Kun työtoverit sairastuvat, kerätään toinen toisiltamme rahaa, mutta niillä me lähetämme kukkia, niillä me lähetämme tervehdyksiä, ja yhteiskunta huoltaa ja hoivaa ja ottaa vastuun siitä, että ihmiset selviytyvät myös sairauden ja erilaisten riskien sattua elämän varrella.

Merkittävällä tavalla, ed. Aittoniemi, ihmisten elämä on parantunut erityisesti viime vuosikymmenten aikana tehtyjen ratkaisujen puitteissa. Sitä ei voi muuksi muuttaa. Ihmiset muistavat ja tietävät, millaista elämä oli ennen. Tämän sukupolven aikana, joka tällä hetkellä tässä maassa elää ja vaikuttaa, nämä muutokset ovat tapahtuneet, ja niitä ei voi, ed. Aittoniemi, millään puheella muuksi muuttaa. Meillä kaikilla on konkreettisia havaintoja elämässämme, miten meillä on hyvinvointi lisääntynyt viimeisten vuosikymmenten aikana.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On vähän vaikea puhua, koska minä olen niin liikuttunut ministeri Hämäläisen juuri käyttämän puheenvuoron jälkeen. Todella asiat ovat menneet siihen malliin, että ongelmia ei sitten enää ole, ja sehän on ihan hyvä asia.

Yksi ongelma on kyllä, johon halusin ministeri Hämäläisen puheenvuorossa kiinnittää huomiota. Hän sanoi, että mitään ei ole heikennetty. Ministeri Hämäläinen, on heikennetty, ja se on ei vielä eläkeläisten mutta tulevien eläkeläisten mahdollisuus saada 100 prosenttia kansaneläkkeen lisäosasta ensimmäiselle puolisolle, joka jää eläkkeelle. Ministeri Hämäläinen tietää aivan hyvin, koska eilen keskustelin hänen kanssaan tästä asiasta, että tällainen heikennys on tapahtumassa. Kun perheestä ensimmäinen puoliso jää eläkkeelle, niin hän ei saa enää 100:aa prosenttia lisäosasta, niin kuin hän sai tähän asti, vaan hän saa tämän jälkeen vain 85 prosenttia, ja se on, ministeri Hämäläinen, heikennys.

Mielestäni täällä lausuttiin väärä todistus, kun sanottiin, että mikään ei ole heikentynyt. Tämä asia on heikentynyt. Sikäli kuin olen ymmärtänyt, niin myös SMP oli valmis hyväksymään tämän heikennyksen budjettineuvotteluissa saadakseen 85 tai 90 prosenttia lisäosan määrästä kaikille. Tähän heikennykseen oltiin mahdollisesti menossa.

Joka tapauksessa hallitus on tietoisesti suorittanut tällaisen heikentämisoperaation. Se ainakin voitaneen budjettineuvotteluissa mukana olleiden toimesta vahvistaa tässä yhteydessä, niin kuin ed. Aittoniemi vahvistaa, ja myös hallitus kantaa vastuun tästä heikennyksestä, lisäosasta, joka on huonompi kuin aikaisemmin. Tältä osin yhteiskunnan eläketurvaa on heikennetty.

Ministeri Hämäläinen: Herra puhemies! Ed. P. Leppäsen kanssa me puhuimme siitä, onko heikennetty ihmisten turvaa siirtämällä perusturvasta ansioturvaan jne. Me puhuimme ed. P. Leppäsen kanssa aivan eri asiasta.

Mutta ei tälläkään ratkaisulla, johon ed. Seppänen viittaa, heikennetä kenenkään olosuhteita. Me puhumme järjestelmästä, jossa nyt tehdään se muutos, josta pitkään on ollut puhetta. Me teemme sen muutoksen, jolla ihmiset eivät enää joudu kokemaan sitä

ongelmaa ja nöyryytystä, että rangaistaan aviossa olevia puolisoita siitä, että toisen puolison siirtyessä eläkkeelle toisenkin puolison eläke laskee. (Ed. Seppänen: Nyt nöyryytetään sitä ensimmäistä heti alusta lähtien!) — Ed. Seppänen, molemmille puolisoille tulee tulevaisuudessa parempi lisäosa, kuin tällä hetkellä eläkkeellä olevat puoliset saavat. — Koko rakenne muuttuu, ja samalla on muutettu muita etuuksia. Samalla on kehitetty myös asumistukea, joka kohdentuu kaikkein huonompiosaisille, kaikkein pienituloisimmille ja kaikkein eniten myös asumiseensa tukea tarvitseville eläkeläisille, eikä tätä voi muuksi muuttaa.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Otan esille asian, joka myös liittyy osittain hallitussopimukseen, nimittäin jälleen saman kysymyksen, jonka usein aikaisemminkin olen täällä puheenvuoroissani esille ottanut, osa-aikatyöntekijöiden aseman parantamisen, jota osin tämä hallitus on jo korjannutkin. Kuitenkin osa-aikatyöntekijöiden kohdalla ei kaikkia ongelmia ole voitu hoitaa, joten toivoisin, että ennen kuin tämä eduskunta päättää työnsä ja käsitellään ensi vuoden tulo- ja menoarviota, niin siinä yhteydessä voisimme saada osa-aikatyöntekijöiden asiat järjestykseen, että heille voitaisiin nykyistä laajemmin maksaa esimerkiksi soveltua työttömyyspäivärahaa.

Osa-aikaisen työntekijän työttömyysturvan parantaminen edellyttää osa-aikatyöntekijän työttömyysturvaa sääntelevien työttömyysturvalain 18 ja 19 §:n muuttamista. Laissa säädetään nyt, että jos kokoaikatyötä tehneen työntekijän työaika muutetaan lyhentämällä hänen päivittäistä työaikaansa ja vähentämällä palkkaa vastaavasti, hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan työajan lyhennystä vaativilta täysiltä työttömyyspäiviltä edellyttäen, että työaika viikossa lyhentyy vähintään viidenneksellä.

Nykyisin vaaditaan, että henkilö on ollut yhtäjaksoisesti kokoaikaisessa työsuhteessa samaan työnantajaan vähintään edelliset 12 kuukautta, mikä on osoittautunut aivan liian pitkäksi ajaksi erityisesti palvelualoilla, joilla työsuhteet ovat lyhyitä. Lakia tulisivin muut-taa tämän ehdon osalta. Rajoitukseksi riittäisi, että henkilö on ollut kokoaikaisessa työsuhteessa vähintään edelliset kuusi kuukautta. Ankarat ehdot ovat pudottaneet mo-

net osa-aikatyöhön vastoin tahtoaan joutu-
neet työttömyysturvan piiristä kunnallisen
toimeentuloturvan varaan.

Työttömyyspäivärahaa osa-aikatyönteki-
jille pitäisi maksaa enintään 250:tä täyttä
työttömyyspäivää vastaavasta ajasta eli puol-
let kokoaikaistyöttömän vastaavasta enim-
mäisajasta. Nythän maksimina on 150:tä
täyttä työttömyyspäivää vastaava aika. Työt-
tömyyspäivärahan maksuajan pidentäminen
parantaisi ratkaisevasti osa-aikatyöntekijäin
heikkoa toimeentuloturva ja toteuttaisi
myös tasa-arvon vaatimukset muihin työnteki-
joihin nähden.

Eduskunnassa on hyväksytty vuonna 1986
ponsiesityksiä, jotka ovat selkeitä ja hallitus-
ta velvoittavia, niin, että hallituksen olisi
välittömästi ja kiireellisesti pitänyt tuoda
esitys osa-aikatyöntekijöiden toimeentulo- ja
työttömyysturvan epäkohtien korjaamiseksi.
Viime vuonna toteutetut osa-aikauudistukset
eivät tässä suhteessa mielestäni olleet riittä-
viä. Arvoisa puhemies! Tämän johdosta toi-
voisin, että hallitus täyttäisi ne odotukset
joita eduskunta hallitukseen on kohdistanut
osa-aikatyöntekijöiden sosiaaliturvaetuuk-
sien parantamiseksi.

Herra puhemies! Jatkan opiskelijoista ja
opintotuesta.

Edellisen hallituksen aikana korkeakou-
luopiskelijoiden opintorahan perusosaa nos-
tettiin vuodesta 1983 vuoteen 1987 183 mar-
kasta 320 markkaan kuukaudessa. Korotus
oli tuolloin 137 markkaa eli 75 prosenttia.
Samana aikana ammatillisten oppilaitosten
opiskelijoiden opintorahan perusosaa koro-
tettiin 183 markasta 270 markkaan, siis 87
markkaa eli 48 prosenttia, sekä lukiolaisten
opintotuen perusosaa 111 markasta 230
markkaan, korotus oli 119 markkaa eli 107
prosenttia.

Tämän hallituksen aikana korkeakoulu-
opiskelijoiden opintorahan perusosan korotus
vuodesta 1987 vuoteen 1991 eduskunnan
käsittelyssä olevan ensi vuoden budjetin mu-
kaan tulee olemaan 320 markasta 640 mar-
kaan kuukaudessa. Korotus on 320 markkaa
eli 100 prosenttia. Samoina vuosina amma-
tillisten oppilaitosten opiskelijoiden opinto-
rahan perusosaa korotetaan 270 markasta
490 markkaan eli 81 prosenttia ja lukiolais-
ten 230 markasta 340 markkaan eli 48
prosenttia. Vuonna 1991 kodin ulkopuolella
asuville lukiolaisille opintorahan perusosa tu-

lee olemaan 470 markkaa kuukaudessa. Tälle
ryhmälle nousu on 104 prosenttia.

Opintolainan saajan maksama korko-
osuus oli vuoden 1983 puolestavälistä vuo-
den 1985 alkuun 4,25 prosenttia, vuoden
1986 puoliväliin saakka 4 prosenttia. Tämän
jälkeen korko-osuus oli pari vuotta 3,2 pro-
senttia, minkä jälkeen se kohosi syksyl-
lä 1988 3,75 prosenttiin, millä tasolla se on
suunnilleen pysynyt siitä lähtien.

Ensi vuoden valtion budjetti sisältää opis-
kelijoiden asumisen tukeen lisäystä. Yksin
omistusasunnossa asuvat ja alivuokralaisina
asuvat opiskelijat tulevat asumistukilain pii-
riin. Tämä on myöskin syytä ottaa huo-
mioon.

Ensi vuoden valtion budjetti sisältää mui-
takin merkittäviä korjauksia, kuten täällä
useaan otteeseen on todettu mm. aikuisopis-
kelijoiden kohdalla. Mainitsemiä prosentti-
luvut ovat suuria ja nykyinen hallitus onkin
lisännyt opintotukea runsaasti enemmän
kuin edellinen. Ensi vuoden tulo- ja menoar-
viossa opintotukimenot kasvavat 18 prosent-
tia. Tosin alhainen lähtötaso kuitenkin mer-
kitsee, että opintotuen taso on edelleenkin
valitettavasti liian matala.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että edus-
kunnan sivistysvaliokunta tällä hetkellä kä-
sitellessään koulutuspolittista selontekoa ot-
taisi mietinnössään kantaa niihin asioihin ja
osapuoliin, joiden kohdalla voitaisiin perus-
taa komitea, joka käsitelisi esimerkiksi eräit-
tä epäkohtia, kuten opintotukeen liittyvät
epäkohdat. Näitä ovat mm. opintotuen koh-
dalla kotona asuvien opiskelijoiden epäkoh-
dat, sillä he ovat väliinputoajia opintotuen
suhteen. Ongelma on myös vanhempien tu-
lojen vaikutus opintotuen saantiin. Nämä
kaikki edellä mainitsemiä epäkohdat tulee
kartoittaa ja sen jälkeen tuoda eduskuntaan
lakiesitys, joilla opintososiaaliset epäkohdat
voitaisiin piakkoin korjata.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ed. Tykkyläinen puhui kai-
kin puolin hyvin asioita, ja niitä voi lämpi-
mästi kannattaa, mutta totean, että jos ko-
miteoitien istuma-aika on monta vuotta, niin
opiskelijoilla ei ole aikaa odottaa. Näkisin,
että tämä asia on työryhmissä ja toimikun-
nissa jo pohdittu opintotuen ja eri osapuol-
ten osalta niin tarkkaan, että se pitää vain
puristaa laiksi. Toivon, että poliittista tahtoa

siihen löytyy. Luulen, että valiokunnalla on yksimielinen halu siihen, mutta on kysymys siitä, mitä valtiovarainministeriö sanoo. Sinne paineita lisää hallituspuolueilta.

Haluaisin samassa yhteydessä todeta, että aikuisopintotuki ja muut edut ovat tupojen kautta turvattuja. Asiantuntijat ovat erittäin huolissaan siitä, että aikuisopiskelu joudutaan suorittamaan usein poissa kotipaikkakunnalta, jolloin syntyy lapsiuhreja, kun äidit ja isät lähtevät muulle paikkakunnalle opiskelemaan. Muutos on yhtä raju perheen sisällä kuin vanhemman lähtö siirtotyöhön ja joutuminen viikonloppuisiksi tai -äidiksi. Käytännössä tarvitsemme nopeasti konkreettisia toimia, että kotona tapahtuva etäopiskelu, monitoimiopiskelu, kotityön ohella perhettä hoitaen, vaalien ja ruokkien on mahdollista, sillä eivät aikuiset voi lapsen suusta viedä etua, perusturvaa. Jos isä ja äiti ovat poissa kotoa, niin yhteiskunta maksaa sen vielä rajummin ja monin kerroin myöhemmin.

Ed. Vähäkangas: Arvoisa puhemies! Vaikka hallituksen taholta on täällä pari päivää vakuuteltu, kuinka näitten pienten muutosten kautta ongelmat ovat korjaantuneet pienituloisilla, niin haluan olla yksi niistä ilonpilaajista, joka en usko tätä sanoa, ja puuttua näin ollen muutamiin asioihin.

Hallituksen vastauksesta ja hallituspuolueiden kansanedustajien puheenvuoroista on käynyt ilmi, ettei kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe toteudu nyt eikä koskaan, mikäli se riippuu tästä hallituksesta. Uudistus ei kuulu tämän hallituksen painopistealueisiin. Tämän kannanottonsa hallitus olisi voinut ilmoittaa jo heti taipaleensa alkuvaiheessa. Nyt on vuosia suorastaan jallitettu kansanedustajia kysymään asian perään ja pienituloisille annettu katteetonta toivoa asian myönteisestä kehittämisestä. Tämän suuntaisia vastauksiahan on saatu niihin lukuisiin kysymyksiin, joita on tehty hallitukselle vuosien aikana pienillä tuloilla olevien eläkeläisten asioista.

Hallituksen perustelut kielteiselle kannalle ovat erikoislaatuiset. Niitähän sosiaaliministeri eilen lausui esitteli. Ensinnäkin sitä perustellaan yhden padan edullisuudella ja toiseksi, että näin on monissa muissakin maissa.

Mitä tulee samasta padasta syömisen edullisuuteen, tuntuu perustelu kovasti haetuilta. Eihän tällaista käytäntöä sovelleta missään muissa tapauksissa, ei samaa taloutta asuviin sisaruksiin eikä heidän eläkkeisiinsä eikä muitakaan etuisuuksia saaviin, vaikka asuvatkin samaa taloutta. On pakko kysyä, miksi rangaistuksen kohteeksi asetetaan vain aviopuolisot.

Entä mikä perustelu on se, jos jossain muussa maassa menetellään vastoin pienillä eläkkeillä olevien tarpeita? Sitä paitsi moni eläkeläinen ja muu pienituloinen olisi tyytyväinen, jos todella noudatettaisiin vaikkapa Ruotsin esimerkkiä myös eläkkeen tai muun tuen tasossa. Esimerkiksi opiskelijat meillä eivät ole edes osanneet vaatia sitä, mikä tänä päivänä on totta muissa Pohjoismaissa.

Tarveharkintaa hallitus ei näytä kuitenkaan soveltavan alentaessaan suurituloisten eli yli 250 000 markkaa vuodessa ansaitsevien verotusta. Heidän kohdallaanhan tämä hallitus on alentanut marginaaliprosenttia huomattavasti. Vai ovatko nämä suurituloiset kipeämmän avun tarpeessa kuin maamme puoli miljoonaa pienituloista? Tässä on todella tarveharkintaa käytetty.

Onkin kysyttävä, haluatteko te kansaneläkeläisten kohdalla ylläpitää eriarvoisuuden kummajaista ikään kuin muistomerkkinä, jäänteinä köyhäinhoidosta. Hallitus ja hallituspuolueet ovat nyt vaalien lähetessä säikähtäneet kylmäkiskoisuuttaan pienituloisia kohtaan ja yrittävät paikata asiaa pienillä almuilla myös pienituloisten eläkeläisten suuntaan. Kuitenkin on todettava, ettei esitetyillä murusilla korjata pienillä eläkkeillä olevien taloudellisia ongelmia.

Kovin kauas jäädään tasosta, jonka neljännen vaiheen toteutus olisi mahdollistanut. On mielenkiintoista jatkossa seurata, tuoko hallitus muillekin elämänaloille suuntautuvia ehdotuksia nyt omaksumansa yhden padan periaatteella. Aiheita tähän suuntaan löytyy hyvin mielenkiintoisilta alueilta.

Täällä on myös värähtelevin äänenpainoin puhuttu nyt kansaneläkeiässä olevien suurimerkityksellisestä työstä isänmaan hyväksi vaikeina aikoina ja korostettu tuon työn korvaamista heille. Mutta näiden ihmisten taloudellista elämää ei korjata puheilla, ei arvostamalla heidän työtään eikä katteettomilla lupauksilla. Korjauksiin tarvitaan rahaa, yksinomaan rahaa, mutta hallituksella

ei ole nyt tarpeellista valmiutta eikä halua sitä antaa.

On myös kiistelty, milloin hallituksen silmä on iskenyt epäkohtiin, ja lyhytmuistisuutta on esiintynyt paljon. Eräät ovat sanoneet: Nyt se on huomattu, toiset, että viime keväänä. Tosiasia on kuitenkin, että toistakymmentä vuotta epäkohdat on tiedetty, mutta ratkaisuja ei ole rohjettu eikä haluttu tehdä. Kuten alussa mainitsin, nyt on selkeästi ilmoitettu, ettei hallituksen silmä tule myönteisessä mielessä tähän asiaan iskemään pitkiin aikoihin. Budjetti on tyly pienistä korjauksista huolimatta pienituloisille ihmisille. Osa korjauksista on epämääräisiä, eikä niiden vaikutuksia tiedetä. Tulee mieleen sanonta, joka sopii hyvinkin tähän tilanteeseen: Ahdingossa annettu lupaus kestää vain ahdingon ajan.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin lukea pienen kappaleen rintamaveteraanilta mallia 15 saamastani kirjeestä, jonka uskon pitkälti olevan monen näkemys heitä koskettavissa asioissa. Lainaan: ”Työskentelyni kotipiiriin ulkopuolella alkoi 13-vuotiaana tukkimetsässä justeerin päässä. Sitten maanviljelijänä, uudisraivaajana, sivussa metsä- ja uittotöissä, myöhemmin sirkkelisahurina valtion ja yksityisten palveluksessa.” Kirjoittaja on kokenut työttömyyden 1930-luvulla ja sota-ajan jälkeiset vaikeudet ja joutunut sydänlappävikansa takia sairaseläkkeelle 52-vuotiaana. Maatalousyrittäjien eläkelaki ei vasta voimaan tullessa häntä auttanut, eikä hän päässyt tietenkään työeläkkeen piiriin.

Lainaan edelleen: ”Elän sairaalloisen vaimoni kanssa kansaneläkkeellä ilman mitään muita tuloja paitsi se rintamaeläke, jota rintamalisäksi kutsutaan, lisäksi valtion eläkettä postinkannosta kokonaista 46 markkaa kuukaudessa. Oma edellä mainittu eläkkeeni on asumistuen kanssa 2 326 markkaa kuukaudessa, vaimoni eläke rintamalisää vähemmän. Vuokraa maksamme 1 165 markkaa kuukaudessa.”

Kirjeen kirjoittaja on iloinen voidessaan asua vapaana rakastamassaan isänmaassa ja siitä, että lasten olot ovat paremmat, vaikkei heitä varojen puutteen vuoksi korkealle koulutettukaan. Mutta hän tuntee myös katkeruutta ja jatkaa: ”Mutta olen myös katkera siitä, että elämäntyöni palkitaan siten, että yhteiskunta katsoo tarpeelliseksi nöyryyttää neuvomalla esimerkiksi sosiaalivirastosta

anelemaan toimeentulotukea. En ole ennen koskaan joutunut niin alas, että olisin sosiaalipuun joutunut.” Lopuksi kirjoittaja kehottaa isokenkäisiä lopettamaan lämpimät puheet ja korjaamaan vähäosaisten eläkeasiat.

Arvoisa puhemies! Tämän kirjeen sanomaan ei minulla ole sosiaaliministerille mitään lisättävää. Kirje puhuu puolestaan aidosti ja väärentämättömästi.

Ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Kun eilen kuuntelin SDP:n ryhmäpuheenvuoroa, historian siipien havina kuului. Paitsi että hallituspuolueet nyt joutuivat korjaamaan ja parantamaan budjettiesitystä kansalaiset paremmin huomioon ottavaan suuntaan heti budjettiesityksen antamisen jälkeen, mikä tapahtui, kuten eilen todettiin, ensimmäisen kerran eduskunnan ainakin 40 vuoden kokemusten valossa, puheessa oli muutakin merkittävää, jopa myönteistä. Tarkoiton puheessa esitettyä SDP:n entistä myönteisempää suhtautumista perhepolitiikan yhteen osatekijään, kotihoidon tukeen sekä yleensä kotona tapahtuvaan hoitotyöhön.

Lyhyt katsaus lasten kotona tapahtuvan hoidon tukemisen vaiheista.

Keskustapuolue otti sen ensimmäisen kerran esille vuoden 1972 hallitusneuvotteluissa. SDP:n neuvottelijat eivät halunneet asiaa otettavaksi hallitusohjelmaan. Johannes Virolaisen toimesta saatiin ohjelmaan kuitenkin maininta siitä, että laitospäivähoidon rinnalla tuetaan lasten muita hoitomuotoja.

Asia pääsi edistymään kuitenkin vasta vuoden 1976 syksyllä, kun keskiryhmät olivat muodostaneet vähemmistöhallituksen. Se saattoi nyt ottaa budjettiin määrärahan lasten kotihoidon tuen kokeiluista. Saadakseen budjetin silloisessa eduskunnassa hyväksytyksi keskiryhmät saivat kokoomuksen ja kristilliset avuksi tukemaan budjettiesitystä. Mainittu kokeilutoiminta pääsi sitä kautta vuonna 1977 alkuun.

Vasemmisto vastusti kuitenkin jatkuvasti hanketta, sekä äärivasemmisto että SDP. Niinpä vei aikaa aina vuoteen 1984, ennen kuin pienten lasten hoidon kehittämistä koskeva lakinippu saatiin eduskuntaan, mukaan

lukien esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta. Asia lopulta tuli hyväksytyksi. Mutta vaikeutena on ollut se, että nihkeä suhtautuminen on jatkunut, eikä kotona tapahtuvan hoidon tuki ole voinut vielääkään nousta riittävästi.

Nyt ovat hallituspuolueet parantaneet vaatimatonta tukea, joka budjetissa oli, lisäämällä siihen varoja. Näin on hyvä. Kiitokset Helsingin kaupungin sosiaalijohtajalle, joka osoitti, miten pääkaupungin vaikeat hoitongelmat voidaan kotihoidon tuen avulla ratkaista.

Kommunistit ovat vastustaneet tukea aatteellisin perustein. Neuvostoliitossa pidettiin vallankumouksen jälkeen vuonna 1917 tärkeänä, että naistyövoima vapautui kodeista uuden yhteiskunnan rakennustyöhön. Näin ollen lasten hoito ja kasvatusta siirrettiin valtion päiväkodeille. Se mahdollisti myös virallisen aatekasvatuksen antamisen kasvavalle polvelle.

Meilläkin ääriivasemmisto on pitänyt tärkeänä, että lapset kasvatetaan yhteisössä ammattikasvattajien toimesta pienestä pitäen yhtenäistetyin kasvatuksen antamiseksi. Mielenkiintoisia ovat ne puheenvuorot, joita tässä salissa tältä taholta käytettiin joulun alla ja heti sen jälkeen vuonna 1984 lakiesitystä käsiteltäessä. Se, että lapsia olisi voitu hoitaa kotona ja että sille annettaisiin tukea, tuntui SKDL:n piirissä suorastaan kavahdetavalta asialta. Muuan SDP:n mielipiteistä kuului, että kotonaan lasta hoitava äiti tai isä ei tee oikein, jos hän pyrkii olemaan kaikkivoipa ja rajaa muut kontaktit ja virikkeet lapselta pois, ikään kuin siitä olisi ollut kysymys.

Kotihoitoa vierastivat ja vastustivat myös eri puolueiden pitkälle koulutetut naiset. Jos oli kotihoidon hyväksyjä kokoomuksessa ja RKP:ssä, oli siellä myös niitä naisia, jotka pitivät lasten kotona tapahtuvan hoidon tukemista vaarallisena urallaan menestymään pyrkiville naisille. Todettiin, miten vaarallinen laki olisi etenkin tiedenaisille, jotka saattaisivat joutua olemaan jopa kolme vuotta uraltaan poissa lasten hoidon takia. Ei huomattu — vai oliko niin, ettei välitetty huomata — että kyseessä on vapaaehtoinen valinta. Ei suinkaan ollut pakko jäädä kotiin, oli tarkoitus vain antaa valinnan vapaus. Miettusen vähemmistöhallituksen sosiaaliministeri, liberaalisen kansanpuolueen naisedustaja, esimerkiksi vastusti asiaa tästä

syystä hallituksessa esitystä laadittaessa. Oli todella hyvin modernia olla kotihoitoa vastaan ja uranaisten puolesta. Siinä unohtui, että korkeasti koulutetut ovat vain pieni osa väestökokonaisuudesta tässä maassa. Heidänpö ehdoillaan asiat piti hoitaa? Vainko heidän ehdoillaan?

Työmarkkinajärjestöt suhtautuivat erityisen nihkeästi asiaan. Kaikki sellainen lainsäädäntö, joka koskee naista ja äitiyttä, on ollut ymmärrettävästi vaikea asia sille taholle. Yleistä on ollut, että työnantajat tarvitsevat naisia kodeista ansiotyöhön työvoimapulan aikana mutta luovuttavat heidät mieluisesti taas kotiin, kun alkavat taloudellisesti vaikeat ajat. Naiset ovat olleet hyvä ja käyttökelpoinen reservi siinä suhteessa.

Ammattiyhdistysliike katsoi erityisesti, että naisen tulee saada toimeentulonsa ja sosiaaliturvansa, etenkin eläketurvansa, työmarkkinoitten jäsenenä ollen. Kotona toimivia naisia pidettiin vanhanaikaisina ja kotihoidon tukemista tulonsiirtona maaseudulle. Siihen mainituksa vuoden 1984 joulun seudun eduskuntakeskustelussa viitattiin mm. kokoomuksen taholta. Sitä ennen olivat erityisesti SDP:n naisministerit, sosiaaliministerit, säännöllisesti vastustaneet kotihoidon tukea. Näin siis siitä huolimatta, että molemmissa ryhmissä oli niitä, jotka pitivät kotihoidon tuen säätämistä toivottavana ja käyttivät eduskunnassa siitä myönteisiä puheenvuoroja.

Monissa työläiskodeissa tiedettiin, mikä rasitus lapsille oli viedä heitä aamupimeässä hoitoon ja miten raskasta olo ryhmässä yhtä pitkään kuin aikuisen työpäivä. Toiset sen kestivät, toiset lapset eivät. Lapset ovat erilaisia, samoin perheitten olot. Vaihtoehdot ovat sen vuoksi hyvät olemassa.

Ehkä suurin yhteinen tekijä asian vastustajille oli 60- ja 70-luvuilla se, että aika oli alkanut arvostaa tehokkuutta ja kulutusta. Naisten siirtyminen kodeista ansiotyöhön edisti näitä päämääriä. Kieltämättä asiassa myös oli lapsikielteisyyden kylmä vire. Lapsi ei sopinut kuvioihin, kun kulutuksen ja tuotannon maksimointi olivat päivän tunnus ja lapsi esti kummankin toteutumista.

Kuvaavaa myös on, miten lapsen kotona tapahtuvaa hoitoa pidettiin vasemmistossa jopa haitallisena lapselle vetoamalla pariin usein lainattuun tutkimukseen. Päiväkodin ryhmähoitoa ja usean henkilön hoitoa pidet-

tiin niiden mukaan lapselle kehityksen kannalta huomattavasti edullisempana kuin kodissa tapahtuvaa hoitoa.

Tänään ilmasto on inhimillisempi, perhe- ja lapsimyönteisempi. Se poliittinen aate, joka asetti muut tavoitteet lasten ja kodin edun edelle, on alamaässä. Yli poliittisten tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien lapsi ja ihminen yleensä on, siltä nyt vaikuttaa, saamassa viimein enenevästi huomiota. Ehkä siitä saamme kiittää sitä, että SDP:n ryhmäpuheenvuoro nyt antoi arvon lapsen ja muiden hoivaa tarvitsevien kotihoidollekin ja että arvokkaaksi työksi ei enää lasketa vain palkkasuhteessa tehtyä työtä, vaan myös kotona tapahtuva palkaton työ.

Neljännesvuosisatainen taistelu lapsen eri hoitomuotojen paremmuudesta ja valinnan vapaudesta on todennäköisesti viimeinkin laantumassa ja kotihoidon tukikin hyväksytään nyt lasten päivähoidon rinnalle lopulta-kin yhtenä vaihtoehtona tässä yhteiskunnassa. Yhteiskunta alkaa ilmeisesti olla inhimillisempi elää.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli terveellistä kuulla ed. Väänänen katsaus kotihoidon tuen kehittämiseen. Muistutan kuitenkin, että kokoomuksen ohjelmassa kotihoidon tuen eteenpäin vieminen on ainakin jo viisi vuotta ja olemme painottaneet koko tämän hallituskauden ajan kotihoidon tuen merkitystä siinä mielessä, että sen nostaminen reaalille tasolle antaa perheelle todellisen mahdollisuuden valita lapsen hoitomuoto perheen tarpeiden mukaan. Olemmekin todella nyt iloisia, kun saatiin tämä lähes 500 markan nousu kotihoidon tukeen.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On todella ilahduttavaa, että kokoomuksen puolueohjelmassa on jopa viiden vuoden ajan ollut lasten kotihoidon tuki. On kuitenkin muistettava, että tämä taisto on kestänyt jo 70-luvun alusta lähtien. Toivottavasti jatko tulee olemaan parempi.

Ministeri Härmäläinen: Arvoisa puhemies! En aio pitkään pidätellä ed. Malmia, joka kärsimättömänä odottaa puheenvuoroaan. Mutta en malttanut olla puuttumatta siihen, kun tässä käytiin jälleen kerran historiallista katsausta siihen, millaista keskus-

telua Suomessa on aiemmin käyty perhepolitiikasta ja missä tällä hetkellä mennään.

Ajat ovat tavattoman paljon muuttuneet, ja monet niistä väitteistä, joihin ed. Väänänen katsauksessaan viittasi, eivät pidä paikkansa. Itse asiassa monet asiat ovat hyvin paljon muuttuneet. Työmarkkinajärjestöt eivät suhtaudu nihkeästi äitejä ja lapsia koskeviin asioihin. Itse asiassa työmarkkinajärjestöt ovat erittäin ansiokkaasti viime aikoina ajaneet sekä perheiden taloudellista tukea että myös lastenhoitojärjestelyjä.

Kansainvälisissä vertailuissa Suomi on ainutlaatuinen, oikeastaan lähes ainutkertainen esimerkki siitä, että meillä on todellisia vaihtoehtoja. Suomessa oli ihan pari viikkoa sitten vierailulla Norjan perheasioista vastaava ministeri, joka on kristillisen liiton edustaja. Hän oli hyvin innostunut ja hänen seurueensa oli hyvin ilahtunut siitä, että Suomessa toteutetaan todellisia vaihtoehtoja päivähoidossa. Hän kertoi, että Norjassa — ja samoja viestejä olemme kuulleet myös Ruotsista — suuntaus on samanlainen, että pyritään kehittämään erilaisia vaihtoehtoja, pyritään hakemaan myös vaihtoehtoisia malleja päivähoidon.

En malta olla myöskään kertomatta niistä havainnoista, joita minulle selvisi taannoisella matkalla Neuvostoliittoon. Olin ihan äskettäin vierailulla Neuvostoliitossa, ja minulla oli siellä mahdollisuus puhua sikäläisen kollegan ja useiden virkamiesten kanssa heidän kehitysnäkymistään. Aivan toisin kuin ed. Väänänen kertoi näistä historiallisista taustoista, tällä hetkellä he ponnistelevat naisten saamiseksi kotiin, naisten saamiseksi vastaamaan hoito- ja hoivajärjestelmistä. Ajat muuttuvat, ja kukin yhteiskunta aina kulloisissakin lähtökohdissa hakee niitä ratkaisuja, joita he sillä kertaa pitävät käyttökelpoisina ja tarkoituksenmukaisina.

Me voimme olla yhdessä iloisia siitä, että Suomessa on päädytty siihen, että on hyvä, että on vaihtoehtoja, on hyvä, että perheillä on valinnan mahdollisuuksia.

Yhtä asiaa en malta olla kuitenkaan korostamatta tässäkin yhteydessä. Minä toivon, että keskustelu ei, silloin kun puhumme perhepolitiikasta ja lasten hoitamisesta, tässä yhteydessä juuttuisi keskusteluun rahan jakamisesta. Raha ei kuitenkaan hoida lasta. Tarvitaan hoitavia käsiä ja lämpöistä syliä, joka pitää huolta lapsista. Tarvitaan

päivähoitovaihtoehtoja ja tarvitaan sellaista järjestelmää, joka todella tukisi lasten kotona tapahtuvaa hoitoa.

Tällä hetkellä kotihoidon tuki on ehkä sillä tavalla harhaanjohtava nimikkeeltään, että se ei välttämättä suuntaudu vain kotona tapahtuvaan hoitoon, vaan se ohjautuu myös joiltakin osilta suorana taloudellisena tukena perheille, jotka sitten sen puitteissa voivat hakea muita vaihtoehtoja. Mutta minä pelkään, että kehitys saattaa tulevaisuudessa olla sellainen, että yksityisiltä markkinoilta on vaikea löytää hoitavia tätejä ja huolehtivia käsiä ja lämmintä syliä, jotka pitävät huolta lapsesta.

Kun minä uskon, että meidän kaikkien yhteinen pyrkimys on saada turvallisia ja hyviä ja kasvatuksellisesti oikeita ratkaisuja lasten hoitoon ja hoivaan, niin minä mielelläni näkisin, että myös kotihoidon tukea voitaisiin kehittää jatkossa sillä tavoin, että se todellisuudessa ohjautuisi niihin perheisiin, jotka ovat tehneet sen valinnan, että toinen vanhemmista on jäänyt kotiin hoitamaan lasta. Minä arvelisin, että se silloin toteuttaisi kaikkein parhaiten sitä päämäärää, joka sillä alun perin on ollutkin. Tällä hetkellä hajonta tässä suhteessa on melkoinen.

Kun sitten vielä otetaan huomioon ne kuntakohtaiset lisät, joita maksetaan perheille, niin ne todelliset ratkaisut, joita niiden puitteissa tapahtuu, eivät välttämättä olekaan niitä, jotka johtavat lapsen kotona tapahtuvaan hoitamiseen. Minä toivoisin, että kehitys kulkisi todellakin siihen suuntaan, että päämäärä, on se sitten päivähoiton kehittämiseksi tai kotihoidon tuen kehittämiseksi, olisi se, että tuloksena saadaan turvallinen, hyvä ja lapsen kasvatuksen kannalta hyvä hoito.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta oli mieluisaa kuulla ministeri Hämäläisen puheenvuoro, koska siitä yllättäen henki inhimillistä lämpöä ja ymmärtämystä erilaisia hoitomuotoja kohtaan. Olen iloinen, jos jatkossakin perhepolitiikkaa kehitetään tässä talossa ja hallituksessa tällaiseen suuntaan.

Halusin korostaa omassa puheenvuorossani nimenomaan asian historiallisia puolia. Täytyy sanoa, että ajat olivat varsin kovat. Tässä suhteessa ymmärtämystä ei ollut. Toetan senkin, että kun olen ollut Neuvostoliit-

tossa ja DDR:ssä, kun tätä lainsäädäntöä laadittiin, ja olin sitä siellä kyselemässä ja tutkimassa, ajatukset laitoshoidosta olivat tyystin toisenlaiset kuin ne ilmeisesti siellä ovat nykyään. Ajat muuttuvat. Toivottavasti edistymme jatkossa parempaan suuntaan.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Hämäläinen puheenvuorossaan sanoi toivovansa, että kehitys tulevaisuudessa ohjautuisi siten, että kotihoidon tuki tukisi nimenomaan kotona tapahtuvaa lasten hoitamista eikä koskisi kodin ulkopuolella muualla kuin päiväkodeissa tapahtuvaa lasten hoitamista, jos oikein ymmärsin. Ymmärsin, mitä ministeri tarkoitti, mutta en oikein voi tätä ajattelua allekirjoittaa.

Yhteiskunnan on mielestäni tuettava taloudellisesti perheiden valinnan vapautta lasten hoitomuotojen valinnassa, perheiden omia ratkaisuja, omia valintoja. Kunnallinen päivähoito tarjoaa erittäin tuntevan yhteiskunnallisen tuen — aivan oikein — niille perheille, jotka haluavat valita lastensa laitamisen kunnalliseen päivähoitoon. Kotihoidon tuki olkoon yhteiskunnan tuki niille perheille, jotka eivät tätä vaihtoehtoa käytä. Tällöin on tietysti mahdollista lasten hoitaminen kotona, mikä varsinkin lasten ollessa pienimmillään on mielestäni erittäin hyvä ja monissa tilanteissa suositeltavin pienten lasten hoitotapa.

Mutta en näe mitään syytä, miksi emme tukisi taloudellisesti myös niitä perheitä, joiden lapset eivät ole kunnallisessa päivähoitossa ja joilla ei ole mahdollisuutta tai halua hoitaa niitä omassa kodissaan vaan hoitavat kodinomaisissa olosuhteissa jollakin muulla tavoilla. (Ed. Väänänen: Toki se on tarkoitus!) — Se on kotihoidon tuen tarkoitus, kuten ed. Väänänen välissä totesi. — Mutta ministeri Hämäläinen puheenvuorossaan suhtautui varauksellisesti tähän tarkoitukseen ja toivoi, jos oikein ymmärsin, jatkossa kotihoidon tuen jakoperusteiden supistamista sillä tavoin, että kunnallisten päivähoitopaikkojen ulkopuolella tuettaisiin vain nimenomaan kotona tapahtuvaa lasten hoitamista — omassa kodissa tapahtuvaa, jos oikein ymmärsin.

Ministeri Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Varmuuden vuoksi käyn vielä oikaise-

massa ed. Zyskoviczin väärinkäsityksen. Juuri näin en tarkoittanut vaan puhuin siitä, mihin tulevaisuudessa pitäisi painopistettä kehittää. Tulevaisuus minusta näyttää siltä, että meillä edelleen puuttuu päivähoitopaikkoja, niistä on kysyntää. Niitä pitää kehittää todelliseksi vaihtoehdoksi niille, jotka päivähoidon valitsevat ja tämän muodon.

Tällä hetkellä kotihoidon tuen perusosa erittäin hyvin korvaa jo yksityisestä hoidosta aiheutuvat kustannukset niille perheille, joissa usein molemmat vanhemmat vielä ovat työssä. Kun kotihoidon tukea jatkossa kehitetään eteenpäin, tulee kiinnittää huomiota niihin perheisiin, joissa päätetään jäädä työelämästä pois toisen huoltajan varaan hoitamaan lasta kotona. Tällä hetkellä kotihoidon tuessa se on eniten kehitettävä alue jatkoa silmälläpitäen samalla, kun kehitetään päivähoitoa.

En suinkaan kritisoinut tämänhetkistä tilannetta. Puhuin siitä, mihin suuntaan jatkossa, kun lähdetään vaihtoehtoja kehittämään, minun mielestäni pitäisi lähteä liikkeelle.

Ed. Malm: Talman, puhemies! Grundtryggheten i samhället har länge varit en av de stora politiska frågorna. Det finns inte någon orsak tycker jag att sticka under stol med att det rätt och råder politisk oenighet om hur den skall ordnas, också om olika standpunkter närmat sig varandra.

Ända sedan man inte kunde nå politisk enighet om att skapa ett enda pensionssystem har vi haft stora skillnader i de äldres grundtrygghet. Genomförandet av den s.k. folkpensionsreformen har inte varit någon politiskt entydig fråga. Diskussionen om det fjärde steget som nu genomförs visar klart att så här är fallet. Inte heller alla pensionärer har accepterat de åtgärder som vidtagits för att reformen skall kunna förverkligas.

Inte kan man heller säga att reformen löst alla problem som finns i pensionspolitiken. Den diskussion som förts i går och i dag både då det gäller folkpensionsreformen och då det gäller hemvårdsstödet har varit ganska intressant för den som har haft möjlighet att följa med diskussionen och besluten ända sedan det här startade på 1970-talet.

Jag är personligen övertygad om att historieskrivarna kommer att ge en helt annan bild av utvecklingen för både folkpensions-

reformen och hemvårdsstödet än vad man vill göra gällande i den här salen i dag. Då det gäller hemvårdsstödet så är det på väg i rätt riktning. Jag tror att det är riktigt att vi också i vårt land ger olika möjligheter då det gäller vård av barnen. Man skall också kunna ge möjlighet till vård i hemmen. Jag tycker det är glädjande att man genom hemvårdsstödet ger möjlighet för en mormor som fostrat en mor och en dotter att också fostra barnbarn, treåriga Andreas och ett och ett halvtåriga Heidi Maria. Hemvårdsstödet gör det här möjligt och det skulle vara mycket svårt om det här stödet inte skulle finnas.

Olen melko varma siitä, että historiankirjoittajat tulevat antamaan toisenlaisen kuvan sekä kansaneläkeuudistuksesta että kotihoidon tuesta kuin tässä salissa eilen ja tänään on kerrottu. On aivan selvää, että monet, jotka vastustivat näitä uudistuksia 1970-luvulla, ovat tänään valmiit hyväksymään ne.

Suurena epäkohtana tällä hetkellä on, että myös pienet työeläkkeet vaikuttavat kansaneläkkeen määrään. Tämä koskee niin pal kansaajia, yrittäjiä kuin maanviljelijöitäkin. Tältä osin uudistuksen tulokset ovat olleet huonot. Korottamalla kansaneläkkeeseen vaikuttavan työeläkkeen rajaa pientä eläkettä saavien tilannetta voitaisiin parantaa huomattavasti. Maanviljelijöiden keskimääräinen eläke oli joulukuussa viime vuonna 652 markkaa kuukaudessa. Ei voida pitää mitenkään oikeana, että näin pieni työeläke vaikuttaa kansaneläkkeen lisäosaan. Tämä johtaa siihen, että monilla maanviljelijöillä on yhdessä monien muiden ryhmien kanssa sosiaalipoliittisena minimitulona pidettävää pienempi kokonaiseläke. Tästä puolestaan seuraa, että monet eläkeläiset joutuvat taloudellisten seikkojen vuoksi jatkamaan aktiivi-viljelijöinä. Kun eduskunta on puuttunut eläkeproblematiikkaan, myös tätä asiantilaa on tarkistettava.

En stor olägenhet i dag är att också små arbetspensioner påverkar folkpensionens storlek. Detta gäller för såväl löntagare som företagare och bönder. Till den delen har folkpensionsreformen gett ett dåligt resultat. Genom att höja gränsen för den arbetspension som påverkar folkpensionen kunde man

förbättra situationen avsevärt för dem som har den lägsta pensionen.

Vi som stödde folkpensionsreformen redan i mitten av 1970-talet hade klart den uppfattningen och förfäktade den idén att den förbättrade folkpensionen tillsammans med de små arbetspensionerna skulle ge större trygghet åt dem som tidigare har varit i en sämre situation. Det faktum att så små arbetspensioner nu beskär folkpensionens tilläggsdel har gett ett annat slutresultat än vad vi då kunde förutse.

Lantbrukarna lyfte 31.12.1989 arbetspension i medeltal 652 mark per månad. Att en så låg arbetspension skall påverka folkpensionens tilläggsdel kan inte vara riktigt. Det leder till att många lantbrukare tillsammans med många andra har en total pension som är lägre än det som socialpolitiskt anses vara minimiinkomst. Detta i sin tur leder till att många pensionärer av ekonomiska orsaker är tvungna att fortsätta som aktiva lantbrukare. När riksdagen tagit itu med pensionsproblematiken måste också det här förhållandet ses över. Det här är framför allt en pensionspolitisk fråga, men det är också till en del en lantbrukspolitisk fråga. Om vi inte kan få bukt med de här problemen betyder det också att vi inte kan få den utveckling av moderneringen som skulle vara nödvändig för att yngre aktiva lantbrukare skulle ges möjlighet att kunna producera livsmedel i det här landet också i framtiden.

De förbättringar regeringspartiernas riksdagsgrupper nu kommit överens om är ett steg i rätt riktning. Tillvägagångssättet måste dock ifrågasättas. Ingen vet i dag vad det exakta slutresultatet kommer att bli. Ingen kan ge garantier för att alla får förbättringar och att ingen faller emellan med försämrat slutresultat som följd. Det skulle vara betydligt säkrare om statsutskottet och dess delegationer skulle ha getts möjlighet att höra sakkunniga och på basen av den rundan hade riksdagen fått en klarare bild av konsekvenserna. Det skulle också ha gett parlamentarismen möjlighet att fungera som den borde fungera. Det har gjorts gällande att det här beslutet betyder en framgång för parlamentarismen. Jag ser det inte som ett resultat av parlamentarismens framgång. Det skulle också ha gett möjlighet att få klarhet i finansieringen. I dag är den helt öppen. Det är knappast att ta ansvar, om man fattar

beslut om utgifter på årsbas om cirka 800 miljoner mark utan att ha klart för sig hur de skall finansieras. Men ännu en gång: åtgärderna som sådana är riktiga, det är vi väl alla överens om.

Talman! Det är också skäl att understryka att riksdagen ingalunda fransagt sig rätten till ändringar i budgeten med den här överenskommelsen. Rätten till höjningar eller nedskärningar måste kvarstå också efter den snabba ändringen i budgeten som nu har skett.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan todeta ed. Malmille, kun hän puhui historiankirjoituksesta, että kyllä historiankirjoituksessa tullaan puhumaan mustasta syyskuusta, jolloin tynkähallitus petti suomalaiset kansaneläkeläiset sillä tavalla, kuin nyt on tapahtunut: 300 markkaa kuukaudessa kansaneläkkeen lasku alaspäin, kun ne ovat muutenkin jääneet reaaliostovoimaltaan alas. Kyllä se on vähän liian kovaa historiaankin kirjoitettavaksi, ed. Malm.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Suomi on vauras maa. Ainakin näihin saakka kehitys on ollut kohti korkeampaa taloudellista elintaso. Olemme kyenneet kaventamaan tuloeroja niin palkkapolitiikalla kuin yhteiskunnan tulonsiirroilla. Silti satojatuhansia ihmisiä elää hyvin pienillä tuloilla, kuten on nyt kahden päivän aikana eduskunnassa kuultu. Suuri osa heistä, ei edustajista, vaan eläkeläisistä, on pysyvästi tai pitkiä aikoja perusturvan varassa. Eläke-etuus voi olla vuosikymmeniä ainut tulonlähde.

En voi ymmärtää, miksi sekä kokoomus että sosialidemokraatit ovat aivan selvästi omaksuneet sen periaatteellisen kannan, että eläkeläispuolisille maksetaan yksinäisiin verrattuna alennettua eläkettä. Tämä ainutlaatuinen järjestelmä koskee vain pienimpien eläkkeiden saajia. Jos eläkeläinen on tarpeeksi köyhä, siis oikeutettu lisäosaan ja kunnallisverotuksen eläketulovähennykseen, niitä voidaan kumpaakin madaltaa. Suurituloisia asia ei koske. Jos ei ole oikeutta lisäosaan, ei ole mistä leikata.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen tarkoituksena on turvata vähimmäistoimeentulo. Muuta sosiaaliturvaa, myöskään vähimmäisetuuksia, ei leikata puolison olemassaolon

takia, ellei oteta huomioon tiukasti tarveharkintaista kunnallista toimeentulotukea. Eihän esimerkiksi sairaus- ja työttömyyspäivärahaa alenneta, jos puolisosikin on sairas tai työtön. Myöskään työeläkkeitä ei alenneta tällä perusteella. Vanhusten, sairaiden tai vammaisten kotona selviytymistä ja puolisoiden toinen toisensa tukemista pitäisi kannustaa myös rahallisesti. Tämä olisi järkevää niin sosiaalipoliittisesti kuin asuntopoliittisesti. Laitoshoito on usein vähemmän inhimillinen ja yhteiskunnalle kalliimpi vaihtoehto. Tähänkin täällä on jo useaan kertaan puututtu.

Hallituksen eläkepuolisoiden ratkaisulinja ei lähde sosiaalipoliittisesta vaan lisäkustannusten välttämisen tarpeesta. Prosenttiluku 85 ei perustu kulutustarvelaskelmiin. Sosiaalidemokraattisvetoinen eläkekomitea 87 lähti laskemaan ratkaisua, joka ei maksaisi valtiolle mitään, ja päättyi seuraavaan kaavaan: Lisäosaa saavia eläkeläispuolisoina on noin 250 000 ja muita naimisissa olevia lisäosan saajia, joilla puoliso ei ole vielä eläkkeellä, noin 80 000. Viimeksi mainitulle pienemmälle ryhmälle eläkettä alennetaan 15 prosenttiyksikköä eli eläkeläiselle maksetaan kunta-ryhmästä riippuen noin 280 markkaa kuukaudessa vähemmän, jotta säästö mahdollistaisi suuremmalle ryhmälle 4 prosenttiyksikkön eli noin 70 markan korotuksen. Hienosti sanottuna ratkaisu on valtion kannalta kustannusneutraali. Suomeksi sanottuna se tarkoittaa sitä, että valtio pelaa eläkeläisten rahoilla ja vilpittömällä naamalla kutsuu tätä uudistukseksi. Edellä mainittua tosiasiaa on turha yrittää muuksi muuttaa. Uskon, että eläkeläisten on helppo huomata hämäys katsoessaan kukin omalta kohdaltaan, tuleeko tilille enemmän rahaa kuin aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! Lisäosan täyden määrän maksaminen myös eläkeläispuolisille olisi todellinen parannus rintamaveteraanien asemaan, sillä niistä 250 000 eläkeläisestä, joita tämä ratkaisu koskee, on nimittäin noin 200 000 rintamaveteraaneja ja heidän puolisoitaan. Tässä olisi hallituksella ollut mahdollisuus todella parantaa veteraanien asemaa.

Veteraanien kuntoutukseen on toki budjetissa lisätty määrärahoja. Mielestäni tämä on myönteinen asia. Mutta erityisesti kotirintamalla työskennelleet naiset jäävät edelleen lähes kaiken kuntoutuksen ulkopuolelle.

Kun on tiedossa, että sosiaali- ja terveysministeriössä on suunnitelmia kuntoutusjärjestelmien kehittämiseksi, tulisi näissä muutoksissa ottaa vahvasti huomioon kotirintamalla työskennelleet naiset, jotta pelkällä vapaaehtoistyöllä kotirintamanaisten kuntoutusta ei tarvitsisi suorittaa.

On syytä tässä vielä todeta se seikka, että Etelä-Pohjanmaalla suoritettiin veteraanijärjestöjen yhteistyön tuloksena viime ja tämän vuoden aikana keräys kotirintamanaisten kuntouttamiseksi. Tämä 105 kunnian päivää -keräys alkoi talvisodan alkamispäivänä ja päättyi 13.3. tänä vuonna. Se tuotti yhteensä 1,1 miljoonaa markkaa, ja tällä voitiin kuntouttaa 571 naista, joiden keski-ikäkin on syytä tässä todeta: 78,5 vuotta. Toivottavasti todella kuntoutukseen saadaan lisää määrärahoja ja nämä raskasta työtä tehneet kotirintamanaiset saisivat osan myöskin suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnista.

Arvoisa puhemies! Vaalien läheisyys, eläkeläisten liikehtiminen sekä valtopoliittikka saivat Holkerin hallituksen hätätilaan. Pääministerin ja valtiovarainministerin yli käveltiin. Budjetti revittiin nopeasti rikki. Budjetti ei ehtinyt edes valtiovarainvaliokuntaan, kun se jo muuttui. Budjettikirja säilyttää kuitenkin edelleen veronkevennykset suurituloisille ja on epäsosiaalinen. Väläkysymys on mielestäni osunut kohdalleen, ja kansalaiset voivat nyt nähdä, mitä todella poliittinen peli on uudessa puna-mustassa kulttuurissa.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälälle muistutan, että kyllähän Vihriälän puolue on ollut hallituksessa seitsemän vuotta ja olisi voinut tämän epäoikeudenmukaisuuden korjata, niin että eläkeläisaviopuolisot olisivat saaneet sen 100-prosenttisen kansaneläkkeen, minkä yksinäinen kansaneläkkeellä oleva ihminen saa. Miksi ette ole korjanneet?

Toisaalta voidaan kysyä, onko oikein, että yksin asuva eläkeläinen saa saman eläkkeen kuin kaksi yhdessä asuvaa eläkepuolisoa. Kun katsotaan tilastoja sieltä, missä on sellainen kaiken kattava eläkejärjestelmä, kuin Suomessakin, Pohjoismaissa ja Hollannissa, niin kyllä Suomessa juuri eläkepuolison saama kansaneläke suhteessa yksinäisen saamaan kansaneläkkeeseen on keskiarvo siitä, mitä muissa maissa. Nosto, mitä nyt ehdotetaan, 85 prosenttia yksinäisen kansan-

eläkeläisen eläkkeestä, on minusta aivan oikea ja hyvän suuntainen. Kuitenkaan se ei ole epäoikeudenmukainen yksin asuvia kansaneläkeläisiä kohtaan, koska he joutuvat tulemaan yhdellä eläkkeellä toimeen. Eläkepuolisot voivat monia menoja jakaa, ja silloin tämän 85 prosenttia pitäisi riittää.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitää todella paikkansa, että tänä päivänä Suomen keskusta ja ennen maalaisliitto ja keskustapuolue on ollut pitkään hallitusvastuussa ja kantaa varmasti omalta osaltaan vastuunsa harjoitetusta sosiaali- ja eläkepolitiikasta. Mutta on syytä todeta, että niissä hallituksissa, missä keskustasta on ollut mukana, esimerkiksi kansaneläkkeen uudistaminen on lähtenyt matkaan. Nyt kokoomuksella on nimenomaan hallituspuolueena olisi erinomainen tilaisuus korjata niitä puutteita, mitä eläketurvassa vielä on.

Tässähän on myöskin hyvin keskeisesti kysymys siitä, että meillä pienimmät kansaneläkkeet ovat todella vähäiset. Sen takia on mielestäni kyllä kohtuutonta lähteä leikkaamaan sellaisten eläkeläisten tuloja, kun meillä on maassa vielä liki 200 000 eläkeläistä, joiden eläketurva ei ole edes 2 000:ta markkaa kuukaudessa.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Andersson jatkoi kyselemistään tämän keskustelun alussa: "Onko eläytyminen kriisissä, onko kykymme asettua toisten ihmisten asemaan ja samaistua heidän todellisuuteensa ja vaikeuksiinsa katoava luonnonvara?" Itse olen seurannut keskustelua tästä näkövinkelistä. Valitettavasti vastaukset kysymyksiin ovat myönteisiä. Tuntuu siltä, että monet meistä poliitikoista ovat vieraantuneet kansalaisten elämästä. Olemme etuoikeutettuja ihmisiä, emme kerta kaikkiaan tunnu käsittävän, millaista elämä on noin 2 000 markan kuukausitulolla. Eräs selitys vieraantumisellemme on ehkä se, että olemme tottuneet lukemaan vain keskiarvolukuja, katselemaan valtion tulo- ja menoarvion suuria markkamääriä, satoja miljoonia ja miljardeja.

Me nykyiset päättäjät voisimme ottaa oppia Urho Kaleva Kekkosesta tässäkin. Tohtori Juhani Suomen uusimmassa Kekkoselämäkerran osassa kerrotaan Urho Kekkonen omilla sanoilla, että hän matkusti usein

esimerkiksi Kainuuseen tavallisen kansan keskelle hakemaan itselleen paineita ajaa kansan ja erikoisesti köyhän kansan asioita. Samassa kirjassa kerrotaan myös, että Kekkonen kolmas hallitus käynnisti ja eduskunnan myötävaikutuksella sai toteutetuksikin vuonna 1951 ns. vanhuusavustuslain, jolla 140 000 vähävaraista vanhusta pääsi kansaneläkkeelle. Tohtori Suomi kertoo kirjassa, että Kekkonen puhui ja toimi pontevasti juuri pientä eläkettä saavien puolesta. Vastustuskin oli kova, hyvin samanlaisilla perusteilla, joita tässäkin keskustelussa on käytetty.

Meille kansanedustajille on järjestetty projekti nimellä "Kansanedustajat yrityksissä". Tätä keskustelua kuunnellessa on tullut mieleen, että olisi varmaan tarpeen järjestää nyt projekti nimellä "Kansanedustajat kansaneläkkeellä" ja toteuttaa se niin, että eläisimme kukin vähän iästä riippuen kuukauden joko pienimmällä kansaneläkkeellä tai pienimmällä kotihoidon tuella. Näiden kokemusten jälkeen saattaisi olla yksimielisyyttä ja valmiuksia korjata kansalaisten perusturvan heikkouksia.

Keskustelun kuluessa on tietysti paljon käsitelty eilen tehtyä hallituspuolueiden sopimusta. En haluaisi itse liittyä sen moittijoiden joukkoon. Jääköön tässä sivuun keskustelu sen menettelyn arvosta ja siihen liittyvästä poliittisesta pelistä, josta täällä on puhuttu. Itse haluan kuitenkin korostaa sitä, että lopputulos on tietenkin se tärkein, jos tulosta voi vielä tässä vaiheessa sanoa lopputulokseksi. Joka tapauksessa näyttää siltä, että lasten kotihoidon tuki vähän nousee. Näyttää myös siltä, että 85 prosenttia kirjoitetaan 81 prosentin tilalle, ja edellinen on tietysti suurempi kuin jälkimmäinen prosenttiluku.

Mutta silti tosiasiaksi edelleen jää, että 85 prosenttia on pienempi kuin 100 prosenttia, kuten ed. Juhantalo keskustan ryhmäpuheenvuorossa jo totesi ja niin kuin monessa muussa puheenvuorossa on todettu. Vielä tosiasiaksi jää se, että korotetullakaan kotihoidon tuella, siis ensi vuoden lopulla, ei moni äiti tai isä pysty jäämään kotiin hoitamaan itse lapsiaan, aivan niin kuin täällä äskettäin mielipiteiden vaihdossa todettiin. Mutta siltikin mielestäni sopimuksessa on hyvää ainakin se, että se sai aikaan myönteistä kehitystä, ja taas välikysymyksessä ja

keskustelussa hyvää se, että väläkysymys luultavasti vauhditti sopimuksen tekemistä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen vastauksessa väläkysymykseen todettiin mm.: ”Hallitus on kartoittanut yksityiskohtaisesti sosiaaliturvajärjestelmien saumakohtat ja niiltä osin kuin aukkoja, väliinpuutamisia tai epäjohtomukaisuuksia on todettu, ne on myös korjattu.” Tämä on tietysti hyvin paljon sanottu ja varmasti myös osittain pitää paikkansa, mutta vain osittain. Tässä keskustelussa on näitä aukkoja ja väliinpuutamispauksia jo paljon lueteltu, niin että on ehkä vaikeuksia löytää jotakin sellaista, mitä ei olisi vielä sanottu ja käsitelty.

Hallituksen lausumasta voi tehdä sen johtopäätöksen, että mikäli vielä löydämme aukkoja, niin ne ovat sellaisia, joita hallitus ei ole todennut ja siksi olen tässä lyhyesti ottanut esille pari kolme tällaista epäjohtomukaisuutta, jotka lopuksi esittelen. Tietysti on keskustelussa tärkeitä koko ajan pitää mielessä se korostus, jota mm. ministeri Hämäläinen edusti sekä ed. Vihriäläkin äskeisessä puheenvuorossaan, että Suomi on vauras maa, elintasomme on korkea ja meidän sosiaaliturvamme ja perusturvamme ovat tietysti korkeatasoisia. Kannattaisi muistaa esimerkiksi se mittari, joka äskettäin esiteltiin julkisuudessa ja jossa todettiin, että maailmassa on tällä hetkellä 150 miljoonaa nälkää näkevää lasta. Eihän meillä tällaista hätää tietenkään ole. Meidän elintasomme ja turvallisuutemme taso on aivan toista luokkaa. Se ei merkitse kuitenkaan sitä, että tulot, rahat, varallisuus ja perusturva jakaantuisivat tasaisesti kaikkien kansalaisten kesken. Yhä on aukkoja ja epäjohtomukaisuutta ja siitä muutama esimerkki.

Lapsen kotihoito -niminen yhdistys lähetti äskettäin kansanedustajille kirjeen, jossa lukee: ”Oletko tietoinen, että lapsiperheen tukitaso voi pudota uuden lapsen syntymän myötä?” Kirjeessä esitellään erästä asiaa, josta olen itse puhunut tältä paikalta monia, monia kertoja, nimittäin sitä, minkä ongelman lasten kotihoidon tuen korottaminen saattaa tuoda tullessaan. Sellainen äiti, joka hoitaa itse lapsiaan kotona eikä näin ollen pysty korottamaan työsuhteen avulla esimerkiksi äitiyspäivärahansa pohjaa ja joka kotihoidon tukea saadessaan alkaa odottaa uutta lasta, joutuu tämän ongelman eteen. Hän joutuu ottamaan vastaan kotihoidon tukea

pienemmän äitiyspäivärahan ja menettää tästä syystä kuukaudessa melkoisen rahasumman. Ongelma on vielä kärjistyneempi siellä, missä kunnat maksavat kunnallista kotihoidon tukea. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ero on vielä suurempi kotihoidon tuen ja äitiyspäivärahan välillä. Edellä mainittu yhdistys esittää kirjeessään, että perheellä pitäisi olla valinnanvapaus valita se tuki, joka on perheelle edullisin. Tätä valinnanvapautta ei nykyisin ole, vaan nykyisin on pakko siirtyä äitiyspäivärahalle, kun täyttää sen saamisen edellytykset.

Edelleen kansaneläkejärjestelmässä elää sellainen aukko, että lapsikorotusta maksetaan vain kahdesta lapsesta, vaikka perheessä olisi useampia lapsia. Joku tietysti kysyy mielessään, voiko kansaneläkeläisillä olla lapsia, niin kuin täällä kerran eräessä keskustelussa, kun tätä asiaa esille otettiin, tällainen kysymys esitettiin. Kelan tilaston mukaan vuodelta 1988 kansaneläkettä saavia lapsiperheiden huoltajia on yli 20 000 kansalaista. Tällaisessakin perheessä jokainen lapsi on tietysti ns. kulutusyksikkö, jota sanaa nykyään käytetään, ja siksi olisi perusteltua, että perheen kaikista lapsista voitaisiin maksaa kansaneläkkeeseen kuuluvaa lapsikorotusta.

Ministeri Miettinen on ollut tämän viikon maanantaina puhumassa Kuopiossa valtakunnallisilla Kehitysvammaliiton opintopäivillä. Siellä hänelle on esitelty eräs epäkohta perusturvassa, ja se epäkohta on kotona hoitotyötä tekevän sosiaaliturvan puuttuminen. Ministeri lupasi aikaisemmin tänä vuonna Vaalialan vanhempainneuvoston lähetystölle, että asia tulisi esille budjettineuvotteiluissa. Niin on saattanut tapahtuakin, mutta tuloksia ei ole syntynyt. Esimerkiksi kehitysvammaisia kotona hoitavat eläkeläiset ovat tehneet kymmeniä vuosia kansantaloudelle hyvin arvokasta työtä saamatta siitä muuta korvausta kuin vammaisen lapsensa eläkkeen tai hoitotuen. Vaikka hoitotyö olisi kestänyt kymmeniä vuosia, se ei ole kartuttanut eläkettä eikä kartuta eläkettä edelleenkään.

Arvoisa puhemies! Pahimpana epäkohtana väläkysymysaiheissa itsekkin pidän äsken esillä ollutta eläkeläispuolisille säädettyä rangaistusta, jonka perusteella heidän yhteinen eläkkeensä on pienempi kuin kahden eläkeläisen eläke.

Siihen, mitä ed. Ala-Harja äsken repliikki-

puheenpuhevuorossaan totesi, voi tietysti osittain yhtyä. Totta kai aviopuolisoilla on sellaisia-kin kulueriä, joissa he voivat säästää, mutta jos tätä logiikkaa sovelletaan, niin sehän johtaa sellaisiin kummallisuuksiin, että laihemmalle kansaneläkeläiselle voitaisiin maksaa pienempää eläkettä kuin vähän tukevammalle kansaneläkeläiselle sillä perusteella, että laihempi kansalainen ehkä syö ruokaa vähemmän kuin se, jolla on suurempi elopaino. Tämä on tietysti naurettavaa ja mielettöntä logiikkaa, ja siksi tätä rangaistusta ei voi perustella.

Tämä on myös moraalinen kysymys. Sehän on johtanut siihen, että eläkeläisten keskuudessa avoliitot ovat yleisiä, jopa avioerot ovat lisääntyneet. Jotkut eläkeläiset laskevat, kuinka paljon he voivat vuodessa ansaita hakemalla avioeron. Monet eläkeläiset kärsivät tilanteesta, jossa yhteiskunta tavallaan pakottaa heidät elämään epävirallisessa suhteessa. Ei tällaista asiantilaa voi moraaliselta kannaltakaan hyväksyä. Tämä nykypolitiikka on susiparipolitiikkaa, niin kuin ennen sanottiin, ja siksi tarvitaan vielä uusia askeleita tällä tiellä.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin mielenkiintoinen keskustelunaihe, johon ed. Alaranta kiinnitti huomiota. On todellakin hyvin paljon sellaisia ongelmia, jotka pitäisi korjata. Loppupuolella hän puheessaan juuri näihin kiinnitti huomiota. Miten nämä tullaan korjaamaan, miten oikeudenmukaisuutta käytännössä toteutetaan, se on kyllä aika paljon hallituksen vastuulla ja myös niiden elimien, jotka valmistelevat ehdotuksia.

Kun näitä ongelmia todella täällä kuuntelee, niin ajattelee, onko hallituksen piirissä näitä seurattu. Pitäisi olla jokin elin, joka järjestäisi tutkimuksen, jotta nämä kaikki ongelmat todella voitaisiin paljastaa ja myös korjata. Ne ovat tämän keskustelun aikana tulleet niin moneen kertaan esille, että joskus tulee sellainenkin ajatus, että oikea käsi ei tiedä, mitä vasen tekee, ja päinvastoin.

Kuinka voi olla valtionhallinnossa niin valtava määrä sellaisia heikkouksia, että ei valvota asioiden hoitoa ja korjata näitä puutteita? Yksinkertaisesti jokaisena päivänä niihin törmätään ja ne tunnetaan ja tiedetään. Tästä asiasta ei koskaan puhuta liikaa, mutta pelkkä puhuminen ei auta, nyt pitäisi

kyllä päästä jo eteenpäin käytännön toteutukseen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta toi esille tärkeän ongelman, jota hallitusryhmien eilinen päätös vain tulee korostamaan.

Kun hallitusryhmät ovat päättäneet korottaa kotihoidon tukea, niin tarkistin ministeri Miettiseltä, miten tämä tapahtuu. Se tulee tapahtumaan niin, että kotihoidon tuki irrotetaan sairauspäivärahan minimistä, johon se tähän asti on ollut sidottu. Minimipäivärahaan ei siis tule minkäänlaista korotusta. Se on nyt 55 markkaa ja 59,50 kuulemma ensi vuonna. Se on vähän yli 1 000 markkaa. Nyt se on 1 200 netto, sitten ehkä 1 300 markkaa. Tämä on erittäin iso epäkohta enkä voi ymmärtää, miksi hallitusryhmät lähtevät tällaista ratkaisua tekemään, että kotihoidon tuki erotetaan minimipäivärahasta, jos on tähän asti ollut ongelmia, jotka liittyvät sisaruskorotuksiin ja lapsikorotuksiin.

Ed. Alaranta muutenkin puhui juuri siitä, että on nuoria eläkeläisiä, ja tulevaisuuden kansaneläkeläiset ovat nimenomaan sellaisia, jotka ovat lapsina tai hyvin nuorina sairastuneet. Kun me ajattelemme, että heidän pitäisi koko elämänsä rakentaa sille 2 000 markan kuukausitulolle, niin se ei todellakaan ole herkullinen tulevaisuuden kuva. Juuri sen vuoksi tulisi kansaneläkejärjestelmää nyt voimakkaasti kehittää.

Minua on hieman ärsyttänyt tässä keskustelussa se, että esimerkiksi ministeri Härmäläinen toteaa, että täällä puhutaan vain rahasta. Hyvin monet asiat voitaisiin auttaa yksinkertaisella, pienellä rahasummalla. Jos me purkaisimme tätä hirvittävän byrokraattista järjestelmäämme, niin rahalla niitä ongelmia ratkotaan. Ei ole niin kauheaa puhua rahasta, kun me puhumme niin pienistä summista kuin me tänä päivänä puhumme. Tietysti kun niitä kaikille näille ongelmallisille annetaan, niin ne kohoavat miljardisummiin.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä moniin ed. Alarannan esittämiin asioihin ja niihin puutteisiin, mitkä hän toi esiin meidän perusturvassamme.

Mutta kun hän sanoi, että eläkeläisten avoliittoasumisen syynä on epäoikeudenmukaisuus kansaneläkejärjestelmässä, niin en

oikein siihen voi yhtyä, koska avoliitossa asuvat kansaneläkkeellä olevat ihmiset, pariskunta, myös menettävät tällä hetkellä tämän noin 300 markan edun. Heitä käsitellään samalla tavalla kuin avioparia.

Minusta syy siihen, että eläkeläiset ovat joutuneet asumaan avoliitossa, on siinä, että meillä on ollut aikaisemmin leskeneläkeoikeus sellainen, että se menetetään, jos leski menee naimisiin. Nythän me olemme saaneet tämän hallituksen aikana uuden perhe-eläkkeen, jossa on korjattu tämä epäoikeudenmukaisuus. 50 vuotta täyttänyt leskeneläkkeellä oleva henkilö avioituessaan ei enää menetä leskeneläkettä, joten en usko, että tämä eläkepolitiikka kovin paljon enää aiheuttaa susiparien syntymistä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ala-Harjan väite pitää kyllä paikkansa. Muistan, että kun aikanaan tätä leskikysymystä hoideltiin, niin minäkin totesin, että lesken syli on lämpöinen ja kun siihen saa vielä pikkasen taloudellista etua mukaan, niin tällaiset avioliitot sellaisinaan ovat tietyllä tavalla aivan suositeltavia. Kaksi vanhaa ihmistä, kun he ovat yhdessä, toki pärjäävät. Se on ihan yhteiskunnankin etu jo.

Mutta tässä asiassa, mikä koskee kansaneläkkeen lisäosaa, kysymys on lähinnä siitä, että tiedän tapauksia, itselleni hyvinkin läheisiä, jotka ovat siirtyneet tietyllä tavalla erillishuusholleeihin eli seinä välissä, kummallakin hella, vesisanko ja oma kuoppa, millä vettä ammennetaan, eli siirrytään muodollisesti erillistalouteen, jonka jälkeen Kansaneläkelaitos on tehnyt päätöksen, että he kumpikin saavat yksinäisen osaa. Se ei merkitse mitään, vaikka he olisivat avoliitossa, kunhan on selvästi todettu, että he asuvat erillistaloudessa, ja sen takia näissä asioissa on tullut moninaisia ongelmia ja monia muitakin.

Tältä osin lisäosan puolisoaleneman poistaminen on ollut perusteltua ja toisaalta muutenkin, koska eivät ne ajatukset enää tänä päivänä pidä paikkaansa, tämä vanha perunateoria, josta täällä on ollut puhetta, että samassa vedessä kiehuvat kahdet perunat halvemmalla. On monia muita asioita. Olosuhteet ovat muuttuneet. Ihmiset ovat tulleet itselliseksi ja tarvitsevat rahansa eri

tavalla kuin aikaisemmin, jolloin oltiin kiinteästi yhteisessä taloudessa.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Aihetta on pitkään käsitelty, eikä se tule vielä valmiiksi näilläkään puheilla. Yhdyn lämpimästi niihin puheenvuoroihin, joissa on todettu, että hallituspuolueiden näennäinen kansaneläkkeiden korotustemppu on suorastaan härskiä, toisen ihmisen hädänalaisella tilalla keinottelua. Asia on niin arka, että siitä ei mielellään edes puhuisi, vaan asia pitäisi hoitaa.

Hallitus on todennut, että tämä pieni silmänkääntötemppukorotus rahoitetaan laajentamalla veropohjaa, ja näinhän se toki tekeekin, mutta maksumiehiksi joutuvat itse kansaneläkkeen saajat, itse itseltään siirtävät taskusta toiseen rahaa. Tähän saakka kansaneläkkeelle lähtevä aviopuoliso on saanut täyden lisäosan yksinäisen henkilön mukaan ja saanut niin kauan kuin toinenkin aviopuoliso pääsee eläkkeelle. Aviopuolisoiden ikäero voi olla useita vuosia, jolloin etuus on juossut koko ajan. Nyt hallitus leikkaa tämän edun pois ja maksattaa kansaneläkettä saavilla puolisoilla itsellään tulevan perhekohtaisen korotuksen.

Laskennan perusteena tulee olemaan alempi taso ja 85 prosenttia täydestä kansaneläkkeestä. Vuosimenetys voi olla liki 3 000 markkaa, mikä on iso raha eläkeläisen kukkarossa. Hallituksen menettely on väärä, ja en voi sitä henkilökohtaisesti hyväksyä. Kansalaiset ja ennen kaikkea kansaneläkeläiset ja heidän etujärjestönsä ovat kuitenkin hyvin valistunutta väkeä ja kykenevät varsin nopeasti laskemaan ja näkemään läpi tämän vaalitempun.

Toisaalta maassamme ovat määritellyt ulosmittaustulorajaksi 2 400 markkaa, jota pienemmästä tulosta ei suoriteta ulosmittausta. Täysimääräinen kansaneläke on alle tämän, 2 119 markkaa saamieni tietojen mukaan, ja ero ulosmittausrajaan on liki 400 markkaa. Holkerin hallitus ei halua tunnustaa kansaneläkkeen varassa elävän pienituloisen ehdinkoa, vaikka tukena olisi mm. äsken mainittu oikeusturvan puolella tehty selvä tulkinta pienituloisuuden alarajasta, tulolalarajasta.

Kansaneläkkeet tarvitsevat selvän tasokorotuksen, joka saavutetaan mm. keskustan ajamalla kansaneläkkeen neljännellä vaiheel-

la, jolloin korotus olisi 400—500 markkaa kuukaudessa kaikkiin kansaneläkkeisiin. Hallitus tarjoaa omalla etunsa 2 markkaa päivälle eli kuukaudessa 60—70 markkaa. Hyvinvointi-Suomi tekee tätä. Miksi, kysyn edelleen.

Oman uudistuksensa kohteena ovat lisäksi ne kansalaiset, jotka eivät vielä saa mitään sosiaali- ja eläke-etua tekemästään työstä. Ed. Alaranta tätä sivusi ja siteerasi ministeri Miettisen puheita. Näitä ihmisiä ovat juuri kotona lastaan, vanhusta, sairasta tai vammaista hoitavat henkilöt. Ilman heidän sosiaali- ja eläke-etujensa määrittelyä ja maksattamista ei myöskään hoitoalalla lisääntyvä avohoitotyö tule tässä maassa onnistumaan. Valtaosa nyt näistä yhteiskunnalle ilmaista työtä tekevästä on naisia, maan hiljaisia, jotka tulee huomioida lainsäädännön jatkokehittelyssä kiireellisenä ryhmänä. Uskonkin, että jatkossa samalla kun vaadimme kansaneläkkeitten tasokorotusta, olemme myös kamppailemassa tämän uuden enenevän ryhmän kanssa.

Arvoisa puhemies! Kotihoidon tuki on nousemassa ja se on hyvä asia. Mutta samalla totean epäkohdan, minkä ed. Stenius-Kaukonen toi esiin. Mitä seurausta tulee olemaan sillä, että se irrotetaan minimipäivärahasta? Jokainen tiedämme, että se lisää eriarvoisuutta, tulee välinputoajia, ja se ei ole oikein. Toivonkin, että hallitus ei tätä tekisi, vaan toteutus harkitaan uudelleen.

Toinen vaara kotihoidon tuen korotuksen poissyömisessä kokonaisuutta ajatellen perhekohtaisesti on se, että meillä on tulossa lähiaikoina valtionosuusuudistus. Kun on valtion kotihoidon tuki ja kuntien maksama kotihoidon tuki, niin valtionosuusuudistus ei riittävästi huomioi sitä, että on myös kunnalliseen harkintaan perustuvaa kotihoidon tukea ja asia tavallaan vesitty johtuen siitä, että ei ole valtionosuuslainsäädäntöä, jolla tuettaisiin kuntien maksamaa kotihoidon tukea. Tosiasia on se, että vielä nyt nousunkaan jälkeen valtion kotihoidon tuki ei ole riittävä.

Vasta kun otetaan huomioon siihen lisäksi saatu kunnallinen harkintavaltaan perustuva kunnallinen kotihoidon tuki, juuri ne perheet, jotka ovat suurimmassa ahdistuksessa, ovat jollakin tavalla tulleet hoidetuiksi. Mikäli nämä suuret valtionosuusuudistukset tulevat olemaan niin rajuja kuin Hiltusen

mallissa esitetään, niin kotihoidon tukikin jää historiaan yrityksenä, joka ei koskaan tule onnistumaan. Minä toivon, että hallitus riittävän pontevasti paneutuu myös tähän isoon kysymykseen ja ennalta ehkäisevin toimin turvaa kotihoidon tuen markkamääräisen korotuksen ja ylipäättään sen maksattamisen Suomessa ja suomalaisissa kunnissa ja sillä tavalla myös antaa sosiaalista tukea kodeille ja ennen kaikkea niin, että vaihtoehtoja säilyisi lasten hoitomuotoja mietittäessä.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Tällä on oikeastaan puututtu niihin asioihin viimeisissä puheenvuoroissa, joita varten puheenvuoron pyysin, mutta voisi todeta kuitenkin sen, että onneksi meillä Suomessa kansanvalta on toiminut niinkin vahvasti, että meillä on päästy syytinkijärjestelmästä nykyiseen käytäntöön, joka kuitenkin jonkinlaisen pienen eläkkeen kansalaisille suo.

Kun ministeri Hämäläinen peräänkuulutti ulottuvuuksia ja edellytti monipuolista keskustelua perusturvakysymyksestä, minäkin puolestani nostan esille niitä tapauksia, jotka jäävät perusturvan ulkopuolelle. Ne ovat hyvin monta kertaa niitä ikääntyviä naisia, joitten kuntoutuksesta mm. Vihriälä huolta kantoi, niitä naisia, joilla ei ole ollut koskaan ollut palkkatyötä, jotka ehkä eivät vielä ole saavuttaneet kansaneläkeikää, ovat ehkä sen syrjäisen kylän mökinakkoja tai muita vai-miohmisia, joilla ei ole koskaan mahdollisuutta pyrkiä palkkatyöhön. Näitä tulee monta kertaa vastaan, kun ihmisiä tapaa. Ehkä aviopuolisolla saattaa olla jo jonkinlainen eläketurva, mutta hyvin usein ison perheen äiti on vailla omaa eläketurvaa. Minusta näihin pitäisi myös kiinnittää todella huomiota, että tällaiset työn raskaan raatajat jollakin tavalla voisivat oman eläketurvan saavuttaa nykyistä helpommin.

Oikeastaan tähän joukkoon kuuluu hyvin laajasti niitä perusturvaa vailla olevia ikääntyviä ja nuoriakin ihmisiä, jotka kamppailevat eläkeviidakossa. Ainakin minulle tulee hyvin paljon tapauksia, jotka eivät ole saavuttaneet minkäänlaista ennen aikaista työeläkettä, ennen aikaista kansaneläkettä, vaikka ovat menettäneet työkykynsä. Minusta tähän puoleen pitää kiinnittää vakavaa huomiota. Nämä ihmiset joutuvat kiertämään tutkimuksesta tutkimukseen, aina vain hakemaan uutta lääkärintodistusta, uutta lausuntoa.

Tätä saattaa kestää viisi vuotta saman ihmisen kohdalla. Näillä ihmisillä on todella heikko sosiaaliturva monta kertaa. Nämä ovat ainakin niitä, jotka minua hyvin paljon kansanedustajana työllistävät. Täytyy monta kertaa nostaa töppöset pystyyn, kun ei voi näille asioille yhtään mitään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä niille voi, kun jaksaa viisi vuotta!) — Olen monta kertaa jaksanut viisi vuotta kamppailla ja olen kysynytkin, onko niin, että joku joskus jää vaille eläketurvaa. Olen kyllä kuullut, että monet kerkiävät kuolla, ennen kuin eläketurva heidät saavuttaa. Tällaisia tapauksia saattaa tulla.

Tämmöiset susipariasiat, joihin Alaranta kiinnitti huomiota, eivät ole poistuneet päiväjärjestyksestä mielestäni perhe-eläkejärjestelmän myötä. Edelleenkin on niitä tapauksia, jotka vakaumuksellisista syistä eivät halua avoliittoon, hyvin monenlaisia tapauksia, ja nämä jäävät taloudellisista syistä monta kertaa yksineläjiksi. Minusta tähän ei pitäisi lainsäädännöllä ihmisiä ohjata, vaan nyt pitäisi pikemminkin pyrkiä siihen, että ihmiset voisivat perustaa perheen vielä senkin jälkeen, kun ovat leskeksi jääneet. Tämä ei minun mielestäni kuitenkaan ole vielä tällä hetkellä järjestyksessä.

En puheenvuorossani puutu niihin asioihin, joita täällä on hyvin paljon käsitelty ja jotka ovat aiheuttaneet välikysymyksen. Toivon kuitenkin, että keskustelu on edesauttanut perusturvakysymyksen edelleen kehittämistä sen vuoksi, että nyt ollaan Euroopan yhdentymisen kynnyksellä ja toimintamme on siihen suuntaan menossa, että sosiaalilainsäädäntökin joutuu ottamaan huomioon näitä laajentuvia markkinoita. Toivoisin, että me kykenisimme pitämään kuitenkin huolta niiden suomalaisten ihmisten sosiaaliturvasta, perusturvasta, joita varten me olemme tänne eduskuntaan valitut.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Olisin odottanut, että ministerit olisivat olleet vielä keskustelun loppuvaiheessa paikalla.

Jos keskustelun jälkeen ja näiden puheenvuorojen jälkeen, mitä on käytetty, päätöksiä tehtäisiin, niin uskon, että moni ongelma korjaantuisi. Mutta kun me menemme neljanteen kerrokseen sosiaalivaliokunnan huoneeseen, missä suurin osa näistä asioista käsitellään, mistä nyt täällä puhutti, niin me

tiedämme ed. Alarannan ja ed. Väistön kanssa — katselin juuri, mihin ed. Ala-Harja katosi, joka juuri tässä äsken oli paikalla, olisin toivonut, että hänkin olisi ollut loppuun asti, mutta ei enää näy — me tiedämme, että me puhumme näistä asioista koko syksyn ja kun tulee äänestyksen taikka päätöksenteon paikka, äänestämme, ja hallituksen ja opposition tiet eroavat. Sitten korkeintaan laitetaan taas ponsi sosiaalivaliokunnan mietintöön, jossa toivotaan hurskaasti, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin näiden epäkohtien korjaamiseksi. Ja kun niitä on viisi vuotta toistettu, joku saattaa mennä eteenpäin. Monet epäkohdat ovat odottaneet 20 tai jopa 40 vuotta korjaamista. Tämä on erittäin turhauttavaa.

Mielestäni on arvokasta, että me hyvin monessa asiassa, kun me ajattelemme niitä ongelmia, joita eteen tulee, voimme löytää yhteisen ratkaisumallin. Ei se itse asiassa ole yllättävää, koska terveellä talonpoikaisjärjellä ajateltuna monessa asiassa on hyvin selkeät ratkaisumallit, miten niiden pitäisi mennä. Mutta silloinkaan, kun me olemme yhtä mieltä, niitä asioita me emme saa eteenpäin. On sitten aivan eri juttu, kun on paljon asioita, joista olemme täsmälleen päinvastaita mieltä. Niiden eteenpäinvienti kestää. Sen vuoksi todella toivoisin, että eduskunta ottaisi sen päätösvallan, mikä sille kuuluu, kun on kysymys sellaisista asioista, joista todella olemme yhtä mieltä, ja veisi ne eteenpäin, vaikka hallitus ei näitä asioita ole valmis viemään.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Viime viikolla, kun eduskunta kävi budjettikeskustelua, totesin siinä keskustelussa, ettei hallitus varmasti pahuuttaan tai ilkeyttään ole johtamassa Suomea toisenlaiseen suuntaan, kuin se, mihin me oppositiossa monessa asiassa näkisimme hyväksi Suomen kulkea. Minusta se ajattelun lähtökohta, joka tähän johtaa, on se, että hallitus tässä voisiko sanoa eurohuumassaan lähtee siitä ajattelusta, että me menestymme, että Suomi menestyy tässä integraatiokehityksessä ainoastaan sillä tavalla, että talouden, elintason ym. myötä karttuvat lisäresurssit, lisävoimavarat, on ohjattava parhaiten menestyneille ihmisille ja alueille.

Tätä väitettäni en ole joutunut perumaan tämänkään välikysymyskeskustelun aikana

huolimatta siitä, että hallitusryhmät vaalien läheisyyden vuoksi ja selvästi kansan parista nousseen protestin pelossa ja tämän välikysymyksen ansiosta pelästyivät ja osoittivat jonkinlaista ymmärtämystä kansaneläkeläisiä ja perusturvan varassa olevia kohtaan. Kuitenkin tämä keskustelu osoittaa, että tämä ymmärtämys on ollut hyvin ohutta ja pinta-puolista.

Ehkä kaikkein järkyttävintä on ollut todesta piispainkokousta myöten huomiota kiinnittänyt asia, naimavero, joka tunnetaan kansaneläkkeiden lisäosan puoliso-vähennämällä nimellä. Vaikka puoliso-vähennystä nyt hivenen pienennetään: 19:stä 15 prosenttiin, kuitenkin naimavero saman tien tehdään totaalisesti, niin että se aloitetaan jo siinä vaiheessa, kun vanhempi puolisoista pääsee eläkkeelle. Hyvin monessa tapauksessa tämä niiden vuosien aikana, kunnes vanhempi puoliso on eläkkeellä, saattaa tehdä jopa kymmeniätuhansia markkoja.

Muutettuun esitykseen, jota on käsitelty tässä keskustelussa, ei myöskään sisälly sen noin 6 vuoden aikana tapahtuneen kansaneläkeindeksin ja TEL-indeksin erosta johtuvan kansaneläkkeiden jälkeensääntämisen kompensointia, joka on kymmenkunta prosenttia. Ei siis haluta antaa osuutta kasvaneesta elintasosta ja hyvinvoinnista niille, jotka ovat poistuneet jo työelämästä ilman hyvää ansiosidonnaista eläketurvaa eikä ehdoteta näitä indeksejä yhdenmukaistettavaksi.

Arvoisa puhemies! Täällä muistaakseni ed. Alaranta totesi, että kansanedustajat eli me olemme jonkinlaisessa etuoikeutetussa asemassa. Meille nähtävästi ei ole lainkaan mahdollista enää eläytyä siihen osaan, jossa ne ihmiset ovat, jotka joutuvat elämään noin 2 000 markan kuukausiansioilla. Kuitenkaan me emme voi sanoa, tuntematta ainakaan pistoa sydämessämme, että meidän työpä-noksemme tässä maassa olisi välttämättä ollut yhtään arvokkaampaa kuin niidenkään ihmisten.

Ed. Viinanen: Arvoisa puhemies! Puut-tumatta nyt yksityiskohtiin on syytä todeta, että keskustapuolue on ollut rakentamassa kansaneläkeuudistusta ri vaiheissa koko 1980-luvun. Miksi te ette rakentaneet sitä mieleiseksenne aikanaan? Teillä on ollut täysi valta tehdä millaisia ratkaisuja tahansa. Nyt kun pieniä muutoksia tehdään oikeaan suun-

taan, niin te olette ainoastaan kritisoidussa. Teillä oli täysi mahdollisuus hoitaa aikanaan homma juuri sellaiseksi, kuin olette halun-neet. Te ette ole halunneet. Tämä on hurs-kastelua, ed. Saari.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Joko hurskastelua tai sitten työtapaturma, en tiedä, mutta seitsemän vuotta meni, ettekä te sitä pystyneet korjaamaan.

Mutta yhden kohdan ajattelin korjata ed. Saaren puheenvuorossa, sellaisen yhden pie-nen asian, ettei ole välttämättä aina iästä kiinni, kuka eläkkeelle pääsee, ei kansanelä-keikäkään. Koska yksilöllinen varhaiseläke ja työkyvyttömyyseläke edellyttävät myöskin kansaneläkettä, voi olla nuorempi aviopuo-lisoista, joka pääsee kansaneläkkeelle ensim-mäisenä.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! To-siaan on jossakin se saamattomuus, kun kansaneläkeuudistus jäi niin pitkäksi aikaa jäihin. En tiedä, onko syy silloisessa hallitus-puolueessa keskustapuolueessa. Mutta uskon kuitenkin, että oikeistoenemmistöinen edus-kunta olisi kyennyt tällaisen nootin anta-maan ja se olisi myös kyetty täällä toteutta-maan, koska ainakin tältä laidalta oppositio-ryhmät olisivat tukeneet tätä pyrkimystä. Ehkä syytä on meissä kaikissa, mutta ennen kaikkea siinä linjassa, jota oikeisto on näit-ten vuosien aikana edustanut myöskin kan-saneläkeuudistuksessa.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Ed. Viina-selle toteaisin, että en toki väittänyt-kään, että niinä aikoina, jolloin keskusta on ollut hallituksessa, olisi riittävästi pystytty etene-mään. En väittänyt sellaista. On valitettavaa, että eläkeuudistuksen neljäs vaihe jäi silloin toteuttamatta, erityisen valitettavaa sen vuoksi, että näyttää siltä, että nykyisen hal-lituksen aikana sitä ei koskaan tulla toteut-tamaan.

Ed. Ala-Harjalle vielä toteaisin, että hänen vastauspuheenvuoronsa oli kyllä hänen yleensä niin asialliseen käytökseensä nähden varsin hämmästyttävää saivartelua ja snob-bailua. Sehän nyt on aivan sama, onko kysymys vanhemmasta puolisoista vai nuo-remmasta puolisoista, yleensä vain siitä, joka ensinnä pääsee eläkkeelle. Kyllä minä sen myöskin ymmärsin.

Ed. Viinanen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Saaren puheesta on kuultanut selvästi läpi se, että hän arvostelee nyt tehtyä ryhmien välistä lisäsopimusta, joka budjettiin liittyy, niin teidän voitte kaataa sen. Tehkää esitys eduskunnassa, kaatakaa tämä homma, jos uskallatte. Se on kuitenkin pääosin parempaan suuntaan, kuin tähän asti tilanne on ollut. Ei se varmastikaan ole tyydyttävä tilanne.

Lopettakaa se lietsonta kentällä, jolla te olette maksamassa bussikuormittain ihmisiä eduskunnan eteen, ihmisiä, resukioita, jotka eivät edes tiedä, mistä on kyse. Heille maksetaan matkat, ruoat, hauskanpito Helsingissä ja tarjotaan mahdollisuutta tulla Helsinkiin viettämään iltapäivää. Ilmeisesti keskustaa lietsoo niitä bussikuormia tänne Helsinkiin mielenosoitusta pitämään. Kertokaa toisuus asiasta rehellisesti. Näin on asia.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Täytyy kertoa ed. Viinaselle, että keskustalla ei ole sellaisia joululahjarahoja nykyisin saatavissa, että puolue pystyisi eläkeläisjoukkoa tänne kustantamaan. Mikäli heitä tänne ilmestyy, niin se on kyllä selvä spontaani kansan joukosta lähtenyt hanke. Ei keskustaa puolueena heitä ole organisoitu eikä varmastiakaan ainakaan rahoittanut.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Toetaan ensinnäkin sen, että kyllähän keskustaa harrastaa tällaisista kuljetteluista ja mökistä mökkiin kiertämisestä ja propagandan lietsomista, sehän on teidän tapanne. Toisaalta sanon kuitenkin ed. Viinaselle, että hänen puheensa oli kyllä aika hämmästyttävää ja ihan lähellä loukkaavan rajaa näitä eläkeläisiä kohtaan. Siitähän ei päästä mihinkään, että tämä tynkähallitus on täysin epäonnistunut epätoivoisessa yrityksessään hoitaa tämä esitys. Olisitte tulleet kysymään meiltä, millä tavalla se täytyy hoitaa, ettei tule tämän tyyppisiä munauksia kuin teille nyt on tullut, että toiset häviävät 300 markkaa kuukaudessa eläkkeissään ja toiset saavat parista kolmesta markasta 72 markkaan lisää.

Mutta ei peli ole vielä menetetty. SMP tulee sen mukaisesti kuin olemme budjettiriihessäkin toimineet esittämään eduskunnan äänestettäväksi saman ehdotuksen, mistä lähdimme budjettiriihessä. Ed. Viinanen ja

ed. Saari, asiat ovat aina korjattavissa. Painatte vain oikeata nappia, kun kuulette, mikä SMP:n ehdotus on.

Ed. Viinanen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Saari epäilee sitä, että keskustapuolue tällaista toimintaa harrastaisi, niin ed. Aittoniemi todisti, että näin tapahtuu. Ehkä teillä on vanhoja rahoja jemmassa hallitusajalta, mutta näin tapahtuu, ja se on minusta kyllä enemmän kuin kyseenalaista toimintaa. Sitä tapahtuu nimenomaan keskustalaisten organisaatioiden toimesta.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Ed. Viinaselle on kyllä tarpeen muistuttaa siitä, ettei eläkeläisiä tänä päivänä tarvitse mihinkään taluttaa, he itse konkreettisesti kokevat nämä epäkohdat ja tietävät varsin tarkkaan niin omalla kohdallaan kuin tuttaviansa kohdalla huononnuksia, joita on tapahtunut ja uhkatekijät, joita on olemassa. Eri järjestöt lähtevät kyllä puhumaan niistä ongelmista, joita todella eläkeläisten keskuudessa on. Minä luulen, että siellä on Viinasenkin entisiä kannattajia. En tiedä kannattavatko tämän jälkeen, kun näkevät, mitä tapahtuu.

Eräs varsin konkreettinen epäkohta on myöskin se, miten terveydenhoito on suuntautunut. Ne, joilla on hyvät tulot ja hyvä palkka, saavat ilmaisen terveydenhuollon yhteiskunnan kustantamana tänä päivänä tässäkin talossa, mutta eivät ne, joilla on pieni eläke. Heidän on maksettava ainakin suuri osa itse.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Ed. Viinasen puheenvuorosta todellakin henki se halveksinta, joka sisältyy ed. Viinasen ajattelutapaan köyhiä, 2 000 markan eläkkeellä eläviä kohtaan. Ed. Viinanen selvästi antoi ymmärtää ja jopa suorastaan sanoi, että he eivät ymmärrä. Ei tarvitse välttämättä olla niin, että vaikka on pienen eläkkeen varassa elävä ihminen, että hän olisi tyhmä ja ymmärtämätön. He saattavat olla aivan yhtä älykkäitä ja hyvin asioita ymmärtäviä kuin ed. Viinanenkin. Mutta ed. Viinasen puheista niin tässä keskustelussa kuin budjettikeskustelussakin henki todella sellainen ajatus, että ei rahaa köyhille, siellä se menee hukkaan.

Ministeri Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Varmuuden vuoksi aloitan sanomalla,

että suhtaudun arvostaen siihen ikäpolveen, joka nyt on eläkkeellä, suhtaudun arvostaen heidän elämäntyöhönsä. He ovat tätä maata rakentaneet ja osallistuneet sen hyvinvoinnin rakentamiseen, jolla nyt myös eläkkeitä rahoitetaan. (Ed. Vähäkangas: Ei se auta, vaikka kuinka paljon arvostettaisiin!) — Heidän elämäänsä on monella tavalla helpotettu, niin kuin olemme monessa yhteydessä todenneet.

Haluan tulla kertomaan, että ymmärrän kyllä sen, että sellaista uudistusta ei vielä ole tehty, jossa oppositio ei olisi pistänyt hieman paremmaksi ja sanonut, että me tekisimme vielä hieman paremman uudistuksen. Tämä meidän täytyy tässä arkipäivässä, hyvät edustajakollegat, muistaa, ja sen me ymmärrämme. Mutta minusta on tavattoman väärin, jos oppositio siitä katkeroituneena, että hallituspuolueet ovat päätyneet esittämään selvää parannusta eläkejärjestelmiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mehän olemme tyytyväisiä, että meidän välikysymyksemme on tuottanut tulosta!) — aivan niin, myöskin välikysymyksen tekijät voivat olla tyytyväisiä, SMP:n edustajat vain eivät ole tyytyväisiä, mutta heidän eivät olleet välikysymyksen allekirjoittajiakaan — tietten tahtoen ja vastoin parempaa tietoa nostaa esille sellaisia

uhkakuvia, että jonkun asema tässä uudistuksessa huononee. Tämä ei pidä paikkaansa. Verrattuna nykytilanteeseen eläkkeensajapuoletiloiden tilanne paranee. Kun he nyt saavat 81 prosenttia yksinäisen lisäosasta kansaneläkettä, he tulevat uudistuksen jälkeen saamaan 85 prosenttia. Se on selvä parannus.

Ed. Melin merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 17.32.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola